

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**İLÇE BELEDİYE HİZMET BİNALARINDA TASARIM YAKLAŞIMLARININ
MEKÂN DİZİM İLE İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Olgaç Arda DÖNMEZ

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

HAZİRAN 2015

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**İLÇE BELEDİYE HİZMET BİNALARINDA TASARIM YAKLAŞIMLARININ
MEKÂN DİZİM İLE İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Olgaç Arda DÖNMEZ
(502111129)**

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Sinan Mert ŞENER

HAZİRAN 2015

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502111129 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi **Olgaç Arda DÖNMEZ**, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “**İLÇE BELEDİYE HİZMET BİNALARINDA TASARIM YAKLAŞIMLARININ MEKÂN DİZİM İLE İNCELENMESİ**” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı :   **Prof. Dr. Sinan Mert ŞENER** .....
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri :   **Prof. Dr. Meryem Birgül ÇOLAKOĞLU** .....
İstanbul Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Salih OFLUOĞLU .....
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Teslim Tarihi :   **4 Mayıs 2015**
Savunma Tarihi :   **3 Haziran 2015**

Anneme, Babama, Ege'ye, Canan'a

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim boyunca mesleki tecrübelerini paylaşan, fırsatlar sunan ve deneyim kazandıran, tez aşamasında önerileriyle tezime katkı sağlayan değerli danışmanım Prof. Dr. Sinan Mert ŞENER'e; mimarlık eğitimimde değerli katkılarını sunan tüm hocalarıma; mekân dizimi ile beni tanıştıran, tanıştığımız ilk günden itibaren mesleki tüm bilgi birikimini paylaşan, tüm samimiyeti ile her zaman psikolojik desteğini hissettiğim Suzan SANLI ESİN'e yürekten teşekkür ederim.

İyi ve kötü günlerimde yanımda olan, tez yazma deneyimlerini benimle paylaşan dostlarıma ve ofis arkadaşlarım Simge Akın, Ege Durgun ve Kumsal Şen Bayram'a; maddi ve manevi fedakârlıklar ile beni yetiştiren, okutan, sevgisini hiç eksik etmeyen Annem Semra Dönmez'e ve Babam Yılmaz Dönmez'e; yoğun çalışma temposunda, stresli anlarda, mutluluğumu düşünen güler yüzlü sevgili kardeşim Ege Dönmez'e; desteklerini hep hissettiğim Anneanneme, Dedeme, Mine Şekerci Ünal ve ailesine; kritik zamanlarda yardımlarıyla Kerem'e, her anımda yanımda olan, desteğini ve sevgisini hep hissettiğim, her zaman beraber yürüdüğüm ve yürüyeceğim Canan Ganiç'e en değerli, sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Mayıs 2015

Olgaç Arda Dönmez
Mimar

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR.....	xi
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiii
ÖZET.....	xvii
SUMMARY.....	xix
1. GİRİŞ	1
1.1 Tezin Amacı.....	2
1.2 Tezin Kapsamı	4
1.3 Araştırmanın Yöntemi	5
2. BELEDİYE HİZMET BİNALARI.....	7
2.1 Kentlerin Yönetim Anlayışı.....	7
2.2 Kent Yönetim Modeli Olarak Belediye.....	11
2.3 Belediyelerde Mekânsal Gelişim Süreci.....	17
3. İLÇE BELEDİYE BİNALARINDA HİZMET BİRİMLERİNE ERİŞİM VE YÖN BULMA	29
3.1 Belediye Hizmet Binalarının Kent ve Kentli İle Kurduğu İlişki.....	29
3.2 Belediye Hizmet Binalarında Mekânsal Erişilebilirlik.....	36
3.3 Belediye Hizmet Binalarında Yön Bulma	38
4. MEKÂN DİZİM (SPACE SYNTAX) KURAMI	43
4.1 Neden Mekân Dizimi?	44
4.2 Mekân Dizim Analizi Amacı ve Temel Özellikleri	48
4.3 Mekân Dizim Kuramının Kavramları.....	49
5. ALAN ÇALIŞMASI: İLÇE BELEDİYE BİNALARI ANALİZİ.....	57
5.1 Alan Çalışmasının Amacı, Kapsamı ve Yöntemi	58
5.2 İlçe Belediye Binaları Mekân Dizim Analizleri.....	61
5.2.1 Küçükçekmece Belediye Binası.....	63
5.2.2 Sultangazi Belediye Binası	72
5.2.3 Şişli Belediye Binası.....	80
5.3 Karşılaştırmalı Analiz.....	86
6. SONUÇ	101
KAYNAKLAR.....	105
EKLER.....	111
ÖZGEÇMİŞ	117

KISALTMALAR

BIG	: Bjarke Ingels Group
BK	: Belediye Kanunu
BREEAM	: BRE Environmental Assessment Method
CIAM	: Congres Internationaux d'Architecture Moderne
DXF	: Drawing Interchange Format
GGA	: Görünür Graf Analizi
HH	: Hillier ve Hanson
MD	: Madde
TDK	: Türk Dil Kurumu
UCL	: University College London

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 : 2012 ve 2015 Yıllarındaki Belediye Sayıları (Url-2).	14
Şekil 2.2 : Klasik belediye örgütlenme örneği.	15
Şekil 2.3 : İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nde farklı birimlerin ziyaretçi sayıları. ...	16
Şekil 2.4 : Geçmişten günümüze hizmet bina tipleri.	18
Şekil 2.5 : Bursa İlk Belediye Yapısı.	19
Şekil 2.6 : İstanbul 6.daire-i belediye binası.	20
Şekil 2.7 : Belediyelerde dört aşamalı kadro sistemi.	23
Şekil 2.8 : Boston Belediye binası kesit, giriş holü ve meclis salonu.	25
Şekil 2.9 : Boston Belediye binası ve kent meydanı (Monteyne, 2011).	25
Şekil 2.10 : Saynatsalo Belediye Binası.	27
Şekil 2.11 : Toronto belediye binası perspektif, vaziyet ve belediye ofis kat planı. ...	28
Şekil 2.12 : Toronto belediyesi meclis salonu iç mekân görseli ve meclis salonu plan kesiti.	28
Şekil 3.1 : Tokyo Belediye Binası.	31
Şekil 3.2 : Rosario Güney Bölgesi Belediye Binası plan kesit ve görünüşleri.	32
Şekil 3.3 : Londra Belediye Binası.	33
Şekil 3.4 : Londra Belediye binası meclis salonu ve kat planları.	34
Şekil 3.5 : Tallinn Belediye Binası Tasarım Konsepti.	35
Şekil 3.6 : Tallinn Belediye Binası ve Meclis Salonu İmajı.	36
Şekil 3.7 : İletişim süreci.	40
Şekil 3.8 : Yatay ve Düşey Düzlemdeki Yüzey Elemanların Mekân Etkisi.	41
Şekil 3.9 : Mekân oluşumları ve mekânsal entegrasyon alanı.	42
Şekil 4.1 : Mekânsal Dizim ilişki örneği.	46
Şekil 4.2 : Trafalgar Meydanı mekân dizimi yöntemi ile tasarlanması.	48
Şekil 4.3 : Dışbükey ve içbükey mekân diyagramı.	49
Şekil 4.4 : Dışbükey harita, büyük alanlar belirlenerek en az sayıda oluşturulma yöntemi.	50
Şekil 4.5 : Herhangi bir yerleşme ve Şekil 4.4 de yer alan yapıya ait aksiyel haritalar.	50
Şekil 4.6 : Mekânsal Dizim Grafiği: Derinlik.	51
Şekil 4.7 : Plan ve içindeki bir noktadan çizilen izovist.	54
Şekil 4.8 : Görünür alan üretimi.	55
Şekil 5.1 : İstanbul İlçe Belediye Binaları konumları.	58
Şekil 5.2 : Küçükçekmece, Şişli ve Sultangazi Belediyeleri Eski Belediye Binaları.	59
Şekil 5.3 : Küçükçekmece, Şişli ve Sultangazi Belediyeleri Yeni Belediye Binaları.	59
Şekil 5.4 : Kat planları üzerinde fonksiyonların renk ile gösterimi.	61
Şekil 5.5 : DepthmapX mekânsal bütünleşme analizi ve görsel bütünleşme analiz parametreleri.	62
Şekil 5.6 : Bütünleşme ve görsel bütünleşme değerlerinin renk dağılımı.	63
Şekil 5.7 : Küçükçekmece ve çevresi çevre düzeni planı.	64
Şekil 5.8 : Küçükçekmece zemin kat ve birinci kat plan şeması.	65

Şekil 5.9 : Zemin kat beyaz masa ve ikinci kat meclis salonu erişim hareket şeması.	66
Şekil 5.10 : İkinci kat ve üçüncü kat plan şeması.	67
Şekil 5.11 : Dördüncü ve beşinci kat plan şeması.	68
Şekil 5.12 : Üçüncü kat meclis salonu izleme balkonu ve beşinci kat belediye başkan odası erişim hareket şeması.	68
Şekil 5.13 : Küçükçekmece Belediyesi zemin kat ve birinci kat bütünleşme haritası.	69
Şekil 5.14 : Küçükçekmece Belediyesi ikinci kat ve üçüncü kat bütünleşme haritası.	70
Şekil 5.15 : Küçükçekmece Belediyesi dördüncü kat ve beşinci kat bütünleşme haritası.	70
Şekil 5.16 : Küçükçekmece Belediyesi zemin kat ve ikinci kat görsel bütünleşme haritası.	71
Şekil 5.17 : Küçükçekmece Belediyesi üçüncü kat ve beşinci kat görsel bütünleşme haritası.	72
Şekil 5.18 : Kısmi İstanbul çevre düzeni planı.	73
Şekil 5.19 : Sultangazi Belediyesi vaziyet planı.	74
Şekil 5.20 : Sultangazi Belediyesi zemin kat ve birinci kat fonksiyonlara göre plan şeması.	75
Şekil 5.21 : Sultangazi Belediyesi başkanlık ve belediye binası ikinci üçüncü kat fonksiyonlara göre plan şeması.	76
Şekil 5.22 : Sultangazi Belediyesi hizmet binası ve başkanlık binası zemin kat hareket erişim şeması.	76
Şekil 5.23 : Sultangazi Belediyesi başkanlık binası ikinci ve üçüncü kat erişim hareket şeması.	77
Şekil 5.24 : Sultangazi Başkanlık ve Belediye binalarının zemin ve birinci kat bütünleşme haritası.	78
Şekil 5.25 : Sultangazi başkanlık, belediye binalarının ikinci kat ve üçüncü kat bütünleşme haritası.	79
Şekil 5.26 : Sultangazi belediyesi hizmet alım ananlarının görsel bütünleşme haritası.	80
Şekil 5.27 : Şişli belediyesi zemin kat fonksiyonlara göre plan şeması.	81
Şekil 5.28 : Şişli belediyesi birinci kat fonksiyonlara göre plan şeması.	82
Şekil 5.29 : Şişli belediyesi zemin kat ve birinci kat erişim hareket şeması.	83
Şekil 5.30 : Şişli Belediyesi zemin ve birinci kat bütünleşme haritası.	85
Şekil 5.31 : Şişli Belediyesi zemin ve birinci kat görsel bütünleşme haritası.	86
Şekil 5.32 : Küçükçekmece, Sultangazi ve Şişli Belediyeleri mekânsal bütünleşme değerleri grafiği.	87
Şekil 5.33 : Küçükçekmece, Sultangazi ve Şişli Belediyeleri görsel bütünleşme değerleri grafiği.	87
Şekil 5.34 : Küçükçekmece, Sultangazi ve Şişli Belediyeleri beyaz masa mekânsal bütünleşme değerleri grafiği.	88
Şekil 5.35 : Üç belediyede beyaz masa mekânsal bütünleşme değerleri renk dağılımı.	88
Şekil 5.36 : Üç belediyeye ait beyaz masanın bulunduğu zemin kat mekânsal bütünleşme değerleri renk dağılımı.	89
Şekil 5.37 : Üç belediyede beyaz masanın bulunduğu mekânsal bütünleşme değerleri grafiği.	89

Şekil 5.38 : Üç belediyede zemin kat ve beyaz masa görsel bütünleşme değerleri dağılım grafiği.	90
Şekil 5.39 : Beyaz masa görsel bütünleşme değerleri grafiği.	90
Şekil 5.40 : Meclis salonu izleme alanı mekânsal bütünleşme değerleri grafiği.	92
Şekil 5.41 : Meclis salonu izleme alanları mekânsal bütünleşme değerleri renk dağılımı.	93
Şekil 5.42 : Meclis Salonu Katı mekânsal bütünleşme değerleri grafiği.	93
Şekil 5.43 : Meclis salonu izleme alanına ulaşım sağlayan katların mekânsal bütünleşme değeri renk dağılımları.	94
Şekil 5.44 : Meclis salonu izleme alanı görsel bütünleşme değerleri grafiği.	95
Şekil 5.45 : Üç farklı belediyede meclis izleme alanın görsel bütünleşme değerlerinin dağılım grafiği.	95
Şekil 5.46 : Belediye Başkanı odalarının mekânsal bütünleşme değerleri grafiği.	96
Şekil 5.47 : Seçilen üç belediye başkanın odasının mekânsal bütünleşme renk dağılımı.	96
Şekil 5.48 : Belediye başkan oda katlarının mekânsal bütünleşme değerleri grafiği.	97
Şekil 5.49 : Üç belediye binası başkanlık katları mekânsal bütünleşme renk dağılımları.	98
Şekil 5.50 : Belediye başkan odalarının ortalama görsel bütünleşme değerler grafiği.	99
Şekil 5.51 : Belediye başkan odalarının görsel bütünleşme renk dağılımı.	99
Şekil A.1 : Küçükçekmece Belediyesi Hizmet Binası.	112
Şekil A.2 : Sultangazi Belediye Hizmet Binası.	113
Şekil A.3 : Şişli Belediye Hizmet Binası.	114
Şekil A.4 : Küçükçekmece, Sultangazi ve Şişli Belediyeleri karşılaştırması.	115

İLÇE BELEDİYE HİZMET BİNALARINDA TASARIM YAKLAŞIMLARININ MEKÂN DİZİM İLE İNCELENMESİ

ÖZET

Çevresiyle etkileşime açık olan insan, değiştirdiği mekân ile kendisi de değişir. Toplumlar da yaşadıkları yerleşim yerleri ile aynı dinamik ilişki içerisinde var olur, şekillenir ve şekillendirir. En çok gözlenebilecek alanlar olan kentler de bu ilişkinin içerisinde varlıklarını sürdürürken, toplumların gereksinimlerine göre şekillenir ve değişir.

Tarih boyunca kentte yaşayanların ortak ihtiyaçlarının karşılanması ve kent yaşamının yönetilmesi farklı mekân tipleri içerisinde gerçekleşir. Konutlarda başlayan kent yönetimi, zaman içerisinde agora, kilise, kale gibi farklı yapı tipleri içinde sağlanmış olsa da, günümüzde bu yönetim işlevi için özelleşen yapı tipi olarak ‘belediye hizmet bina’ları gelişmiştir.

Belediye hizmet binalarının karmaşık mekânsal kurgularından dolayı kullanıcılar, hedeflenen hizmet noktalarını bulmakta zorluk çekebilmekte ve talep ettikleri hizmete erişimlerinin güçleşmesi gereksiz zaman kaybı ile sonuçlanabilmektedir. Belediye hizmet örgütündeki birimlerin çokluğu, mekânda bağlantı noktalarının, dolaşım elemanlarının ve geçiş noktalarının sayılarını artırır. Bağlantı noktalarının çokluğu, karmaşık kurgu içerisinde yön bulmayı güçleştirir. Bu nedenle kamu ve hizmet veren arasındaki iletişime imkân veren ve iletişimi arttırmayı hedefleyen mekânların ve mekânsal kurgunun yaratılması önem kazanır. Çalışma kapsamında, bu ilişkileri kuran ve arttıran mekânsal özelliklerin araştırılması ve günümüzde değişen ihtiyaçlarla birlikte, hızla değişime uğrayan belediye hizmet binaları için veri oluşturulması amaçlanır. Mimarlık araştırmaları için veri elde edilmesi ve Türkiye’de yeni tasarlanacak ve inşa edilecek belediye binalarının tasarımlarının gelişimi açısından, bu tez çalışması önemlidir.

Yapı içinde yön bulmanın elverişli olması, bireylerin mekân içinde kendilerini güvende hissetmelerini ve hedefe en hızlı şekilde ulaşmalarını sağlar. Belediye hizmet binaları gibi çok farklı işlevleri bir arada barındıran yapı tiplerinde, hedefler kullanıcı grupları için değişim gösterir ve yön bulma daha çok önem kazanır. Belediyelerin karmaşık yapıları nedeniyle, içeriye girer girmez kişinin mekân kurgusunu kolay algılayabilmesi, hedefe ulaşmasını kolaylaştırır. Yapının neresindeyim, hedefe nasıl ulaşmalıyım ve hangi yolu izlemeliyim, sirkülasyon alanları nerede sorularına hızlı yanıt verilebilmesi mekânsal kurgunun anlaşılmasını kolaylaştırır (Ching, 2002, s.228). Bu çalışmada mekânsal kurgu ve mekân biçimlenişinin, genellikle ofis düzeninde planlanan hizmet binalarında kamunun hizmete ulaşımı üzerindeki etkisi araştırılmaktadır.

Kentler artan nüfus ve buna bağlı olarak kentleşmenin yol açtığı sorunlar karşısında, yerel yönetimlerin yerinden hizmet üretici çözümler getirmesi zorunlu hale gelmiştir. Kentleşme ve kentleşme ile birlikte çıkan sorunları kent halkının etkin katılımı gerçekleşmeden çözülebilir görünmemektedir. Dolayısıyla belediyelerin yönetim anlayışındaki değişim mekânsal kurguda da değişime neden olur. Bu bağlamda

değişen hizmet anlayışının son dönemde inşa edilen belediye binalarına yansımalarının araştırılması için farklı plan tiplerine sahip üç farklı ilçe belediye hizmet binası seçilmiştir. Bunlar Küçükçekmece Belediye Hizmet Binası, Sultangazi Belediye Hizmet Binası ve Şişli Belediye Hizmet Binası'dır. İncelenen belediye hizmet binalarının seçiminde biçimsel farklılıklara dikkat edilmiş, buna karşın benzer büyüklükte, benzer kat yüksekliğinde ve benzer örgüt şemalarına sahip olmaları göz önüne alınmıştır. Seçilen üç ilçe belediye hizmet binalarında yoğun olarak kullanılan hizmet noktaları belirlenmiş, bu noktaların sentaktik analizleri gerçekleştirilmiştir. Plan tiplerine göre; "beyaz (mavi, çözüm, vb.) masa", "meclis salonu" ve "başkanlık" olarak üç hizmet birimi belirlenmiş ve analizlerde ele alınmıştır.

Belediyelerde, mekân içerisindeki eylemlerin ve hizmet alan ile veren arasındaki etkileşimin incelenebilmesi için "gözlem" yöntemi kullanılmıştır. Yapı içerisinde incelenmek üzere seçilen bu üç birimin konumlandırılmasına göre, vatandaşların birimlere erişimde izledikleri yol, bu rota üzerindeki eylem biçimleri gözlenmiştir. Kullanıcıların yapı girişlerinden birimlere ulaşma sürecindeki eylem kalıplarının anlaşılması için mekânın sentaktik ölçümünün yapılması, elde edilen sonuçlardaki farklılaşmanın irdelenmesi ve tartışılması analizin temelini oluşturur. Bu tez kapsamında sentaktik ölçümleri yapılan veriler; bütünleşme/entegrasyon (integration), görsel bütünleşme/entegrasyon (visual integration) verileridir. Bu değerler UCL DepthmapX yazılımı kullanılarak mekân dizim (space syntax) yöntemi ile elde edilen verilerdir.

Ele alınan üç belediye örnekleminde iki analiz parametresi ile belediyelerin mekânsal ve görünür alan yapılarının birbirini destekleyen özellikleri ve farklılıkları ortaya konulmuştur. Üç belediye binası için de, seçilen hizmet alım alanlarının bulundukları belediye binalarının analizlerinde seçilen birimlerin beyaz masa>meclis salonu izleme alanı> başkan odası mekânsal bütünleşme değerlerine sahip oldukları görülür. Üç belediyenin görsel bütünleşme değerlerinde hizmet birimleri arasında belirli bir korelasyon tespit edilmemiştir. Görsel bütünleşme değeri en yüksek olan mekân Sultangazi Belediyesi'nde beyaz masadır. En düşük görsel bütünleşme değeri Sultangazi Belediyesi'nin belediye başkan odasında görülmüştür. Mekânsal organizasyon içerisinde sırasıyla beyaz masanın, meclis salonunun ve başkanlık odasının daha yoğun ve etkin kullanım için tasarlandığı gözlenmiştir.

Bu çalışma ile belediye binasına hizmet almaya gelenlerin bina içerisindeki eylem kalıplarının, hizmet sağlama sürecini hızlandırmak adına nasıl geliştirilebileceğinin irdelenmesi hedeflenmiştir. Bu durum hizmet almaya gelen kullanıcı odaklı tasarım anlayışını gündeme getirmiştir. Bu bağlamda hizmete erişimde tasarım dilinin oldukça etkili olduğu anlaşılabilir. Bu durumda hizmet almaya gelen kullanıcı odaklı tasarım anlayışının yeni tasarlanacak binalar için önemli olduğu ön görülmektedir.

Her mekân, farklı bireyler ya da gruplar tarafından farklı alımlanır ve her mekân farklı durumlarda farklı anlamlar üretir. Burada, mekânı alımlayan bireylerin ya da grupların kültürleri, tarihsel geçmişleri, şartları, inançları, kimlikleri ve arzuları belirleyici rol oynayacağı için farklı parametreler ile farklı araştırmalar gerçekleştirilmelidir. Bundan sonra yapılacak araştırmalar için; belediye binalarında sadece hizmet almaya gelen kullanıcılara değil hizmet verenler içinde karmaşık yapıda olan bu mekânların mekân dizim yönteminin diğer geliştirilen kavramları ile incelenmesi önerilmektedir.

A STUDY OF DESIGN APPROACHES TO ISTANBUL'S CITY HALLS BASED ON SPACE SYNTAX THEORY

SUMMARY

Individuals, that open to interaction with environment, evolve as they change the space. In their settlements, societies also exist, formalize or be formalized in this dynamic way. As they continue to exist in these interactions, cities, the most available areas to observe, change and take form as well, depending upon societies' needs.

Along history, to meet the common requirements of citizens and/or to rule the city, there have been different types of buildings. Despite the city administration, which has started in dwellings, had been being kept on in varied types of building such as agoras, castles, churches; contemporarily, as a building type to rule the city, "city halls" have emerged. In the early period, city halls were the buildings that have been designed to rationally meet the requirements of the city. These kind of buildings haven't become integrated with other functions in the city, and have been active like office buildings, in order to meet the requirements. On the other hand, the city halls of present days are the buildings more integrated with the city, alongside of municipal services, host some alternative functions such as wedding halls, shopping spaces, multifunctional halls etc.

Because of the complicated spatial setup of the city halls, people may have difficulties in finding the service points they look for, and difficulty to access to the service they demand may turn into unnecessary waste of time. High amount of the units in city administration organization increase the number of connection points, circulation elements and transition points; and as the number of connection points increase, it is getting harder to find direction in that complicated setup of the building. Therefore, to design the spaces or spatial setups, that allow the interaction (and also aim at increasing it) between the people and service provider, comes into prominence. Within this study, it is aimed to investigate the spatial features, which allow and increase the interactions ditto, and to provide data to rapidly changing city halls. So this study is important, in terms of collecting data for architectural researches and design processes of the city halls that are going to be designed and constructed in Turkey, in the future.

The simplicity of finding direction in the building makes individuals feel themselves safe, and lets them to reach their destinations in the building as quick as possible. In the multifunctional buildings such as city halls, destination points differ according to different types of users, so finding direction becomes more important. Besides complicated spatial setups of the city halls, as an individual enters the building, to perceive the spatial setup makes reaching to destination point easier. To be able to answer the questions such as "where am I, in the building", "how should I reach to my destination point" and "which route I should follow" rapidly, simplifies to comprehend the spatial setup (Ching, 2002, p. 228). In this study, the effects of the

spatial setup on people's access to service in the city halls, which are mostly designed as office patterns, is investigated.

Because of growing population and local problems that urbanization causes, to local authorities it became a must to provide services on-the spot to produce solutions. It doesn't seem possible to solve problems, which have emerged because of urbanization, without participation of citizens. Therefore, changes in management approach cause differences in spatial setup. Accordingly, to investigate how the changing approach of serving reflects on recently constructed city halls, from three districts, three city halls with different plan types (Küçükçekmece City Hall, Sultangazi City Hall, Şişli City Hall) were selected. While selecting these three city halls, existence of stylistic differences were minded, in spite of that it was also took into consideration that they have similar sizes, heights and organization schemes. In these city halls, densely used serving points were specified, and syntactical analyses of these points were conducted. The three important serving units were specified and handled in analyses as "complaint/solution unit" (which is mostly called as "beyaz masa" or "mavi masa" in Turkish), council chamber and office of president, according to their plan types.

In the city halls, to examine the acts in the space and the interaction between the people and the service provider, the observation method was used. According to the positions of these three units in the building, routes that the citizens follow to reach to the units, ways how citizens act on these routes were examined. Doing syntactic measurements of the spaces and discussing differences in the results, in order to comprehend the ways people act during their route from the entrances of the buildings to the units, generate the basis of the analyzing model. With this model, it is possible to evaluate and compare the obtained data. Datas, that measured syntactically as a part of this study, are integration and visual integration datas. These datas were obtained by using the software-"UCL DepthmapX", with space syntax method. Within the scope of this software, in order to calculate the spatial integrity value, which were used in analysis, measurements of these following space syntax terms were utilized: total depth, relative asymmetry value (RA), real relative asymmetry value (RRA). While calculating the visual integrity value, visibility spaces' relatedness were measured by isovist based calculation, in global system.

In this three city hall samples, by using two analyzing parameters, similarities and differences of city halls' spatial and visible area structures was put forward. In selected service points for all three samples, spatial integrity values were put in order as "complaint/solution unit" > waiting area of council chamber > office of president. There is no correlation identified between the visual integrity values of these three samples. The space with highest visual integrity value is "beyaz masa" in Sultangazi City Hall. The space with lowest visual integrity value is the office of president, again in Sultangazi City Hall. Within the spatial organization, it is detected that "beyaz masa", council chamber and the office of president were designed respectively, in order to be used intensively and effectively.

In comparison process, the second phase of the study, spatial integrity ranking of "beyaz masa" occurred as Şişli City Hall > Sultangazi City Hall > Küçükçekmece City Hall. Despite that, visual integrity values for "beyaz masa" were listed in order as Sultangazi City Hall > Küçükçekmece City Hall > Şişli City Hall. For waiting area of council chamber, according to spatial integrity values, Şişli City Hall > Küçükçekmece City Hall > Sultangazi City Hall ranking was obtained. Visual

integrity values for watching area of council chamber were obtained to be ranked as Küçükçekmece City Hall > Sultangazi City Hall > Şişli City Hall. When the office of president were ranked according to spatial integrity, Şişli City Hall > Sultangazi City Hall > Küçükçekmece City Hall ranking occurred. Visual integrity values for the office of president were obtained to be ranked as Şişli City Hall > Küçükçekmece City Hall > Sultangazi City Hall. According to these analysis, there is no relation between spatial integrity and visual integrity can be seen. It is thought that these different buildings and/or differences between formations of the chosen spaces may be factors that affect this uncorrelation.

In this study, it is aimed to investigate how the acting patterns of the people, who go to city hall to get service, can be improved, in order to quicken the serving process. Then, a design approach, that focuses on the user who go to city hall to get service, comes into question. In this context, it can be said that design is really effective on accessing to the service. So, it is predicted that this user-oriented design approach is important for buildings which will be constructed in the future.

Any space is perceived by different individuals or groups, in different ways, and any space represents different meanings in different conditions. At this point, because cultures, histories, conditions, beliefs, identities and desires of the perceiving individuals or groups come in, researches should be conducted with different parameters. For coming researches, it is suggested that the city halls, which are complicated not only for the people that demand to get service but also for the service providers, should be examined with other developed notions of space syntax method.

1. GİRİŞ

Kentler, kamu otoritesinin güçlü olduğu, belirli bir yönetim biriminin parçası olan ve bu yönetimin etki alanı ile sınırlanan yerlerdir. Wirth, kentleri toplumsal açıdan tanımlar ve ona göre, kentler sadece evlerin ve işyerlerinin arttığı bir yer değil; dünyanın birçok uzak topluluklarını, insanlarını ve etkinliklerini bir arada toplayan, dönüştüren, ekonomik, politik ve kültürel yaşamın merkezi olan ve bu merkezi kontrol eden bir yerdir (Wirth, 1964). Bu yerleşimin, kent kurgusunu bütünleyici olgusu olan belediye teşkilatına sahip olması gerekir. Bir başka deyişle, o yerleşim yerinde belediye hizmetlerinin verilmesi gerekir.

Tarih boyunca kentte yaşayanların ortak ihtiyaçlarının karşılanması ve kent yaşamının yönetilmesi farklı mekân tipleri içerisinde gerçekleşir. Konutlarda başlayan kent yönetimi, zamanla forumlar içerisinde yapı birimleri, kaleler gibi farklı yapı tipleri içinde sağlanmış olsa da, günümüzde bu kent işlevi için özelleşen bir yapı tipi gelişmiştir: Belediye Hizmet Binası. Her geçen gün büyüyen kentlerin gelişen ve değişen ihtiyaçlarını karşılamak üzere, belediye hizmet binaları karmaşık yapılar haline gelmişlerdir. Buna bağlı olarak bu yapıların kullanıcı çeşitliliği ve sayısı da artmıştır.

Erken dönem belediye binaları, kentin ihtiyaçlarının rasyonel bir biçimde karşılanması için tasarlanmış yapılardır. Bu yapılar, kentteki diğer işlevlerle bütünleşmez ve kentin gerekliliklerini yerine getirmek için büro yapıları gibi faaliyet gösterirler. Çağdaş belediye hizmet binalarında ise kentte yaşayanların sosyal etkinliklerini destekleyen, zenginleştiren, farklı ihtiyaçlarına cevap arayan bir hizmet anlayışı söz konusudur. Yapı tasarlanırken, hizmet almaya gelenlerin isteklerini karşılayan ve kent yönetimi ile kamu arasındaki iletişimin etkinliğine imkân veren, hizmet alımına en hızlı şekilde ulaşılabilen bir mekân kurgusu hedeflenir.

Hizmet almak üzere gelen mekân kullanıcısının mekâna katılımı ile mekânı algılanma süreci başlar. Bu karmaşık yapı içinde birey bir hedef belirler ve ona ulaşmak için kendine bir rota seçer. Yapı içinde yön bulmanın elverişli olması, bireyin kendini mekân içinde güvende hissetmesini ve hedefe en hızlı şekilde

ulaşmasını sağlar. Belediye hizmet binaları gibi çok farklı işlevleri bir arada barındıran yapı tiplerinde, hedefler farklı kullanıcı grupları için değişim gösterir ve yön bulma daha çok önem kazanır. Bu yapıların karmaşık yapıları nedeniyle, yapıya katılır katılmaz mekân kurgusun kolay anlaşılabilir olması, hedefe ulaşmayı kolaylaştırır. Yapının neresindeyim? Hedefe nasıl ulaşmalıyım? Hangi yolu izlemeliyim? Sirkülasyon alanları nerede? Bu sorulara hızlı yanıt verebilmesi mekânsal kurgunun anlaşılmasını kolaylaştırır (Ching, 2002, s.228). Bu çalışmada genellikle ofis düzeninde planlanan belediye hizmet binalarında mekânsal kurgu ve kamunun hizmete ulaşımında mekânsal kurgunun etkisi araştırılmaktadır.

Son dönem belediye yapılarında özgün mimari arayışlara paralel olarak ortaya çıkan biçimsel ve kütlesel zenginlik, daha önce mimari kimliği ile öne çıkmayan yapılardan farklılaşarak, kentte yaşayanlara yeni deneyimler sunar. İnsanoğlu tarih boyunca sosyal ve fiziki şartları sürekli geliştirme ve değiştirme çabasıyla mekânın işlevselliğini geliştirerek, mekânın kullanıcıya sağladığı faydayı arttırmaya çalışmaktadır. İşte bu anlamda, farklı biçimsel özellikleriyle ne çıkan belediye yapılarında sunulan deneyim çeşitliliğine paralel olarak, kamusal faydanın da arttırılması önem kazanır.

Mimari tasarım kararları ile farklılaşan mekân, içerisinde karşılaşmalara, yönlendirmelere, dağılmalara ve toplanmalara imkân veren işlevsel bir yapıya da sahiptir. Mekânlar, kullanıcı ve diğer mekânlarla ilişkisi göz önünde tutularak, bütüncül olarak tasarlanmalıdır. Yapı, kullanıcının girişinden itibaren yapı içindeki çeşitli mekânlara yönlendirilmesine, hedefe ulaşmasına ve çıkışa kadar geçen süreçte eylem sürekliliğine imkân sağlamalıdır. Tüm bunlar dikkate alındığında, kullanıcı çeşitliliği, farklı amaçlara hizmet eden işlevsel yapıları ile belediye binaları önemli kamusal yapılardır. Ülkemizde de ekonomik yetersizlikler ve bürokratik etkilere rağmen, sayıları hızla artan bu yapıların kullanıcıların ve hizmet sağlayanlarının ilişkilerini güçlendirmeye imkân verecek şekilde tasarlanması önemlidir.

1.1 Tezin Amacı

Bireyin hizmet almak üzere girdiği yapı içinde mekânsal birimleri algılamasında, deneyimlemesinde ve amaçladığı hedefe en hızlı şekilde erişmesinde mekân sisteminin biçimsel ve kurgusal özellikleri etkili olur. Günümüzde kentsel ihtiyaçların karşılanması için tasarlanan yeni belediye hizmet binalarının sayıları her

geçen gün artmaktadır. Bu doğrultuda belediye hizmet anlayışının değişimi ile ilgili kamu yönetimi, halkla ilişkiler alanlarında araştırmalar yapılmakla birlikte binalarının mimari özellikleri ile ilgili çalışmaların sayısının yetersiz olduğu söylenebilir. Mimarlık araştırmaları için veri elde edilmesi ve Türkiye’de belediye binalarının gelişimi, mimari tasarım bağlamında da ele alınabilir. Bu çalışma ile belediye yapılarında kamusal hizmet seviyesini yükseltmek, yapının kamu tarafından kullanımını kolaylaştırmak için gerekli mekânsal kriterlerin belirlenmesine çalışılır.

Belediye hizmet binalarının karmaşık yapılarından dolayı kullanıcılar, hedeflenen hizmet noktalarını bulmakta zorluk çekebilmekte ve bunun sonucunda zaman kaybı ile birlikte almak istedikleri hizmete erişememektedirler. Belediye hizmet örgütündeki birimlerin çokluğu, mekânsal bağlantı noktalarının, sirkülasyon elemanlarının ve geçiş noktalarının sayılarını artırır. Bu durum, karmaşık kurgu içerisinde yön bulmayı güçleştirir. Bu nedenle kamu ve hizmet veren arasındaki iletişime imkân veren ve iletişimi arttırmayı hedefleyen mekânların ve mekânsal kurgunun yaratılması önem kazanır. Tez çalışması kapsamında, bu ilişkileri kuran ve arttıran mekânsal özelliklerin araştırılması ve günümüzde değişen ihtiyaçlarla birlikte, hızla mekân değişikliğine giden yeni belediye hizmet binaları için veri oluşturulması amaçlanır.

Bu çalışmada yanıt aranan başlıca sorular;

- Bürokratik ve güncel hizmetleri gerçekleştirmek üzere tasarlanmış, kentlinin hizmete erişimini destekleyen, onun yapı içindeki kurguya etkin katılımına olanak sağlayan, yeni tasarlanan ve inşa edilen yapıların mekânsal organizasyonları nasıl yorumlanabilir?
- Yeni tasarlanan yapılarda mekânsal organizasyonlarda belli eğilimlerden söz etmek olanaklı mıdır? Bir başka deyişle yeni belediye yapılarında sözü edilen mekânsal organizasyonlarda kamusal hizmet almaya gelen kullanıcının eylem kalıpları nasıldır?
- Son dönemde inşa edilen ilçe belediye binalarında belirli hizmet birimlerine ulaşmada, başka bir deyişle yön bulmada biçimsel farklılaşmanın etkisi var mıdır?

1.2 Tezin Kapsamı

Tez çalışmasında giriş bölümü olan birinci bölümde, tezin yazılma amacı, araştırma kapsamı ve kullanılan yöntemler ile ilgili genel bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde toplumsallaşma sürecindeki kentlerin yönetim anlayışları araştırılmıştır. Toplumların hızla artan nüfusları karşısında ihtiyaçlarının karşılanması için hizmetin oluşumu tartışılmış ve belediye hizmetinin anlaşılabilmesi için belediye yapılanması, yönetimi ve modeli ile ilgili açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca kent yönetimi çerçevesinde kentlinin hizmet ihtiyacını karşılamak için oluşturulan belediye düzeni açıklanmıştır. Yerel yönetimlerde belediye kavramı ve belediye tanımı, varlık nedenleri, kuruluşu, özellikleri, hukuki dayanakları, görevleri, yetkileri, organları ve örgüt yapısını şekillendiren ilkeler genel bir yaklaşımla ele alınmıştır. Bu çalışma kapsamında tarihsel süreç içerisinde belediye hizmetinin gelişimi, değişimi ve bu hizmetin sağlanması için ortaya çıkan yapı tipolojisinin incelenmesi hedeflenmiştir. Belediyelerin mekânsal gelişimleri tarihsel süreçte inşa edilmiş, belediye binaları erken dönem ve yakın dönemden örnekler ile mekânsal özellikleri incelenerek anlatılmıştır.

Kompleks yapılarda kişi çevreden gelen uyaranlara karşı fiziki tepkiler oluşturur. Bireyin mekânı algılayışı yön bulmasında farklılıklara neden olur. Üçüncü bölümde kentin ve kentlinin belediye binası ile kurduğu ilişkiyi nasıl algıladığı açıklanmıştır. Çevresel faktörlerin hareket edenin algısı üzerindeki etkilerine dayanarak, görünürlük faktörünün mekânda yön bulmayı ve mekânsal sistem içinde hizmete erişimi nasıl etkilediği irdelenmiştir.

Dördüncü bölümde günümüzdeki belediye hizmet binalarının tasarımlarında kamusal erişimi analiz etmek üzere mekân diziminin (space syntax) neden kullanıldığı anlatılmış, mekân dizim yöntemi açıklanmıştır. Son olarak mekân dizim yöntemi kuramının kavramları incelenerek tez kapsamı doğrultusunda bilgi verilmiştir.

Beşinci bölümde İstanbul'da yakın zamanda inşa edilmiş farklı plan tiplerinde tasarlanmış üç çağdaş yeni belediye binası çalışma alanı olarak seçilmiştir. Bunlar;

- Şişli Belediyesi,
- Sultangazi Belediyesi,
- Küçükçekmece Belediyesi'dir.

Bu tez kapsamında belediye yapılarında yer alan başkanlık, meclis salonu, beyaz masa (belediyelerde mavi masa, çözüm masası, kentli servisi vb. olarak da adlandırılır) gibi önemli hizmet noktaları incelenerek mekân örgütlenmesi değerlendirilmiştir. Alan çalışmasında seçilen binaların mimari özellikleri açıklanmış ve yapılan gözlemler sunulmuştur. Gözlenen kullanıcıların mekân içerisinde hareket diyagramları hazırlanarak, seçilen belediye hizmet binalarının karmaşık yapısı, kullanıcıların yönelme davranışları ve yön bulmaları, kat planları üzerinde gösterilmiştir. Kat planları mekân dizim yöntemi ile analiz edilmiştir. Mekân dizim analizleri gözlem yöntemi ile birleştirilip yön bulma davranışı ve hizmet erişimi değerlendirilmiştir.

1.3 Araştırmanın Yöntemi

Tezin kuramsal yapısında, belediyelerin yönetim ve hizmet anlayışındaki değişimleri ve mimari tasarım yaklaşımlarındaki farklılaşmaları bir arada okunmaktadır. Belirlenen amaç ve kapsam doğrultusunda, çalışmada farklı iki yöntem kullanılmıştır. Veri toplama ile belediye hizmet binalarının oluşumları ve tarihsel süreçte değişimleri ortaya konulmaya çalışılmıştır; mekânda algı, yön bulma, erişim, mekân dizim yöntemi ile ise kuramsal alt yapısı oluşturulmuştur. Analiz aşamasında seçilen üç farklı plan tipine sahip son dönemde tasarlanıp inşa edilen binalarda gözlem yapılmıştır. Kat planları üzerinde birimler fonksiyonlarına göre işaretlenmiştir. Mekânda kişi yoğunlukları, kullanıcı rotaları gibi analizler ve plan okumaları yapılmıştır. Hillier ve Hanson'un (1984) farklı mekân biçimleri ile sosyal ilişkileri temel alan mekân dizimi yöntemi ile mekân ilişkilerinin tanımlanması için veriler elde edilmiştir. Mekân dizim yöntemi için UCL DepthmapX yazılım programı kullanılarak belirlenen mekânlar mekânsal ve görsel bütünleşme değerlerine göre incelenmiş; hizmet almaya gelen kullanıcıların belirlenen hizmet noktalarına ulaşmaları bağlamında elde edilen veriler, mekânsal organizasyon ve hizmet alan kişilerin eylem kalıpları ile birlikte yorumlanmıştır. Ele alınan üç belediye örneğinde iki analiz parametresi ile belediyelerin mekânsal ve görünür alan yapılarının birbirini destekleyen özellikleri ve farklılıkları ortaya konulmuştur. Belediyelerin kendi mekânsal bütünleşme dağılımlarında, seçilen hizmet alım alanları çerçevesinde üç belediye için de aynı mekânsal bütünleşme değeri sırlaması elde edilmiştir.

2. BELEDİYE HİZMET BİNALARI

İnsan varoluşundan beri yaşamak için barınaklar inşa etmiş, ihtiyaçlarını karşılamak için mekânları biçimlendirmiştir. Çevresiyle etkileşime açık olan insan değiştirdiği mekân ile kendisi de değişir ve yeniden mekâna etkir. Bu etkileşim yalnızca bireysel olarak gerçekleşmez; aynı zamanda toplumsal olarak da var olur. Toplumlar da yaşadıkları yerleşim yerleri ile aynı dinamik ilişki içerisinde var olur, şekillenir ve şekillendirir. Kentler de bu ilişkinin içerisinde varlıklarını sürdürürken toplumların gereksinimlerine göre şekillenir ve değişir. Bu bölümde toplum ihtiyaçlarının karşılanması için farklı toplumlarda farklı özellikler gösteren kent yönetimlerinin zaman içerisinde kentlinin değişen ve artan ihtiyaçlarına cevap vermek için, bu gereksinimlere yönelik sundukları mekânları nasıl değiştirdikleri araştırılır. Bu mekânların nasıl ortaya çıktığı, tarih boyunca nasıl değiştiği ve son dönemde yönetim anlayışındaki önemli değişimlerin (bu değişimler yerel olmakla birlikte küresel değişim ve gelişmelerin etkisinden ayrı düşünülmemelidir) mekânları nasıl dönüştürdüğü incelenir.

2.1 Kentlerin Yönetim Anlayışı

Kent, temelinde bireylerin toplumsal olarak yaşadığı mekân ve mekânlar bütünlüğü olarak görülebilir. Mekân, insanı çevreden belli bir ölçüde ayıran çeşitli yaşamsal fonksiyonları içerisinde barındıran, elverişli toprak, hava ve sudan oluşan çevredir (Keleş, 1998; s.128). Mekâna indirgemeci bir yaklaşımla baktığımızda “Fiziksel Mekân” olarak adlandırılan mekân insandan ve toplumdan tamamen soyutlanırken, “Toplumsal Mekân” olarak adlandırılan mekân, içerisinde toplumun kültürel, ekonomik durumuna ve mekânı kullanımlarına göre şekillenir. Bir başka deyişle toplumların farklı sosyal-kültürel yapıları mekân üretimini etkiler. Mekâna ait her şey ya toplum tarafından ya da doğa tarafından üretilir; Bu üretim ya doğa ve toplum arasındaki birlikten ya da karşıtlıklardan oluşur. Doğanın ürettiği mekân bir biri arkasına sıralanan ortamlardan oluşur ve ayrıştırıcıdır; buna karşın toplamsal olarak üretilen mekân imkânları vurgular ve yığınlar içindeki potansiyelleri ortaya çıkarır.

Üretimin toplumsal ilişkileri mekân içerisinde kendilerini yansıtır, ona dâhil olurlar ve üretim süreci içerisinde o mekânın kendisi olurlar. Bu durumda mekân ve toplum karşılıklı olarak bir birlerini üretirler (Lefebvre, 1991; s 190)

Toplumsallaşma, doğduğunda sadece biyolojik bir varlık olan bireyin, toplumun kurallarını, uygulamalarını, değerlerini, bilgilerini öğrenmesi, öğrendiklerine uygun davranma becerilerini elde etmesi ve böylece toplumsal bir varlık hâline gelmesi sürecidir (Kocacık, 2000; s.115). Toplumsallaşmaya dâhil olan yerel topluluklar, bireylerin değerini, beklentilerini, tüketim alışkanlıklarını, pazar donanımlarını ve bilinç durumlarını mekânsal birimler ve komşuluk birimleri aracılığıyla önemli ölçüde etkilerler ve bu mekânsal birimler özel sosyal etkileşim ortamlarıdır (Harvey, 2002; s.161). Bu ortamlar toplumsallaşmanın var olduğu, kenti oluşturan mekânlardır.

Toplumsal yaşamın en önemli alanı olan kentler, binaları, sokakları, meydanları, parkları, kentlinin toplanabileceği tüm açık alanlarıyla, kentlinin birbirleriyle karşılaştığı, birbiriyle temas edip etkileşebildiği, birlikte ve bireysel olarak var olabildiği alanlardır. Çağdaş dünyada kent hayatının en önemli özelliklerinden biri, mekânda gerçekleşen sosyal aktiviteler ve bu ortamdaki karşılaşmalar sonucu artan iletişimlerin meydana gelmesidir. Toplamlar ve bireyler bir arada bulunmakta ve sosyalleşmektedirler. Kentler kültürel, sosyal, dinsel, etnik farklılıklara sahip grupların bir arada var olmasını sağlayan buluşma ortamlarıdır.

Sözlük anlamında kent; toplumun barındığı, gereksinimlerini karşıladığı, nüfus açısından köylerden büyük yerleşim birimidir (Keleş, 1998; s.75). Nüfus artışı ve ulaşım imkânlarının gelişimi ile yerleşim birimlerinin niceliksel özellikleri tarif edilebilse de niteliksel özelliklerinin tarifi hızla zorlaşmaktadır.

Aristoteles kentin oluşumunu, bireyler arasındaki ilişkinin var ettiği ilk birlik olan aile ile başlatır. “Birçok aile birleştiğinde ve birlik, gündelik gereksinimleri karşılanmaktan daha çoğunu amaçladığında oluşacak ilk toplum köydür. Birçok köy büyük ölçüde kendine yetecek kadar geniş, tek, eksiksiz bir topluluk olarak birleştiğinde yaşamın gereksinimlerinden kaynaklanan ve iyi bir yaşam adına kentler var olur” (Benevolo, 1995; s.21). “Kent, birdenbire var olmadığı, bir gelişme sürecinin ürünü olduğundan, yaşam biçimlenmesi üzerindeki etkilerinde, daha önceki topluluklara egemen olan yaşam biçiminin görmezden gelinemeyeceği

düşünülmektedir. Bu yüzden, farklı derecelerde de olsa, toplumsal yaşamımız, temel yerleşme biçimi tarıma, hayvan yetiştiriciliğine ve köye dayanan daha eski toplumların izini taşır” (Wirth, 2002; s.79). Örneğin sadece avcılık ve hayvancılığın olduğu küçük yerleşim birimlerinden türeyen kent oluşumu ile tarımsal faaliyetlerin olduğu yerleşim birimlerinin büyüyerek kentleşmesi farklı özellikler gösterir.

Kenti; köy, belde gibi daha küçük yerleşimlerden ayıran, organizasyon, bu organizasyonla başlayan mekânsal büyüme ve mekân sayısının artmasıdır. Kentliler, yaşamsal gereksinimlerinin karşılanması için küçük yerleşimlere göre daha çok sayıda insana gereksinim duyarlar ve böylece daha çok sayıda örgütlenmiş grup etkileşir; ama belli kişilere daha az bağımlıdırlar ve birbirlerine bağımlılıkları, diğerlerinin oldukça farklı olan eylem alanları ile sınırlandırılmıştır (Wirth, 2002; s.90-95). Dolayısıyla üretimin organizasyonu ile bağıntılı olarak kent, ilk sosyal bölünmenin de mekânı olarak farklı etmenlerin bütünü olmuştur. Bu farklı kesimlerin oluşması “ karmaşık örgütlenmeler ve ilişkiler ağının meydana getirdiği toplumda bireyi çevreleyen üç ortam etkilidir. Bunlar fiziksel, sosyal ve kültürel çevredir” (McGahan, 1984; s.35).

Kentleşme ekonomik gelişme ile birlikte kent sayısının artışı ve kentlerin büyümesi beraberinde toplumdaki örgütlenmelerin çoğalmasıyla birlikte insan ilişkilerindeki farklılaşmalara yol açan nüfus birikim süreci olarak tanımlanmaktadır (Keleş, 1998; s.80). Kentleşme nüfus artışının yanı sıra artan nüfusun ekonomik, siyasi ve toplumsal yaşantısıyla birlikte oluşabilir. Kentleşme olgusunun hızlanmasından sonra kent ve insanın kurduğu ilişki ile yerel yönetimlerin var oluşları toplum açısından bir amaç olarak değil bir araç olarak kabul edilebilir. Devletler, siyasi olguları doğrultusunda yönetim sistemlerini; merkezden yönetim ya da yerinden yönetim şekilleri ile oluşturmuşlardır. Ülkelerin siyasi, yönetsel, toplumsal ve ekonomik yapılarını doğrudan etkileyen bu temel tercihin arkasındaki belirleyici faktörler; uzunca bir geçmişten gelen devlet yönetimi gelenekleri, tarihsel ve coğrafi koşullar, sosyo-ekonomik yapı ve ilişkiler, kültürleri ve demokrasi düzeyleridir. Ancak bazı devletlerde büyük çaplı toplumsal, siyasal ve askeri kırılma hareketleri ile yönetsel değişiklikler gerçekleşmiştir. Tarihsel süreçte yerel yönetimlerin ortaya çıkışları, ülkenin yönetim yapısı içindeki yerlerini alışların da nüfus artışları, siyasal ve ekonomik nedenlerin güçlü argümanlar olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda çok farklı disiplinler ve nitelikler barındıran yönetim anlayışı ve uygulamaları, belli bir bölgede

yaşayan insan grubunda işbirliği ve koordinasyonu sağlamaya yönelik olarak meydana gelmiş ve toplumsal yaşamla birlikte ortaya çıkmıştır (Baransel, 1993; s.5).

Literatürde kentlerin yönetiminin parçası olan yerel yönetimlerin birçok tanımı ile karşılaşılabilir. Kamu Yönetimi Sözlüğünde yerel yönetimler, merkezi yönetim dışında, yerel halkın ortak ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile oluşturulan, karar organları, doğrudan doğruya halk tarafından seçilen, demokratik ve özerk bir yönetim kademesi ve kamusal örgütlenme modeli şeklinde tanımlanmaktadır (Bozkurt-Erkut, 1998).

Yerel yönetimler, belirli bir coğrafi alanda yaşayan yerel topluluğun ortak gereksinimlere yanıt vermek üzere, toplumların tarihsel gelişmesine paralel olarak ortaya çıkmış birimlerdir. Yerel yönetimlerin karar organlarının yerel halkça seçilmesi ile işbaşına gelmiş olmaları, özel gelirleri ve bütçesi bulunması, kendine özgü örgüt yapısı ve personeli bulunan kamu tüzel kişilerinin olması, bu kuruluşlara demokratik ve özerk kuruluş niteliği kazandırmaktadır (Keleş, 1998; s.19-47, Urhan, 2008; s.85-102). Bu nitelikleriyle yerel yönetimler demokratik yönetim anlayışının temel unsurlarından biridir. Yerel hizmetlerin kamuya ulaştırılması için her toplumda bu yönetim birimleri bulunmaktadır.

Yerel yönetimler, kamu yönetimi içinde halka en yakın olan ve politikalarıyla halkın gündelik yaşamı üzerinde doğrudan etkide bulunan önemli bir yönetsel birimdir. Bu bağlamda yerel yönetimler gerek demokrasi anlayışının oluşması, toplumda yer edinmesi açısından gerekse de yerel hizmetlerin verimlilik ve etkinliğinin sağlanması açısından oldukça önemli kurumsal yapılardır (Eryılmaz, 1994; s.129).

Yerel yönetimlerin en önemli hedefi ihtiyaçlara cevap arayışlarıdır. Bu ihtiyaçlar için belirli şartların gerçekleştirilmesi belirli koşulların sağlanması gerekir. İnsan gereksinimleri her zaman elle tutulabilen ve gözle görülebilen araçlarla sağlanamaz. Somut olmayan ancak insan gereksinimlerini karşılayan araçlar da bulunmaktadır ve 'Hizmet' bunların genel adıdır (Karalar, 1998; s.30). Literatürde hizmetin birçok tanımı ile karşılaşılabilir. Hizmet; ekonomik bir değer taşıyan yer, zaman ve psikolojik olarak fayda sağlayan bir işlem, eylem veya sunumdur (Murdick, 1990; s.4). Hizmet; müşteriler, vatandaşlar ile işletmeler, kamu yönetimleri arasında oluşan, sosyal içerikli bir faaliyettir (Evans, 1999; s.53). Hizmet; "Bir tarafın

diğerine sunduğu, bir faaliyet ya da fayda olarak” da tanımlanmaktadır (Kotler, 1991; s.467).

Tarihsel süreçte farklı kırılmalar meydana gelse de yaşanan küreselleşme süreci ile birlikte yerelleşme temsili demokrasiden katılımcı demokrasiye geçmiştir. Her devletin tarihi, toplumsal ve siyasal dokuları farklı olduğu için, yönetim yapıları ve buna bağılı olarak merkezi otoritenin yerel yönetimlerle ilişkileri de farklı biçimler almaktadır. Ortak olan, kentlerin kendine ait kültürleri, sosyal ilişkileri, coğrafyalarından ve vatandaşlardan etkilenerak oluşturulan yönetim ihtiyaçları olması ve bu ihtiyaçlara karşı hizmet üretmesidir.

Yeni kamu yönetimi anlayışı, kamu hizmetlerinden yararlananlara karşı hizmet sunucuların sorumluluklarındaki artışı ve hizmet alan odaklı uygulamaları beraberinde getirmiştir. Buna göre, vatandaşlar, vergileriyle hizmet satın alan müşteriler konumuna gelmektedirler. Dolayısıyla belediye hizmetleri de dâhil olmak üzere tüm kamu hizmetleri, vatandaşların beklentileri dikkate alınarak tasarlanmalı ve yönetim anlayışları da buna uygun olarak yapılanmalıdır. Bilgi toplumunun getirdiğı bir anlayış değışikliği olan yeni kamu yönetimi anlayışı, vatandaşların kamu hizmetlerinin tasarlanmasına, sunulmasına ve kamu düzeninin yönetimine bilinçli ve aktif bir şekilde katılımlarını da gerektirmektedir.

Büyük kentlerin tek bir yönetim tarafından idaresi kolay olmadığından, çeşitli kent parçalarına hizmet bu bölgelere ait yerel yönetimlerle sunulur. Özellikle gelişmiş ülkelerde (Avrupa ve Amerika’da) kent parçalarına ulaştırılan bu hizmet ‘belediyeler’ aracılığıyla yapılır. Literatürde demokratik bir belediye yönetiminin yönetim, temsil ve katılım olmak üzere üç temel fonksiyonu bulunmaktadır (Dollery ve Johnson, 2005; s.83). Belediyeler, bir yandan yerel halkın mal ve hizmet taleplerini karşılamakta, öte yandan o bölgede yaşayanların yönetime kalımını sağlamaktadırlar. Bu açıdan belediyeler, belediye sınırları içerisinde yaşayan halkın kendileriyle doğrudan doğruya ilişkili hizmetlerini yürütmektedirler (Falay vd., 1996; s.5-6).

2.2 Kent Yönetim Modeli Olarak Belediye

Kent üretimin, buluşmanın mekânı olmuştur. Tarihte kent oluşumları Akropol olarak adlandırılan ve kentin genelinden farklı bir kotta ya da erişilmez olmakla birlikte

rahatlıkla savaşlar sırasında savunulabilen, kentin yönetimlerinin gerçekleştirebileceği bir tepeye kurulur (Wycherley, 1998; s.5).

Mısır, Mezopotamya, Yunan, Roma kentleri, çeşitli kırılmalarının olduğu, uzun tarihsel sürecin ürünü olarak ortaya çıkan yerlerdir. İlkçağlarda Mısır ve Mezopotamya bölgesinde kurulan şehirlerin idari-ekonomik yapısı uygarlık tarihinde en önemli aşama olarak gösterilir (Ortaylı, 1985; s.9) İnsanoğlu varlığını sürdürebilmek için ihtiyaç duyduklarını rahatlıkla sağlayabilmek için bir araya gelmiştir. İlk karmaşık uygar örgütleniş M.Ö. 3500 – 3000 yıllarında Fırat ve Dicle nehirleri arasında kalan bölgede ortaya çıkmıştır. (McNeill, 2001; s.20). Yönetimsel ihtiyacın oluşması tarımsal faaliyetlerin düzenlemesi için gerektiği söylenebilir. Tarımsal faaliyetlerin artırılması için su kanallarının açılması, verimli toprağın bölüşülmesi gibi ihtiyaçlara cevap arayışından kendiliğinden oluşan bir yönetimden söz edilebilir.

Tarihsel süreç içerisinde incelediğimizde Eski Yunan (cite) ve Roma (muncipe) şehir tarzı bugünkü belediyeçilik anlayışının temellerini teşkil ettiğini görebiliriz. Roma şehrini ifade eden “Muncipe” terimi bugünkü İngilizcedeki “municipality” (belediye) teriminin kökenidir. Arapça kökenli şehir, yerleşim yeri anlamlarına gelen “beled” kelimesinden türetilen belediye kavramı şehre ait, yerleşik anlamına gelmektedir (iftibaşı, 2008; s.27). TDK ’ya göre il, ilçe, kasaba, belde vb. yerleşim merkezlerinde temizlik, aydınlatma, su, toplu taşıma ve esnafın denetimi gibi kamu hizmetlerine bakan, başkanı ve üyeleri halk tarafından seçilen, tüzel kişiliği olan örgüt, şehremaneti ve bu örgütün bulunduğu bina olarak tanımlanmaktadır (Url-1). Türkçede kullanılan belediyenin hem örgütü hem de mimarlık ürünü olan binayı tarif etmesi örgütün ve bu örgüt için bir mekân ya da mekânlar bütünüünün gerekli olduğu söylenebilir.

İngilizcede belediyeler, Municipality, Town Hall, City Hall, sözcükleriyle karşılanmaktadır. Bu farklı adlandırma kentlere ve kent yönetim anlayışlarına göre ayrışmaktadır. Amerika’da kentlerin yönetim sistemi büyüklüklerine göre farklılaşmaktadır. Her ne kadar ‘town’ sözcüğü ‘city’ (şehir) anlamında kullanılsa da ‘town’ sözcüğü ile karşılanan yerleşim yerleri ‘city’den daha küçük yerleşim yerleridir ve genel hukuk şehri sınıflandırmasına girerler, eyalet yasaları ile meydana gelip, bu yasalar ile yönetilirler. ‘City’ler ise kendi kuruluş yasaları ile yönetilirler. Farklı ölkelerin yönetim anlayışlarına göre bu tanımlama çoğaltılabilir.

Farklı büyüklükteki yerleşim yerleri için farklı tanımlamalar yapılsa da, bu yerleşim yerlerinin benzer bir kent modeline sahip oldukları görülür. Günümüzde kent modeli devlet ve toplum düzeninin kesintisiz olarak işlemesi ve kamunun ortak ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik mal ve hizmetlerin üretilip halka sunulmasını içeren sistem olarak kamu yönetimi, hizmetlerin ülke düzeyinde daha etkili ve daha verimli sağlanabilmesi amacıyla merkezi yönetim ve yerel yönetim olarak iki farklı temsil birimi mevcuttur. Merkezi yönetim, esas itibariyle bakanlıklar ve bağlı kuruluşlardan; yerel yönetimler ise il özel idareleri, belediyeler ve köylerden meydana gelmektedir. Merkezi yönetim ve yerel yönetimler, idarenin birbirini tamamlayan iki unsuru olup, kuruluş ve görevleriyle bir bütün teşkil etmektedir. (Urhan, 2008; s.85-102)

Mevcut yerel yönetimleri sınıflandırırken, Amerikan, İngiliz, İtalyan vd. sistemler ile Türk sistemi arasında tam bir karşılaştırma yapmak ve yerel yönetim birimlerini birbirleri ile eşleştirmek mümkün olmamaktadır. Her ne kadar ortak özellikler bulunabilse de toplumların coğrafik, kültür, sosyal nitelikleri nedeniyle farklılıklar gözlenebilir. ABD yerel yönetimlerinin kökeni olarak İngiliz ekolünü andırdığı, Türkiye yerel yönetiminin Fransa ile benzerlikler taşıdığı söylenebilir. Türkiye’de belediye teşkilatlanması içerisinde büyükşehir belediyesi, büyükşehir ilçe belediyesi, il belediyesi, ilçe belediyesi ve belde belediyeleri olmak üzere farklı kademeli yapılanmalar mevcuttur.

Günümüzde özellikle gelişmekte olan ülkelerde hızlı nüfus artışı ve yönetsel değişimler ile kentsel sınırların değişimi gözlenmektedir. Köyler, beldeler ilçe belediyelere dönüşmekte, büyükşehirler genişleyerek ilçe belediye sayılarını arttırmakta ya da bölgesel sınırların değişimi ile ilçe belediyelerinin yetkinlikleri artmaktadır. Şekilde görüldüğü gibi özellikle üç yıllık süreç içerisinde yönetim sayıları değişim göstermiştir. Özellikle toplam belediye sayısı azalırken yönetim ve ihtiyaçların değişimi büyükşehir ilçe belediye sayılarını arttırmıştır. Kent nüfusun artması bu değişimin başlıca nedenleri arasında sayılabilir. Alt kademede bulunan belediyeler birleşerek yönetim etkinliği ve sorumluluğu artarak bir üst kademe olan belediye sistemine geçişi görülmektedir (Şekil 2.1).

YEREL YÖNETİMLER	2012 DURUM	2015 DURUM
Büyükşehir Belediyesi	16	30
Büyükşehir İlçe Belediyesi	143	519
İl Belediyesi	65	51
İlçe Belediyesi	749	400
Belde Belediyesi	1.977	397
Belediye Sayısı Toplam	2950	1397

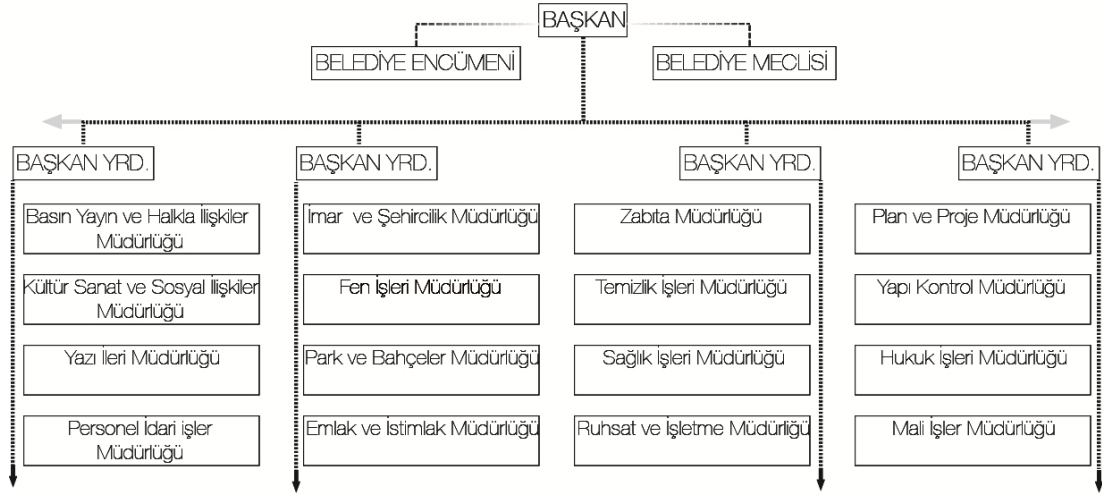
Şekil 2.1 : 2012 ve 2015 Yıllarındaki Belediye Sayıları¹ (Url-2).

Büyükşehir belediyesi düzenlemesi ile yerel yönetimler sistemi çeşitlenmiş ve aynı belde sınırları içinde büyükşehir ve ilçe belediyesi olmak üzere iki yeni örgütlenme tarzı ortaya çıkmıştır. Büyükşehir, belediye sınırları içinde birden fazla ilçe bulunan şehirleri, ilçe belediyesi ise, büyük şehir belediye sınırları içinde kalan ilçelerde kurulan belediyeleri ifade etmektedir (Aydınlı, 2003; s.73-76). Ayrıca yerel sınırları aşan bölgesel sorunların çözümü ve belediyeler arasında işbirliğini sağlamaya dönük bölgesel ve ulusal ölçekte teşkilatlanmış belediye birlikleri vardır. Belediye birlikleri, üyelerine bölgesel planlama, eğitim, teknik yardım ve belediye çıkarlarının merkezi hükümet gözetiminde savunulması hususunda hizmetler vermektedir (Kalabalık, 2005; s.81-82). Belediyelerin, belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye başkanı olmak üzere üç organı bulunmaktadır. Belediyenin en yetkili karar organı, belediye meclisidir. Belediye meclisi, ilgili kanunda gösterilen esas ve usullere göre seçilen üyelere oluşmaktadır (5393/BK Md. 17). Belediye meclislerinde görevli üyelerin tamamı seçimle iş başına gelmekte, mecliste atanmış üye bulunmamaktadır. Diğer taraftan büyükşehir belediyesinin en yüksek karar organı, büyükşehir belediye meclisidir. İlgili kanunda gösterilen esas ve usullere göre seçilen üyeler büyükşehir belediye meclisini oluşturmaktadır. Büyükşehir belediye başkanı, büyükşehir belediye meclisinin de başkanı olup, büyükşehir sınırları içerisinde faaliyet gösteren ilçe belediyelerinin başkanları meclisinin doğal üyesi durumundadır (5216/BSBK Md. 12).

Belediye yönetiminin başı ve belediye tüzel kişiliğinin temsilcisi belediye başkanıdır. Belediye başkanı, ilgili kanunda gösterilen esas ve usullere göre il, ilçe ya da beldede

¹ Türkiye Mülki İdare Bölümleri envanterinden üretilmiştir

yaşayan vatandaşlar tarafından seçilmektedir (5393/BK Md. 37). Ayrıca belediyeler yazı işleri, malî hizmetler, fen işleri ve zabıta vb. gibi ana hizmet birimlerinden oluşmaktadır. Ancak norm kadro ilke ve standartlarına uygun olarak gerektiğinde sağlık, itfaiye, imar, insan kaynakları, hukuk işleri ve ihtiyaca göre diğer birimler belediye meclisinin kararıyla oluşturulmaktadır. Bu birimlerin oluşturulmasında beldenin nüfusu, fizikî ve coğrafi yapısı, ekonomik, sosyal ve kültürel özellikleri ile gelişme potansiyeli dikkate alınmaktadır (5393/BK Md. 48). (Şekil 2.2)

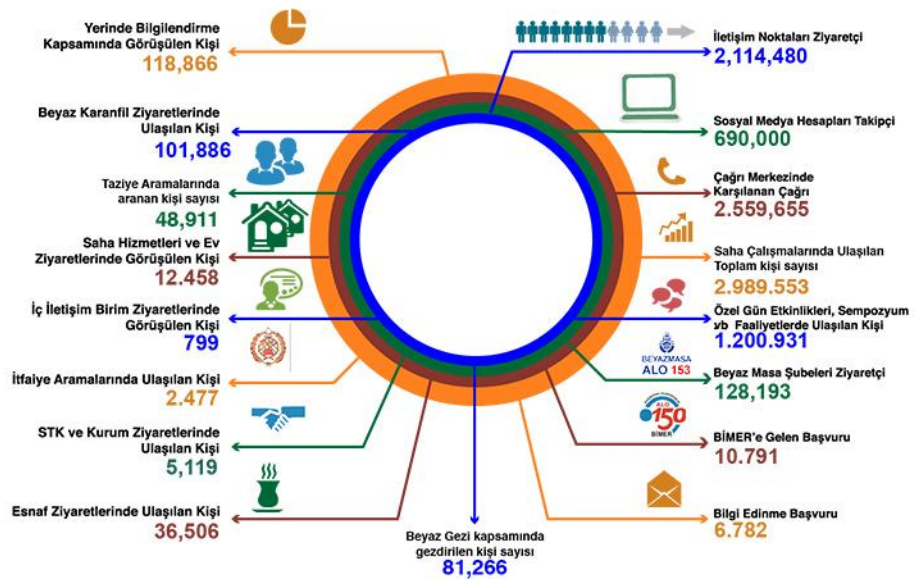
Şekil 2.2 : Klasik belediye örgütlenme örneği.

İlçe belediyesi, büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan belediyelerdir. İlk kademe belediyeleri ise büyükşehir belediye sınırları içinde ilçe kurulmaksızın oluşturulan ve büyükşehir ilçe belediyeleriyle aynı yetki, imtiyaz ve sorumluluklara sahip belediye olarak tanımlanmaktadır. İlçe ve ilk kademe belediyelerinde de belediye yönetimi, belediye başkanı, belediye meclisi ve belediye encümeninden oluşmaktadır (5216: Md.3).

Bugün, kentler artan nüfus ve buna bağlı olarak kentleşmenin yerel ölçekli sorunlar karşısında, yerel yönetimlerin yerinden hizmet üretici çözümler getirmesi zorunlu hale gelmiştir. Kentleşme ve kentleşme ile birlikte ortaya çıkan sorunlar kent halkının etkin katılımı gerçekleşmeden çözülebilir görünmemektedir. Dolayısıyla yerel yönetimlere halkın katılımının hem sorunların çözümüne hem de demokratikleşmeye katkısı açısından genel bir kabul görmektedir. Bu durumla birlikte halkın, öncelikle belediyelerin karar ve uygulamalarından haberdar olması, bilgi edinmesi ön koşulunun gerçekleşebilmesi ile yerel otoriteler ile halk arasındaki iletişimin karşılıklı olarak aktif olması gerekmektedir. Halkın iletişime geçtiği

birimler başkanlık, meclis salonları, beyaz masa gibi birimlerdir (Şekil 2.3). bu birimleri belediye birimleri içerisinde; beyaz masayı daha çok ziyaret edilen halkla ilişki kurulan sorunlarını yönlendirme aşamasında etkili ve daha kamusal olan birim olarak tarifienebilir. Meclis salonu tüm belediye yapılanmasının karar mekanizmasının ortak olarak fikir alışverişinde bulunulduğu, yasaların ve kararların alındığı yarı kamusal alan olan birimdir. Başkanlık makamı ise tüm kademelerin en üst ve belediyenin en özel birimidir.

2014 Yılında Toplam 10.108.673 kişi- 128.193 kişi beyaz masa

Şekil 2.3 : İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde farklı birimlerin ziyaretçi sayıları (Url-3).

Beyaz masayı İBB yasaları şöyle tanımlamaktadır; 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun, Belediyenin Görev Yetki ve Sorumlulukları Bölümü 13, 14 ve 15. maddelerinde yer alan; belediyenin yetki alanında bulunan, vatandaşların belediye hizmetleri ile ilgili görüş ve düşüncelerini alarak, istek ve şikâyetlerine ilgili müdürlükler, kişiler ile ilişki kuran bir birimdir. 4982 sayılı "Bilgi Edinme Hakkı Kanunu" ve 2006/3 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile BİMER (Başbakanlık İletişim Merkezi) kapsamında, bireylerin taleplerini ve başvuruları değerlendiren, ilgili birimlere yönlendiren ve cevaplarını tekrar başvuru sahiplerine ileten, müdürlükler arası koordinasyonu sağlayan, demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan, eşitlik ilkesiyle birlikte görevlerin kanun ve mevzuatına uygun olarak yapılmasını sağlayan hizmet veren birimdir (Url-3).

Türk belediyelerinde örgütlenme ve örgüt yapısı, 5393 ve 5216 sayılı kanunların yanında, genel olarak Türk Kamu Yönetim Sistemi'ni şekillendiren yasal düzenlemeler çerçevesinde yapılandırılmaktadır (Pirler vd., 1999; s.26). Fakat belediyeler, kendi meclislerinin kararı ile kurum içi örgütlenmelerini düzenleyebilmektedir. Bu kararların alınmasında en etkileyici olan bölge vatandaşının istekleri ve ihtiyaçlarıdır. Ancak, bölgelere göre belediye örgütlenmesine farklı birimler eklense ya da çıkarılsa da, belediye hizmetleri başlıca dört gruba ayrılır: İdari hizmetler, kentsel planlama ve teknik hizmetler, sağlık ve sosyal hizmetler, iktisadi ve mali hizmetler. Belediye örgütüne dâhil olan birimlerin görev, yetki ve sorumlulukları belediye meclisi tarafından kararı alının yönetmeliklerle belirlenir. Belediye meclisi aynı zamanda belediyenin örgütlenmesini de aldığı kararlarla düzenler. Belediye başkanlığı da alınan karar ve uygulamalarda söz sahibi olan kişi olarak tanımlanabilir.

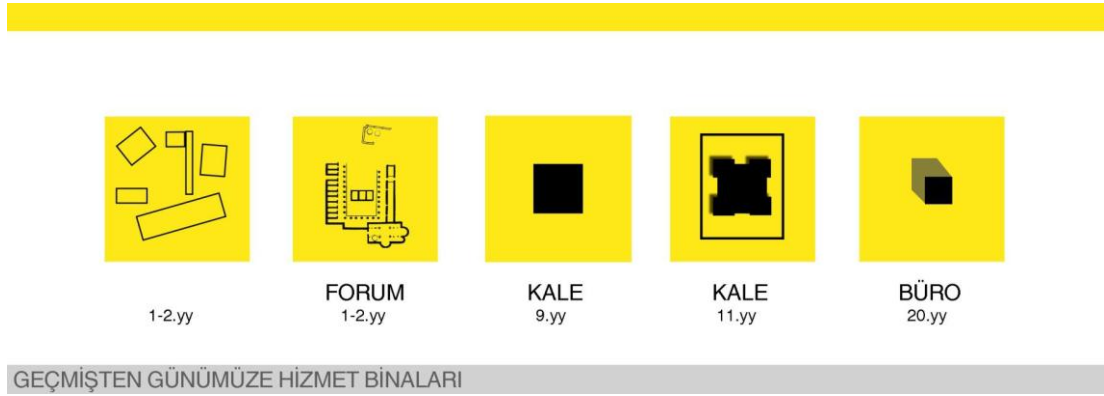
2.3 Belediyelerde Mekânsal Gelişim Süreci

Ortaçağ boyunca ve Yeniçağa kadar geçen süre içerisinde, Avrupa'da belediyeciliğin önemli gelişmeler kaydettiği söylenemez. Kent yönetiminin temellerinin 'forum'lar ile atıldığı söylenebilir. Genellikle organik bir düzen içinde inşa edilen kentin merkezinde yer alan forum, kamu işlerinin konuşulduğu, çeşitli ekonomik işlerin görüldüğü ve alışverişin yapıldığı alanlardır. Bu alanlarda kent ile ilgili meseleler görüşülürken forum alanına girişte herhangi bir kısıtlama olmamasına rağmen, forumun tasarımı, belirli bir kesim halkı dışlar şekilde kurgulanmıştır. Örneğin forumun, kamu işlerinin, kent yönetimi ile ilgili görüşüldüğü merkezinin arkasında eğer 'insulae' mevcutsa, merkezin arkasına bu yapıların görülmemesi için yüksekçe bir duvar ile sınır oluşturulmuştur (Dürüşken, 2009, Connolly ve Dodge, 1998). Çamaş (2000) geleneksel dönemde kentlerin savunmaları için önemli konumlara kaleler inşa edilmiş ve kent yönetimi için bu alanlar kullanılmıştır. Ortaçağda bir dönem kiliselerinde dini işlevler ve kent yönetimi bir arada gerçekleşmiştir.

Gerçek dönüşüm 18. yüzyılın sonunda Avrupa'nın Fransız ve Sanayi Devrimi ile tarım toplumundan/geleneksel toplumdan, sanayi toplumuna/modern topluma geçmeye başlamasıyla yaşandığı söylenebilir. Kentlerin sanayinin merkezi olarak ortaya çıkması ve buralara köylerden yoğun göç olması yeni bir dönemin başlangıcıydı. 19. yüzyılda kentler önceki dönemlerden farklı olarak, yoğun nüfus,

çarpık kentleşme, hava kirliliği, alt yapı yetersizliği gibi sorunlarla karşılaştılar. Bu sorunların çözümüne yönelik arayışlar ve çabalar, Avrupa belediyeçiliğini derinden etkiledi ve yerel yönetimlere yeni bir anlam kazandırdı.

İslam toplumları açısından sınıf farklılıkları oluşmasını engelleyen şehir yapısı mevcutken, batı şehirlerinde önemli farklılıklar bulunmaktaydı. Örneğin uzun yıllar başkent olarak kullanılan Bağdat, ticaret yollarının üzerinde bulunan ve tarıma elverişli bir şehirdir. Bu bölgede çarşı, medrese ve evleri bir plan dâhilinde yerleştirilirken mesleklere göre bir düzenleme yapılmıştır. Bu tip şehirleri yönetme belediye başkanı tarafından, kendi konutlarından gerçekleştirilmektedir. Kent yönetiminin yöneticinin konutundan gerçekleşmesi, karar yetkisinin tek kişide olmasına ve buna bağlı olarak farklı birimlere ihtiyacın henüz gerçekleşmemesiyle ilişkilidir. Küçük konut mekânsal düzenine sahip birimlerle yönetim gerçekleşmiştir (Şekil 2.4).

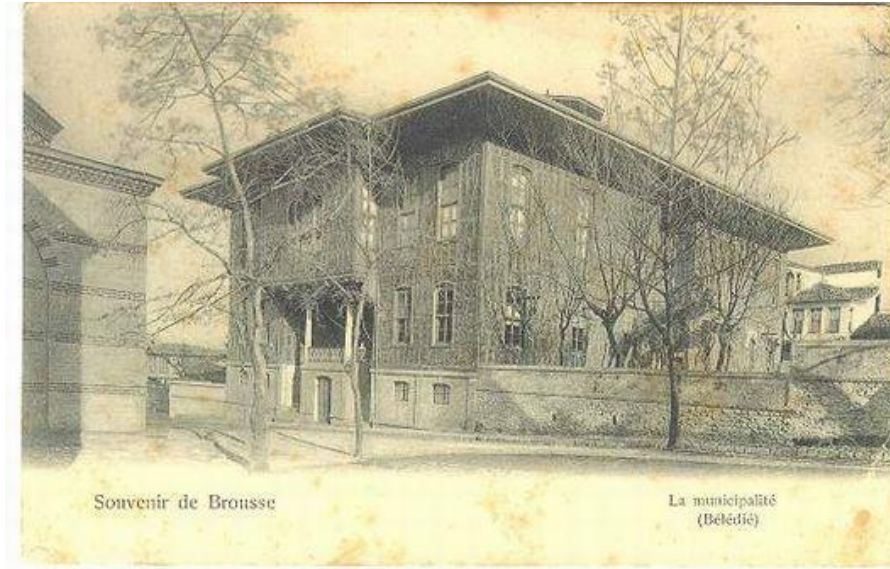

Şekil 2.4 : Geçmişten günümüze hizmet bina tipleri.

Osmanlı yönetim anlayışını etkileyen Selçuklularda belediye işlerinde birinci derecede yetkili kadıdır. Osmanlılar da aynı geleneği devam ettirdiler. Süreç içerisinde Osmanlılar kendilerine özgü bir kent yapısı meydana getirdiler. Bu kent yapısı Arap şehirciliği ile benzer özellikler taşısa da Osmanlı kent yapısından ayıran özellikler mevcuttur. Birden fazla küçük merkezler meydana getirerek şehri, külliye odak noktaları etrafında büyütülmüş ve İslami karakterli yapı tasarımlarının inşaları gerçekleştirilmiştir. Bu açıdan bakıldığında yüz yıllık süreç içerisinde Bursa, Osmanlı kent tipinin bir örneği olarak ortaya çıkmaktadır.

Osmanlı'nın büyüyen bu kentin yönetimine ilişkin çıkardığı ilk yasalardan biri Bursa Belediye / İhtisab Yasası'dır. İlçelerin yöneticileri olan kadılar, yargıç görevini sürdürmelerinin yanı sıra idari yöneticilik de yaparak bir bakıma o devrin belediye

başkanlığını yürütmektedirler. Bursa’da kadıların yanında bir de muhtesip adı verilen, kentin yönetiminde yetkili görevliler atanmaya başlanmıştırdı. Bunların görev ve yetkileri sadece beldenin düzenini gerçekleştirmektedir. Subaşı ise kentin güvenliğinden sorumludur. Güvenlik görevini yanı sıra subaşılar, bozulmuş kaldırımların tamiri gibi bugünkü belediyenin görevlerinden bazılarını da yapmaktaydı (Url-4). Ulu Cami’nin doğusunda yer alan, Belediye binası olarak gösterilen bina, ahşap, iki katlı, odalar ile bölümlenmiş bir yapıdır (Şekil 2.5). Konutun belediye olarak kullanılması mekân yapısının örneğini oluşturur. Bu tarz yapılar farklı bölgelerde de kent yönetiminin barındırılması için inşa edilmese de mevcut konutlar kullanılarak kent hizmetleri ile ilgili meselelerin idaresini gerçekleştirmektedir.

Şekil 2.5 : Bursa İlk Belediye Yapısı (Url-4).

Külliyeler; farklı birçok fonksiyonu bünyesinde barındıran yapılardır. Cami, medrese, hastane, aşevi, kervansaray, kütüphane, türbe, imalathane, arasta (çarşı), han, su tesisatı, hamam, umumi tuvalet, meşruta binalar, kahveler gibi yapı birimlerinden oluşabilir. Tüm bu sistemde külliyeler padişahlar tarafından inşa edilmiş yapılardır. Bu yapılar daha sonra belediyeler tarafından inşa edilmiş fakat Osmanlı’da bu yapıların finansmanı ve yönetimleri vakıflar aracılığı ile gerçekleşmektedir. Kuruluşundan 1850’li yıllara kadar Osmanlı devletinde bir belediye örgütlenmesi yoktu. Devletin görmesi gereken belediye hizmetleri vakıflar aracılığıyla görülüyordu. Bunlar arasında su işleri, temizlik ve aydınlatma işleri,

parklar ve bahçeler, mezarlıklar, yol ve altyapı hizmetleri, halk sağlığını koruyucu çalışmalar bulunur.

Geleneksel dönemde kentli ihtiyaçlarına yönelik sağlanan hizmetler, 16. Yüzyıl sonrasında toprak sisteminin bozulması; 19. Yüzyılda Osmanlı’da görülen ekonomik çöküntüler nedeniyle geleneksel yapının bozulmasıyla aksamalara uğramıştır. Sıralanan nedenlerden dolayı vakıf gelirlerinin azalması, yeterli ve etkin hizmet sağlanmasını engellemiştir (Gökaçtı, 1996; s. 21-66).

Kırım Savaşı sırasında İstanbul’a gelen çok sayıdaki İngiliz, Fransız ve İtalyan askerlerinin barındırılması ve buna yönelik alt yapı yetersizliği, Fransız tarzında 1854 yılında Şehremaneti’nin kurulmasıyla sonuçlanmıştır. Eskimiş ve fonksiyonunu yitirmiş geleneksel sistemle yürüyen belediye hizmetleri, yeni bir yapılanmayla çözülmeye çalışılmıştır. Belediyecilik anlayışına geçilmesi ise Kırım Savaşı’nın başkentte yarattığı hareket ve karmaşıklığı bir düzene koyma isteği (Ortaylı, 2008; s.306-436) ve İstanbul’un Avrupa başkentlerine kıyasla kötü durumda olduğu görüşüne sahip yabancı ve azınlıkların talepleri sonucunda gerçekleşmiştir. 1854 yılında ilk belediye örgütü olan İstanbul Şehremaneti kurularak, başına bir Şehremini getirilmiştir. Daha önceden kent yönetimi ve hukuk alanında yetkinliğe sahip kadılardan ayrı olarak sadece belediye hizmetlerinden sorumlu şehreminiler atanmıştır. Kadılar görevlerini özel konutlarında yerine getirirken, belediyeleşmenin adımı olarak Şehreminileri ve yönetimini barındıracak yapılar inşa edilmeye başlanılmıştır. 1857 yılında da azınlıkların yoğunlukta bulunduğu Galata-Beyoğlu’nda “Altıncı Belediye-i Daire” kurulmuştur (Şekil 2.6).

Şekil 2.6 : İstanbul 6.daire-i belediye binası (Yıldırım, 2007).

1864 tarihli Vilayet Nizamnamesiyle Fransa modeli esas alınarak oluşturulan yönetim anlayışına sahip olan Eduard Blacque'in ilk belediye başkanlığı döneminde, mimar Giovanni Barborini'ye tasarlatılmıştır. Dik eğimli bir arazide yer alan yapıya Şişhane meydanından yüksek bir platform ile girilmektedir. Dikdörtgen bir plana sahip olup kat içerisinde kapalı odalar ile bölümlenmiştir.

Kentlerde nüfusun da artmasıyla, kentin dış dünya ile hem ticari anlamda hem de iletişim biçimleri anlamında ilişkileri değişmiştir ve yapısal bir değişme ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte kentin iş merkezi farklılaşmış, konut alanları yeni gelişen bölgelere yayılmış ve sosyal sınıflaşma biçimi değiştirilmiştir. Bu yapısal değişim kentlerdeki alt yapı ve hizmet taleplerini de arttırmıştır. Değişen ve artan taleplerin karşılanması ve yaşanan bu dönüşümün denetlenmesi Osmanlı'nın kentsel yönetim düzeniyle karşılanamaz bir hale gelmiştir. Çözüm oluşturulması için başka kurumsal yapılar denenmiş ancak, bu yetersiz kalmış ve belediyeler bir çözüm olarak gündeme gelmiştir. (Tekeli, 1990; s.45)

Günümüzde yapılan tartışmalarda Osmanlı düzenine göre belediye kurumunun yetersizliği taklit olmasından değil, yeniden yorumlanmasında ve uyarlanmasındaki yetersizliklerden kaynaklanmaktadır. Tanzimat'la birlikte her ne kadar Osmanlı'nın statüsü değişse de, belediye Batı'daki gibi bir sivil toplum kurumu olarak gelişmemiş, merkezi yönetimin güçlenmesini sağlamaya dönük olarak biçimlenmiştir. Bu bağlamda belediyeler kaynakları ve yetkileri bakımından güçlü kurumlar olarak ortaya çıkamamıştır (Tekeli, 1990; s.46).

Bu durum belediye binaları tasarımları için önemli bir etken oluşturmuştur. Belediyeler daha çok kısa vadeli kullanılmak üzere, yeni inşa edilmiş binaların yanı sıra mevcut binaları da kullanılmışlardır. Tanzimat Dönemi boyunca belediyeler kısa sürelerle farklı mekânları kullanmışlar ve kendilerine özelleşen mekânların projeleri oluşturulmasına karşın, bu projeler hayata geçmemiştir. Belediyeler kendilerini temsil eden ve kendilerine özelleşen mekânlara sahip olmamışlardır.

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise kent planlaması açısından başta başkent Ankara ve Kurtuluş Savaşı sonrasında Anadolu kentleri yeniden imar edilmiştir. Dönemin belediyelerle ilgili ilk yasal düzenlemesi olan 1930 tarih ve 1580 sayılı Belediye Kanunu ve akabinde çıkarılan birçok kanunla (1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, 2290 sayılı Belediyeler Yapı ve Yollar Kanunu, Belediyeler

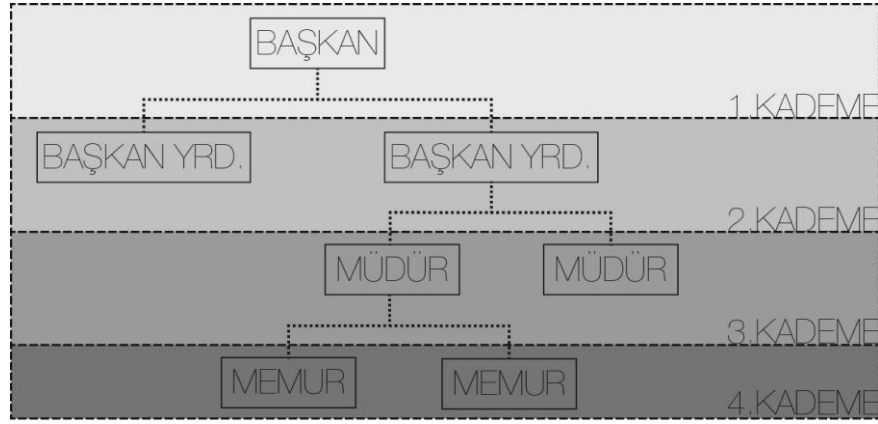
(İller) Bankası Kuruluş Kanunu, Belediye İstimlâk Kanunu) kentsel hizmetler düzenlenmiş; yetki ve sorumlulukları belirlenmiştir.

1930 yılında çıkarılan Belediyeler yasası 1980 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. Fransa belediyeçilik modeli Osmanlı'daki gibi Cumhuriyet döneminde de benimsenmiş ve uygulanmıştır. Belediye görevleri tek bir çatı ve sistem altında toplanmıştır. Sadece yönetim biçimi olarak değil, bu yönetimin mekânları da Fransız modeli belediye yapılarından etkilenmiştir. Yabancı mimarlar tarafından tasarlanmış olmaları da bu etkilenmeyi pekiştirmiştir. “Tek parti döneminin sanayileşme politikalarından biri de, sanayinin tüm ülkeye yaygınlaştırılması idi. Bunun sonucu da, yeni orta büyüklükteki kentlerin ortaya çıkışı ve buna paralel olarak daha düzenli olarak yerel hizmetlerin sunulmasının zorunlu hale gelmesidir.” (Uyar 2004, s.3). Ayrıca 1987 yılında çıkarılan 3360 sayılı Kanunla il özel idareleriyle ilgili hükümler yeniden düzenlenmiştir. 1950’lerde başlayan kentleşme hareketleri, yerleşim alanlarında nüfus yoğunluğuna sebebiyet verince klasik belediyeçilik anlayışının sorunların çözümünde yeterli olmadığı görüşünden hareketle 1984 yılında 3030 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu ile anakentlerde iki kademeli belediyeçilik yapısına geçilmiştir.” (Urhan,2008; 85-102) Böylece çeşitli dönemlerde belediyelerde değişimler gerçekleşmiş ancak mimari özellikleri açısından köklü değişiklikler görülmemiştir.

Küreselleşme, post-fordist dönüşüm süreci ve yeni liberal politikalarla birlikte yerel yönetimlerde etkinliğin önem kazanması ve uluslararası rekabetin metropoller aracılığıyla yürütülmesinin öngörülmesi, küçük belediyelerin birleştirilerek daha üst düzeyde yönetsel kurumlaşmalara ve yerel yönetimlerde çeşitlenmelere yol açmıştır. Bu çerçevede 1980’li yılların başlarından itibaren başta Fransa olmak üzere İngiltere, Almanya gibi gelişmiş ülkelerde çok sayıda küçük belediyenin birleştirilerek, daha az sayıda ve etkin belediyelerin kurulması yoluna gidilmiştir. Yeni Sağ politikaların iktidara gelmesiyle gelişmiş ülkelerde hızlanan bu eğilim, Türkiye’de de büyükşehir belediye sisteminin kurulmasıyla somutlaşmıştır. (Aydınlı, 2003; s.73-76) Belediye sisteminin düzenlenmesi belediye binalarının inşa kararlarına da etki etmiş ve yönetimler kendi mekânlarının inşasında yetkin olmuşlardır. Bunun sonucunda belediyeler kendileri ihale ederek ya da yarışma yoluyla projeler oluşturmuşlardır.

Türk belediyelerinde örgütlenme ve örgüt yapısı, 5393 ve 5216 sayılı kanunların yanında, genel olarak Türk Kamu Yönetim Sistemi’ni şekillendiren yasal

düzenlemeler çerçevesinde yapılandırılmaktadır (Pirler vd., 1999; s.26). Belediyeler, kendi meclislerinin kararı ile kurum içi örgütlenmelerini düzenleyebilmektedir. Türk belediyelerinde örgüt yapısı, hem dikey hem de yatay yönden farklılaşma özellikleri göstermektedir. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun “norm kadro ve personel istihdamı” başlıklı 49. maddesi de göz önüne alındığında klasik belediyelerde (belediyenin büyüklüğüne göre değişmekle birlikte), başkan, başkan yardımcısı, müdür ve memur olmak üzere, 4 kademeli bir hiyerarşik yapı öngörülmektedir (Şekil 2.7).

Şekil 2.7 : Belediyelerde dört aşamalı kadro sistemi.

Belediyeler için günümüzde, tam olarak yerleşmiş, standarda sahip bir mekânsal oluşumdan bahsedilemez. Fakat belediyeler, temelinde, belirli iletişimin, yönetimin gerçekleştiği büro binalarıdır. Tipolojik olarak ofis yapılarına benzer özelliklere sahip olmasına rağmen kendine ait mekânsal özellikleri ile belediye bina tipleriyle mimarlık literatüründe karşılaşılmaktadır. Belediye binaları kütüphane, evlendirme dairesi, çok amaçlı salon, meydanlar, ofis alanları gibi farklı fonksiyonları bünyesinde barındırabilir. Kelime anlamı olarak ofis ve büro literatürde eş anlamı olarak kullanılmaktadır. Fakat bugün kullanılan “ ofis ” teriminin kökü Latince de opus sözcüğü olup, “ yapıt, iş ” anlamına gelmekte, “ opus facere ” iş yapmak fiilini oluşturmaktadır. Scognamillo (1991) ofisleri, bir işin yapıldığı, bir uğraşın sürdürüldüğü her yer olarak tarif eder. Bu çerçevede büro tasarımları incelendiğinde mekânın kullanıcı istekleri göz ardı edilerek daha çok eylemler ve bu eylemlerin gerçekleştirileceği donatılara uygun olarak tasarlandıkları görülmektedir. Yapılan uygulamalarda mekân tasarımındaki esas amaç olan çalışma verimini arttırmak için sadece kullanıcı istekleri değil eylem ve donatılar ön plana çıkmaktadır. Hizmet yapılarının tasarımının temel amaçlarından biri; tüm yapı kullanıcılarına, yaptıkları

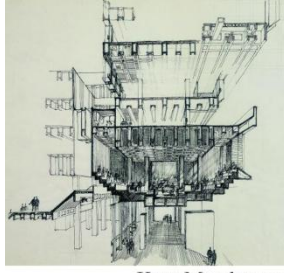
eylemlere uygun olarak çalışma alanları düzenlemek olmalıdır. Çalışma alanlarında tüm kullanıcıları, eylemleri, donatı ve çevre koşullarını birer etkileşim sistemi olarak ele alınmalı ve kullanıcı istekleri doğrultusunda hizmet mekânının tasarlanmasının temel ilke kabul edilmesi gerekmektedir.

Yönetim yapıları için kurgulanmış örgüt yapısı, belirli bir hiyerarşik düzende, yönetim yapısının işleyişine uygun olarak tasarlanır ve biçimlenir. Belediyeler, kentlinin ihtiyaçlarından dolayı oluşan isteklere çözüm bulmak için kendi yapısı içerisinde farklı fonksiyonları bir arada bulundurur. Yeni belediyeçilik anlayışının değişimi halkın doğrudan hizmet alımını artırması ile birlikte bu planlamanın önemi daha da artmış, birimlere erişimde tasarımcının birimleri konumlandırması daha da önem kazanmıştır. Belediye yapılarının gelişim sürecinin okunması ve bu süreçte tasarım kriterlerinin görülmesi açısından inşa edilmiş belediye binalarına örnek vermek önemlidir. Belediye binalarının kendilerine ait özelleşen yapılarına daha çok 19.yüzyılda rastlanmakta olduğundan, bu bölümde özellikle bu dönem içerisinde, belediyeleşme anlamında gelişmiş ülkelerdeki belediye yapı örnekleri incelenmiştir.

Boston Belediye Binası

Eski Boston Belediye Binası, 19.yüzyılda, Paris modernizasyonundan etkilenmiş bir mimari üslupla 1862–1865 yılları arasında inşa edilir. Birbirinin simetriği iki kütle, bu kütlelerden daha uzun, mansart kubbeli bölümle bağlanmıştır. Merkezi bir pavyon içerisinde görkemli bir merdivenle düşey sirkülasyon vurgulanır. Yapının dördüncü kotunda bulunan, kare formlu meclis salonunda mekânın üç kenarına oturma sıraları yerleştirilmiş olduğu görülür. Meclis salonu, mekânsal düzenlemesi açısından erken Amerikan buluşma evlerine ve çağdaş kiliselerine benzemektedir. Meclis salonu, 250 kişinin meclis tartışmalarını izlemesine imkân verir. (Monteyne, 2011; s.48)).

Bu belediye binasının yetersizliği ve yeni oluşan kentli ihtiyaçlarının karşılanması için yeni Boston Belediye Binası, 1961 yılında açılan yarışmayla seçilir. Mimarlarının kendi proje açıklamalarına göre yapı, düşeyde üç parçalı olarak düzenlenir. Kamunun ulaşımına açık olan mekânlar tuğladan yapılmış alt kotlarda; meclis salonu gibi törensel mekânlar, pürüzlü betonun dış görünüşünün pahalı malzemeye işlenmesiyle yapılmış orta katmanda; az kamusal ofisler ise, arka arkaya gelen, ızgara sistemde bölünmüş bölümlerde, üst kotlarda bulunur. (Monteyne, 2011; s.49) (Şekil 2.8, Şekil 2.9).

Kent Meydanı ve
Belediye Binası kesiti

Kamusal Giriş Holü

Meclis salonu

Şekil 2.8 : Boston Belediye binası kesit, giriş holü ve meclis salonu (Monteyne, 2011).

Boston belediye binası

Şekil 2.9 : Boston Belediye binası ve kent meydanı (Monteyne, 2011).

Boston Belediye Binası, farklı kullanıcılar tarafından farklı yorumlanır. Mimarlar, tarihçiler, mimarlık eleştirmenleri, mimarlık bağlamının bir nesnesi olarak modernizmin önemli yapılarından biri saydıkları bu yapıyı anıtsal, katı, orijinal, etkileyici bulup, yapının ‘açıklığını’ öne çıkarırken; diğer taraftan halk belediye binasını baskıcı, soğuk, karanlık, çok fazla artık mekânı olan, çirkin ve otoritenin temsilcisi olarak tarifler. (Monteyne, 2011; s. 45, 46) Bu durum farklı kullanıcıların yapıyı farklı algıladığının önemli bir göstergesi olmasının yanı sıra kamu ve profesyonellerin binaları, özellikle kamusal binaları, alılmamalarının ne kadar farklı olabildiğini ortaya koyar.

Saynatsalo Belediye Binası

Helsinki'nin kuzeyinde Saynatsalo adasında olan belediye binası 1950 yılında Alvar Aalto tarafından tasarlanmıştır. Kasaba ahşap endüstri üretim alanlarına yakın olmasıyla bir endüstri kasabası olarak anılmaktadır. Aalto aynı zamanda 1942 yılında kasabanın planlamasını da yapmıştır. Belediye binası da bu planlamanın bir parçasıdır. Kasabayı iyi bilmesi, belediye binasının ihtiyaçlarını belirlemesine ve buraya hizmet almaya gelen kullanıcılarla bütünleştirmesine katkıda bulunmuştur. Alvar Aalto Saynatsalo kasaba ve belediye binası için, “mimarının en önemli görevlerinden biri doğru ölçeği bulmasıdır. Saynatsalo Kasaba Merkezi program elemanları farklılık gösterir ve özgün karakterlere sahip olması gerekir, ama ben onları birleştirerek, uyumlu bir bütünlüğe getirmeye çalıştım. Kuleyi hiçbir zaman bir kuleye benzetmeye çalışmadım, kule içerisine yönetimin ana sembolünün olduğu, meclis salonu, zirveye ulaşan bir kütle yerleştirdim. Her gün kullanılan basit malzemeleri rafine ve mükemmel bir şeyi üretmek için doğru form ve ritim hissi ile kullanmak basitlik sanatının ustalığını gerektiren bir mimari araçtır.” der (Küçük, 1995; s. 30).

Belediye ihtiyaç programında belediye yönetimine ait ofislerin ve meclis salonunun olması istenirken, Alvar Aalto istenen birimlere, kütüphane, küçük alışveriş dükkânları ve konaklama birimleri ekleyerek ihtiyaç programını genişletmiştir. Tüm bu programları avlu etrafında yerleştirerek üç farklı kotta çözümlemiştir. Orta avludan girilen meclis salonu, ana bir giriş ve bu girişe bağlı iç mekânda lineer bir dolaşım şeması ile belediye birimlerine ulaşım kurgulanmıştır. Girişte karşılama ile hizmet almaya gelen kullanıcıyı yönlendirerek mekânlar arasında geçiş yapılabilir fakat doğrudan belediye birimlerinden hizmet almak için kent kotundan giriş de sağlanmıştır. Belediye başkan odası diğer ofis birimleri ile yan yana kurgulanmıştır. Bu odanın yanında belediye çalışanlarının ve belediye çalışanları ile halkın özel olarak toplanmaları için bir mekân ayrılmıştır (Şekil 2.10).

Şekil 2.10 : Saynatsalo Belediye Binası (Url-5).

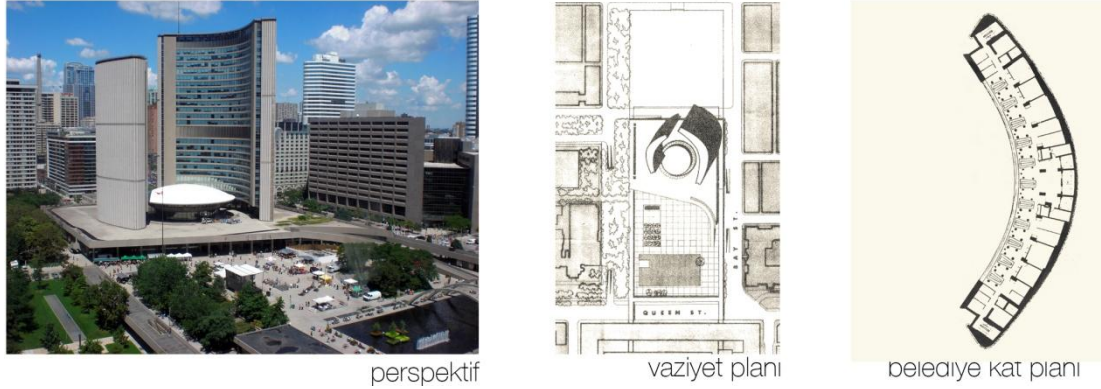
Dükkanlar ve konaklama birimleri cadde kotunda; daireler iki farklı kotta; kütüphane ve belediye ofisleri avluyu çevreleyerek aynı kotta çözümlemiştir. Cadde kotundan yeşil peyzaj ile avluya çıkılarak kütüphane ve ofislerin arasından meclis salonun olduğu kotta çıkılarak girilir ve vurgulanmak için meclis salonunun yükseldiği görülür (Küçük, 1995; s. 30).

Toronto Belediye Binası

Büyük bir kamusal meydanın üzerinde duran, bumerang biçimli kuleleriyle Viljo Revell tarafından tasarlanmış Toronto Belediye binası, inşa edildiğinden beri, Toronto kentinin ortak belleğini işgal eder. Yapı, iyimserliğin ve geç 2. Dünya savaşı ruhunu somutlaştırır; yüzyılın ikinci yarısındaki yeni modern çağa atıfta bulunur. Özellikle betonun tasarım alanındaki yeni kullanımları açısından yapı, teknolojik ve strüktürel yeniliklerin güçlü köklerindendir. Betonun resmi dışavurumu, ifadesi en çok kamusal meydanın akışkan strüktürel elemanlarda, podyumun elemanlarında ortaya çıkar ama aynı zamanda ofis kulelerinin genel dilinde ve uzay gemisi formundaki meclis salonunda da görülür (Mar, 2007; s:78).(Şekil 2.11)

Tasarım üç ana bileşenden meydana gelir: kuleler, meclis salonu ve kamusal açık alana oturan podyum. Tüm bu alanlarla, birinin emlak vergisini ödemesinden dış mekânın buz pateni yapmak için kullanılmasına kadar, kamu ve özel arasındaki

etkileşimi kuran, bir dizi iç ve dış mekân aktivitelerini şekillendirir (Mar, 2007; s:78).

Şekil 2.11 : Toronto belediye binası perspektif, vaziyet ve belediye ofis kat planı (Url-6).

Yükseklikleri farklı, plan tipleri benzer iki kule, orta noktalarında bulunan çekirdeklerinden sonra bükülmüş, bumerang formundadır. Kavislerin sonunda merdiven ve servis çekirdekleri bulunur.

Kavisin dış yüzeyleri gümüş renkli, sert, içi boş kabukla kaplıyken, kavisin içe bakan kısımları camla kaplıdır. Dış yüzeyin strüktürel açıdan taşıyıcı olarak düzenlenmesi, döşemenin konsol olarak çalıştırılabilmesine imkân sağlar. Böylelikle kavisin iç kısmı tamamen şeffaf olarak tasarlanır ve kavisin merkezine bakan kısımda açık ofis olarak düzenlenen mekânların yeterli ışık alması sağlanmış olur.

Yapının ikinci bileşeni olan meclis salonu, ilginin merkezinde olma yaklaşımıyla, kamunun kolay ulaşabildiği ve kamusal alandan kolaylıkla görülebilen bir yerde konumlandırılmıştır. Yapı kompozisyonunun tüm elemanlarını bir arada tutan kilit eleman olarak, kompozisyonunda merkezinde yer alır. (Şekil 2.12)

Şekil 2.12 : Toronto belediyesi meclis salonu iç mekân görseli ve meclis salonu plan kesiti(Url-6).

3. İLÇE BELEDİYE BİNALARINDA HİZMET BİRİMLERİNE ERİŞİM VE YÖN BULMA

Bu bölümde belediye hizmet binalarının kent ve kentli ile kurduğu ilişki anlatılarak son dönemde tasarlanan belediye binaları örnekleri verilecektir. Belediye binaları, hizmetin hem kamu hem de vatandaş açısından sağlanması için tasarlanmaktadır. Bir taraflıya sadece ofis düzenine sahip bir yapı gibi algılansa da vatandaş açısından belediye binalarının yönetim sistemine katılımı ve bunun için yapının, birimlerin erişilebilir olması önemlidir. Yapılar için erişebilirliğin gerçekleşmesinde mekânı algılama sürecinin gerçekleşip; hizmet almaya gelenlerin yönlerini bulması gerekir. Bir belediye binası incelenirken, uzmanların ve yöneticilerin fikirleri karşısında kamunun algıladığı, deneyimlediği ve alımladığı da önemlidir.

3.1 Belediye Hizmet Binalarının Kent ve Kentli İle Kurduğu İlişki

Mimarlığın çekirdeğini oluşturan mekân, davranışları şekillendiren ve organize eden fiziki bir yapıdır. Bu örgütlenme içinde geniş bir sosyal yapıyı da barındırır. Somut ve soyut çok sayıda bileşeni olan mekân; tüm soyut ilişkileri taşıyan bir kavram olduğu kadar, fiziksel ortamda sosyal ve kültürel değerlerin önem kazandığı bir araç olarak algısal sürecin açıklanmasında ve değerlendirilmesinde oldukça önemlidir.

İnsanın çevreye ilişkin algısı, çevrenin kişiye sunduğu bilgiye göre şekillenmekte ve öğrenme sürecine katkı sağlamaktadır (Güç vd., 2012; s.59). Mekân ile sürekli etkileşim içinde olan bireyin karmaşık bir yapı içerisinde hedefe ulaşması zordur. Yapılar içerisinde kurgusal farklılar hedefe ulaşmada fayda sağlayabildiği gibi engeller de oluşturabilir. Böyle yapılarda kullanıcı açısından binayı öğrenme adına algılama çabası bina ile ilk karşılaşma anı ile başlar ve bu keşif süreci bina ile etkileşimi boyunca devam eder. Algı kişiye farklılık gösterirken, mekânı deneyimleyerek öğrenme yolunda atılan ilk adımlardır. Mekân içerisinde kişi konumlandığı mekânın yapı içindeki yerini sorgulayarak, hedefe nasıl ulaşmalıyım ve hangi yolu izlemeliyim sorularına yanıt arar (Ching, 2002; s. 228).

Çevremizin sınırlarını belirleyen, açık mekânlarımızı çevreleyen binalar, belirli bir coğrafya içinde yön bulmamıza katkı sağlar. Özellikle kamu binaları, kolay taşınabilir, yıkılır, değiştirilebilir olmadığından, onları algılamamız, görmemiz, deneyimlememiz zorunlu hale gelir. Eğitim binaları, yönetim binaları, alışveriş merkezleri, havaalanları, belediye binaları gibi farklı tasarım tipolojilerindeki yaklaşımları ile karşımıza çıkan, karmaşık yapılar olarak tanımlayabileceğimiz, bu yapılar içerisinde mekânı algılamak, mekândaki bilgileri öğrenmek ve bu bilinçle hareket etmek kullanıcısı için oldukça güçtür. Kullanıcı çeşitliliği açısından da geniş bir yapıya sahip olan belediye binaları, içindeki mekânların oluşturduğu ilişki ağları mekânı daha zor ve karmaşık hale getiren önemli parametrelerdir.

Mekânın fiziksel özellikleri ile değerlendirilmesi, sosyal yapısının anlaşılmasından, farklı parametreleri barındıran dinamik değişken yapısının anlaşılmasından daha kolaydır. Tasarlanan yapılara ait işlevlerin ne olduğuna bakılmaksızın mekân-kullanıcı arasında gerçekleşen aura, mekânın tasarlanmasında ve mekânın deneyim içerikli bir alan olmasında önemli bir olgudur. Toplumların kültürlerine bağlı olarak şekillenen mekân, kullanıcı ile birleşir. Kullanıcı mekânı deneyimler ve bu süreç sırasında mekânsal organizasyon ve mekân biçimlenişi önemli olur. Bu bakımdan yakın dönem içerisinde yüksek, tek katlı, dairesel ya da parçalı plan şemalı gibi, farklı mekânsal kurgulara ve biçimlenişlere sahip örnekler vermek önemlidir.

Tokyo Belediye Binası

21.yüzyılın başından itibaren Amerika, Japonya, Hong Kong, Güney Kore, Singapur gibi Uzak Doğu ülkelerinde hızla yükseklik yarışı başlamıştır. Kenzo Tange'nin tasarladığı Tokyo belediye binası da yüksek katlı belediye yapılarının ilk örneklerden biri olarak görülebilir. Kentin yönetimiyle ilgili her tür faaliyetin yürütüldüğü bir merkez olarak tasarlanan yapı, yaklaşık 13.000 çalışan kapasitesi ile 400.000 metrekarelik alana sahiptir. Üç yapı bloğunun simetrik bir düzende yerleştirilmesinden meydana gelen yapı, alt bazasında dairesel bir avlu ile ana bir giriş tasarlanmıştır. Her gün ziyaretçilerin 45. kata kadar çıkmalarına izin verilir ve serbest bir dolaşım imkânı sağlanır. Her biri 243 metre yüksekliğindeki, 48'er katlı ikiz kulelerin üst kısımları kendi eksenlerinde 45 derece döndürülmüştür. Yapı, anıtsal ölçeğine karşın basit bir plan şeması ile tasarlanmıştır (Url-7).(Şekil 3.1)

giriş

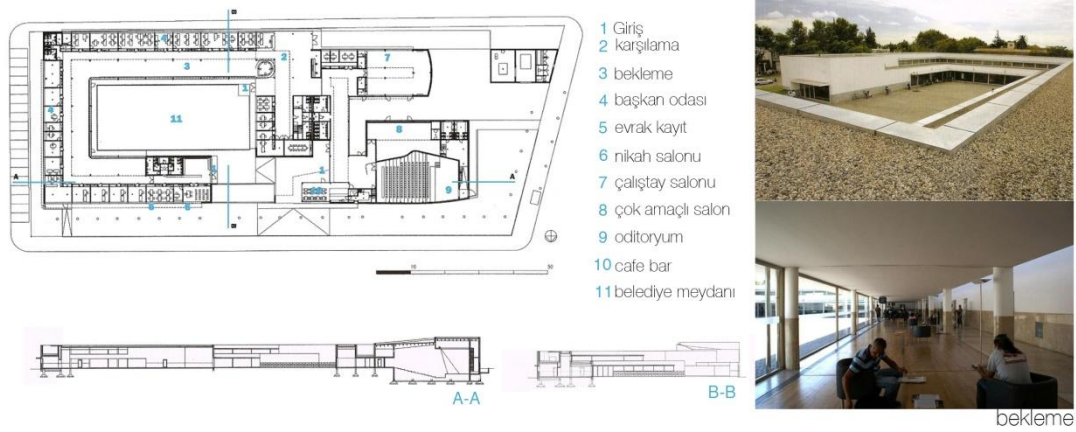
meclis salonu

Şekil 3.1 : Tokyo Belediye Binası (Url-8).

Rosario Güney Bölgesi Belediye Binası

Merkeziyetçilikten uzaklaştırmayı hedefleyen, geniş etkili bir kentsel faaliyetin parçası olarak inşa edilir. Bu kentsel faaliyet bağlamında, belediye binaları inşa edildikleri yerleri yeni merkezler haline getirmeleri için, uzak kent parçalarında konumlandırılırlar ve bu belediye binasının yeri de aynı amaç doğrultusunda alçak katlı evlerin olduğu, ağaçlık bir bölgede, o bölgeyi başkalaştırmayarak, o bölgenin hep bir parçasıymışçasına inşa edilir. Tek katlı tasarlanan Rosario Güney Bölgesi Belediye Binası bu anlayışa örnek oluşturmaktadır. Yapının mimarı Álvaro Siza, yapının çevresel özelliklerini önemseyerek, çevrenin yataylığını sürdür, yapıyı tek katlı olarak tasarlar. Böylelikle belediye binası, anıtsallıktan kaçınır ama kamusal yapı rolünü kaybetmez (Şekil 3.2). Yapı içerisinde birimler arası ilişkiyi ve biçimlerini benzer bir kurgu ile tasarlar. Belediye binası kapsamında farklı programlar mevcuttur. Örneğin nikâh, konserlerin yapılabileceği ve toplantılara imkan sağlayan birimler aynı kotta çözümlenmiştir. Farklı dolaşım elemanları ihtiyaç duymadan erişim gerçekleşmesi için tasarlandığı görülür.

Şekil 3.2 : Rosario Güney Bölgesi Belediye Binası plan kesit ve görünüşleri (Url-9).

Belediye binası kendi kütlesiyle yerini çevreler, sadece tek bir açıklıktan içine alır ve yapının kolları arasında gizlenmiş geniş meydana ulaştırır. Yapının işlev şeması da hem burada çalışanlar hem de ziyaretçiler için kolay anlaşılırdır. Net ve basit bir blok, yapıyı, yönetimle ilgili alan ve sosyokültürel alan olarak ikiye ayırır. Mekânlar ve etkinlikler arasındaki bağlantı, giriş programının geliştirilmesiyle kurulur. Geniş giriş portiği, açık alan kültürel aktivitelerinin gerçekleştirildiği merkezi meydana ulaştırır (Url-9).

Londra Belediye Binası

Son dönemde, dünyanın çevresel konularına farkındalık artmıştır. Binaların dünyanın enerji tüketiminin yarısının da sorumlusu olmalarının araştırmalarla ortaya çıkması, yapıların tasarımlarında enerji verimliliği önem kazanmasını sağlamıştır. Londra Belediye Binası projesinde de çevresel sorumluluk stratejileri takip edilmiş ve enerji verimli olmasına özen gösterilmiştir.

İngiltere'deki politik değişimlerin temsili olarak yeni bir belediye binası yapılmasına karar verilmiştir. Böylelikle yeni kurulan yönetimin değerini ifade etme ve Londra'nın değişiminin sembolü olmasının fırsatı amaçlandığı görülür.

Projenin geliştirilme aşamasında, tasarımdan en önemli iki beklenti şeffaflık ve demokrasi olmuştur. Bu gerekliliklere ek olarak, projenin tasarımcıları Foster and Partners tasarım kriterlerine, çevresel konuları dikkate alarak, enerji verimli olmasını katmışlardır.

Yapının tasarımcıları, temelinde belediye binası için meclis salonu yerleştirilmiş geleneksel ofis bloğu tasarlamışlardı ancak jürinin 'ikon' olabilecek bir yapı

yapılmasında ısrar etmeleriyle yapının tasarımı yeniden şekillendirilmiştir ve tasarım, bir dizi denemenin ardından daha dinamik bir form almıştır. Bu sembol forma, tasarımdan beklenen ‘demokrasi’ kavramı, kamusal alanın dâhil edilmesiyle cevap verilmiştir. Zemin kotu içe çökmüş açık mekân amfi tiyatrosundan meydana gelmektedir. Bu bölüm, doğrudan meclis salonun altında bulunan yer altı kafesine ve sergi salonuna bağlanmaktadır.(Şekil 3.3)

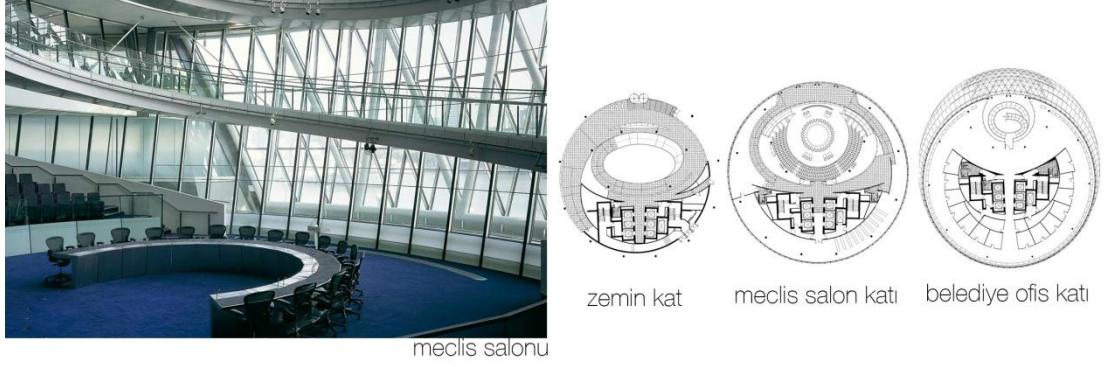

Şekil 3.3 : Londra Belediye Binası (Url-10).

Yapının ortasında bulunan sarmal rampa, hizmet alanların sembolik olarak yapının tüm katlarına tırmanmasına izin verir. Gün ışığını içine alan ve doğal olarak aydınlık olan bu mekân fiziksel özellikleriyle sergi mekânı olmaya çok uygundur. Bunun yanı sıra yapının çeperlerinde bulunan açık hava terasları da 200 misafirin bulunmasına yer sağlar niteliktedir.

Saydam cephesiyle kamunun kendini yönetimin bir parçası gibi hissetmesine izin verir. Aynı zamanda katlar arasında dolaşım sağlayan rampalarla kamunun, yönetimin işleyişini görmesine imkân vererek, yönetimin açık, demokratik görüşünü sembolize eder.

Meclis salonunda kamu ve basın tartışmaları ve görüşmeleri izlemesi için 250 koltuk bulunur. Meclis salonun bulunduğu alanda rampalarla tüm alanı algılamak mümkündür. Tüm belediye binası içerisinde olan bu rampalara erişim zemin katta bulunan kamusal meydandan ulaşılmaktadır. Demokratik olma fikrini takip etmek üzere, yapının içindeki çalışma atmosferi lüks ofis binalarındaki gibi geniş, ferah ofis türünde değil, daha ziyade yerel yönetim ve açık ofis tiplerindedir. Yerel yönetim tipi ofis mekânları merkeze doğru itilmiş ve açık ofis alanları kavisin iç kısmı boyunca dizilmiştir. (Şekil 3.4)

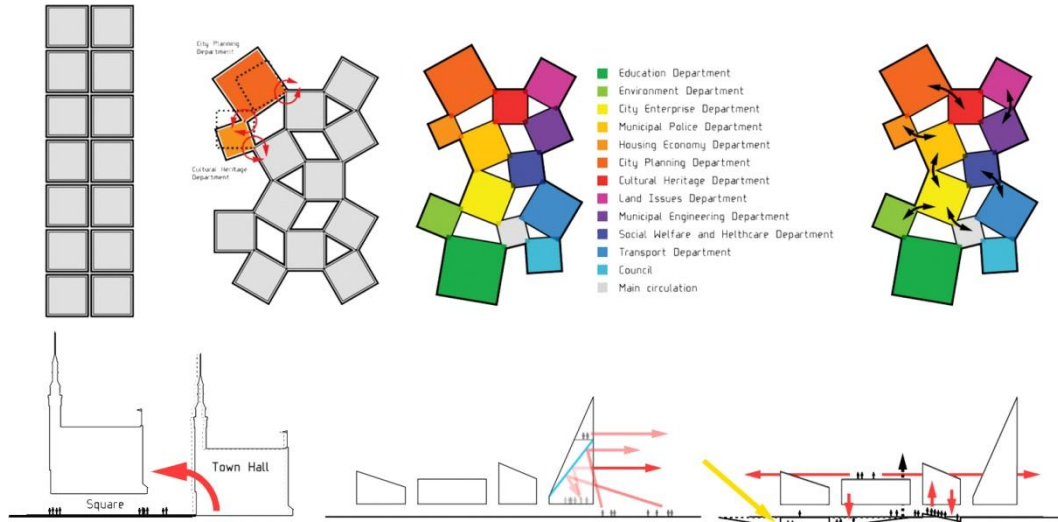
Şekil 3.4 : Londra Belediye binası meclis salonu ve kat planları (Url-10).

Thames Nehri'nin kıyısı boyunca yerleşen belediye binası, bulunduğu yerin avantajlarını kullanır ve trafik gürültüsünden ve dumanından uzaktır. Buna ek olarak Thames Nehri'nin temiz havasını alır. Yerleşimindeki bu avantajlarla enerji verimli tasarım başlar. Termal etkili cephe kaplamasıyla, enerji harcamaları önemli ölçüde azaltılır (Url-11).

Tallinn Belediye Binası

2009 yılında iki aşamalı bir yarışma ile 81 katılımcının yarıştığı Tallinn Belediye Binası yarışması Danimarkalı Bjarke Ingels Group (BIG) ve İngiliz mimar Adams Kara Taylor'ın birinciliği ile sonuçlandı. Estonya'nın Linnahall konser salonu yakınında bulunan proje alanında 35 bin metrekarelik alanda kurgulanmış bir belediye binasıdır.

Yapı tasarım konseptinde mevcut belediye bina programları, lineer ve birleşik bir tasarım organizasyonu yerine, gözenekli (porous) bir anlayış ile kurgulanmıştır. Belediye binalarında önemli tasarım girdisi olan belediye organizasyonunu kurgulamak belediye bina tipolojisi için önemlidir. Belediye yönetiminde mevcut örgütlerin ilişki şemasının kurulması ve kent halkının istekleri için değişen, eklenen yeni birimlere imkân veren tasarım gerçekleşmesi önemlidir. BIG'de özel bir organizasyon ile birimlerin bağlantısal ilişkilerini göz önünde tutarak ilişkilendirerek tasarlamıştır. Aynı zamanda yapı meydanında gezen kullanıcıyı farklı noktalardan düşey sirkülasyonlar ile yapı içerisine geçirmekte ve her bir örgüt birimi arasında geçişler ile ulaşabilmektedir. Mekânlar arasında olan galeri boşlukları ile diğer katlar algılanmakta ve yapı içerisinde kentlinin kitap okuyabileceği, yeme içme gibi farklı aktivitelerin gerçekleştirilebileceği bir yapı tasarlanmıştır (Url-12). (Şekil 3.5)

Şekil 3.5 : Tallinn Belediye Binası Tasarım Konsepti.

Yeni belediye bina tasarım yaklaşımlarında görülen halkın belediye binalarına katılımı için gerekli kamusal mekânların yapı organizasyonuna katılması önemlidir. Son dönemde belediye binalarının örgüt şemalarına, belediyenin kamusal etkinliğini artıracak farklı programlar eklenmiştir. Bu projede de zemin kotunda farklı toplanma etkinliklerine olanak sağlayacak açık alan, alışveriş alanı kurgulanmış ve bina programlarına farklı noktalardan çıkışa imkân verecek düşey sirkülasyon alanları tasarlanmıştır.

Proje mimarı Bjarke Ingels, kamu binalarını ve kamusal alanları tasarlarken çevredekiler, vatandaşlar, kullanıcılar ve politikacıların görüşleri doğrultusunda tasarlanması gerektiğini söyler. Bu yarışmada da iki aşamalı olmasından dolayı jüriden geri bildirimler ile proje kullanıcının ihtiyaçları doğrultusunda yeniden düzenlenir. Ingels, projesinin son ürününü daha elastik, farklı etkinliklere ve sonradan eklenebilir birimlere imkân verebilecek bir yapı olarak tanımlıyor (Url-13).

Kent yönetimin daha şeffaf olduğunu vurgulama ve katılımcı demokrasinin etkinliğine imkân sağlama hedefiyle tasarlanan Tallin Belediye binasında, yöneticiler ile vatandaşlar arasında kalın duvarlar örerek sınırlandırılmış mekânlar yerine meydanından da çalışmaların görülebileceği aynalı bir tavan ile kente dönük bir tasarım anlayışı yürütülmüştür. Böylelikle vatandaşlar kamu çalışanlarını kentten görebilir ve kamu çalışanları da kenti çalışma sırasında izleyebilirler. (Şekil 3.6)

Şekil 3.6 : Tallinn Belediye Binası ve Meclis Salonu İmajı.

3.2 Belediye Hizmet Binalarında Mekânsal Erişilebilirlik

Tez çalışmasında tarihsel süreç içinde incelenen belediye yönetiminin değerlendirilmesinde bugün için, insan etkinliğinin mekânı aşmasına ve ekonominin hareketliliğinden dolayı coğrafya üzerindeki bölgelerin parçalanmasına bağlı olarak mekânda bir yönetim ölçeği olma özelliğinin kaybolması (Geuhenno, 1998; s.25) dikkate alınır. Belediyeler bu duruma bir çözüm bulabilmek için alternatif yönetim düzenleri geliştirirler. Çünkü yönetimlerin hizmeti üretip servis edebilmesi için erişebilir olması önemlidir.

Her zamankinden çok daha yoğun bir biçimde gündemde olan ‘küresel ölçek’ anlayışı belediyeleri de kapsar. Bu anlayışla yönetimlerde hizmet ve mekân katı sınırlarından kurtularak daha ulaşılabilir bir hale gelir. Tarih boyunca özellikle iletişim ve ulaşım başta olmak üzere teknolojiye meydana gelen baş döndürücü gelişmeler sonucu, zaman-mekân sıkışması sürecinin dramatik bir biçimde hızlanması ve dünyanın en ücra köşelerine kadar belli ilişkilerin, daha önceki dönemlerle karşılaştırılmayacak biçimde genişleyip her alanda olmasıdır (Şengül, 2000; s.117). Teknoloji ile birlikte her ne kadar belediyeler internet yoluyla kimi hizmetleri sağlayabilseler de, vatandaşların hizmet alımını doğrudan hizmet veren ile görüşerek gerçekleştirebilmesi ve kent yönetimlerinin somut temsillerinin devamlılığı için belediye binalarının fiziksel varlığını koruması önemlidir. Bu bağlamda belediye yönetimi için birimlere ulaşmak isteyen vatandaşın engelleri aşarak istedikleri hedeflere ulaşmasını sağlamak kaçınılmazdır. Kentli belediyeyi oluşturur, belediye vatandaşın isteklerine cevap üretir, bu iki yönlü etkileşim ve tepkime oluşturur. Bu oluşu destekleyecek olan mekân üretimi de belediye binaları

yoluyla gerçekleşir. Belediye binalarını hem ön tasarım evresinde hem de sonrasında erişebilir mekânlar yaratma hedefinin olması belediyeler hizmet yoluyla halka ulaşmalarına önemli katkı sağlayacaktır.

Erişim, erişilebilir, erişilebilirlik, ulaşılabilirlik sözcükleri araştırmalarda karşımıza çıkmaktadır. Etimolojik olarak İngilizcede ‘accessibility’ olarak geçen kavramın kökeni olarak ‘accessible’den (ulaşılabilir olan) gelmektedir (Url-14). Araştırmalarda ve günlük kullanımda erişilebilirlik kavramı sıklıkla mekânların, ortamların engellilerin kullanımına uygun olup olmaması olarak kullanılmaktadır. Fakat erişilebilirlik sadece engelli kullanıcılar için değil; hem engelli hem engelsiz tüm bireyler tarafından, sağlanan hizmetlere, bu hizmetlerin sunulduğu mekânlara ulaşılabilmesini kapsar (Alpagut, 2003). Tüm vatandaşların ortak olarak erişilebilirlik hakkına sahip olması gerekir. Özellikle kentlinin gereksinimlerini karşılamak için kamusal alan olan belediyelerde bir mekândan diğerine ulaşımı veya giriş-çıkışın kamunun eşitliği ilkesiyle gerçekleştirebilmelidir.

İyi bir kent yaşamı, insanların aktivitelere, servislere, bilgiye, hizmete, birbirlerine ve mekânlara ulaşabilir olmasına bağlıdır. Sosyal bir varlık olan insan da çevresiyle ilişki kurarak, birbirlerine ziyaretler gerçekleştirerek gereksinimlerini karşılayabilir (Lynch, 1984).

Belediye hizmet binalarında hizmet veren ile hizmet alan arasındaki mekânsal engeller ve mesafeler bu iki kullanıcı grubu arasındaki ilişkiyi şekillendirir. Bireyler arası ilişkilerde, yakınlık önem kazanır. Uzaklık artınca farklı iletişim araçları devreye girer. Kamuya açık alanlarda bireysel ve grup olarak iletişimde olmak belirli denetimlere yakınlık ile gerçekleşir. Belediyeler ve halk arasında tarihsel süreçte politik uzaklık dönem dönem artmıştır. Yönetim erkinin uzaklığı sonucunda oluşan etkileşimsizlikten dolayı yönetime yeterli katılımı sağlayamayan yurttaşlar ile siyasiler arasında tekrar etkileşim bağının kurulmasında tasalanan mekânlar kullanılabilir. Louis Kahn bu durumu şöyle açıklar:

“Ülkemizde yapılması gelenekselleşmiş bir belediye yapısı düşünelim. Önünden geçer gideriz, gerçekte orası ile ilişkimiz kalmamıştır. Artık orada toplanmıyoruz. Orası vergilerin verildiği, ödemelerin yapıldığı yerdir. Orası olması gereken şeyden başka her şeydir. Belediyeyi belediye yapan, Pazar yerini Pazar yeri yapan, toplum yaşantısının olgularına ilgi duymaktan kaynaklanır. Bu ilgi yok oldu. Kültürel,

politik ya da herhangi başka bir nedenle bir toplantı yapmak isterseniz, bu amaca uygun bir yer bulmakta zorluk çekersiniz. Önceleri bu amaçlar için var olan belediye, bu amaçlara yabancılaşmıştır. Belediyeyi yeniden halka açık bir yer, halkın toplantı yeri durumuna gelmeli, toplum yaşantımızın kaynaklarının biçimlendirildiği yer olmalıdır.” (Ostertag,: 1980) Louis Kahn’ın belirttiği gibi belediye hizmet binalarındaki tasarımların etkisiyle mekân kurgusunun kullanıcıları doğrudan etkilediği, kullanıcıların mekân içerisinde hareketlerini, yönelimlerini kısacası tüm kullanım eylemlerini biçimlendirdiği görülebilir.

Belediyelerde erişilebilirliğin sağlanması için yapının mimari tasarım sürecinin tüm aşamalarının incelenmesi ve uygulanması gereklidir. Erişimin gerçekleşmesi; plan tipinin okunaklılığı (Passini, 1977) ve yön bulma (Passini ve Shield, 1996) ile de ilişkilidir.

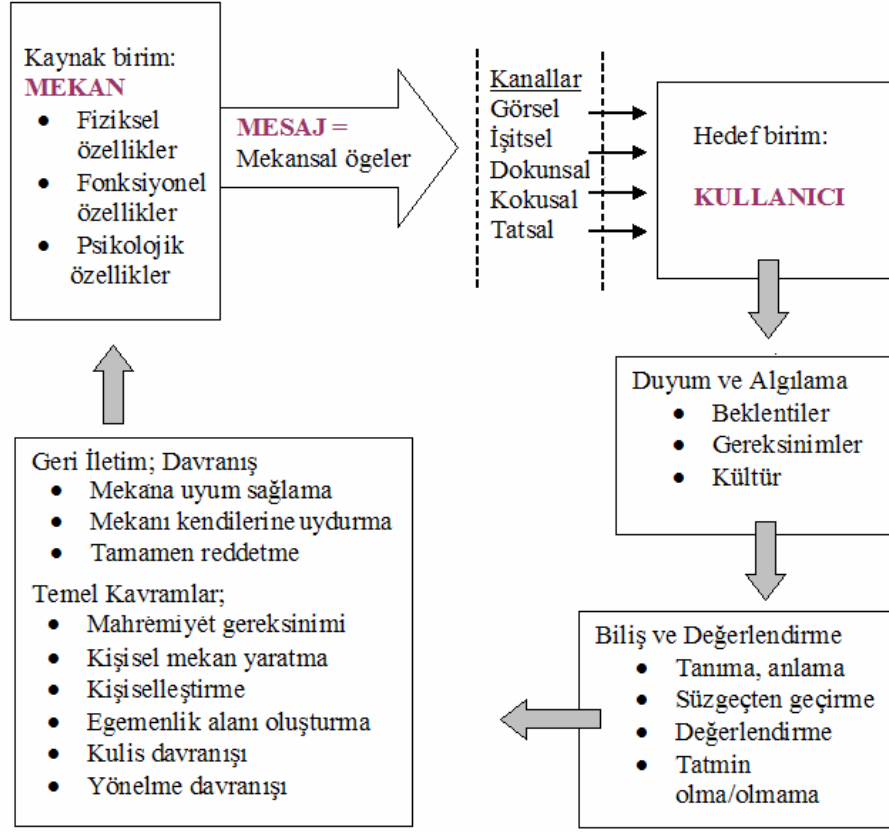
Yapıların mekânsal kodlarını incelemek için kullanılan bir teknikler bütünü olan ve mekân ile toplumu birleştiren teoriler bütünü olarak mimarlık alanlarındaki en etkili oluşumlardan biri olarak mekân dizim yöntemi kullanılır (Hillier ve Hanson, 1998; s. 108-110). Erişilebilirliğin anlaşılabilmesi için de kullanıcıların bilgi, iletişim ve hareketlerinin iyi belirlenmesi gerekir (Andrade ve diğ., 2012, s: 3845). Bu bağlamda erişilebilirlik kavramı mekân dizimi ile birlikte incelenebilir. Hareket ve görüş alanlarını birlikte incelemek insanların bir araya gelme potansiyelini keşfetmemize olanak sağlamaktadır.

3.3 Belediye Hizmet Binalarında Yön Bulma

Yapılaşmanın her geçen gün artması, üretilen yeni yapıların karmaşık yapılar olması kişilerin yönlerini; yaş, cinsiyet fark etmeksizin kaybetmesine neden olabilir. Kişilerin yönlerini bulamaması zaman kaybına neden olurken işin üretilmemesi ve hizmetlerin gerçekleşmeme ya da gecikme neticelerini de beraberinde getirmektedir. Yön bulma, mekânsal problemi çözmek olarak tanımlanabilir. Yön bulmanın temelinde karar vermek, kararı uygulamak, çevresel algıyla birlikte bilginin kullanılması vardır (Passini, 1984). Yön bulmanın bireysel olarak yapılabilmesi, bireyin nerede olduğunu, hedef mesafesini bilmesi, varış noktasına giden rotayı ve varış ve dönüş rotasının hatırlanabilir olması gerekir (Carpman ve Grant, 2002). Yön bulma kavramı, algısal ve davranışsal özellikleri ile ilişkili olup mimari tasarımı etkilemektedir. Dinamik bir yapıya sahip olan mekân içerisinde insan, nerede

olduğunu ve hedeflediği rotayı belirleyip hedefe varışı ve geri dönüşü belirler. (Peponis ve Wineman, 2002,s.372). Hedefine ulaşma süresince mekânın bileşenleri bireye yardımcı olur, mekân içinde kaybolmalarını veya kaybolma duygusu hissetmelerine engel olur ve bireyler mekân içinde yönlerini bulabilirler.

Mekân içinde yön bulmanın güçleştiği durumlar bir problem olarak tanımlanabilir. Mimarlık da temelinde problemler ile ilgilenir. En genel anlamı ile tasarım da, eklemlenerek oluşan ve içinde birçok şeyi barındıran (kültürel, teknik vb.) bir tür ‘sorun çözme’ olarak kabul edilebilir (Lawson, 2004:s. 19). Yön bulma süreci, karar vermek ve problem çözmek (Doğu ve Erkip, 2000) olarak tanımlandığında mimar tasarımları ile bu sorunu çözmeye veya etkilerini azaltmaya çalışır. Bu bağlamda tasarımcı mekâna yüklediği anlamlar ile toplumun geleneklerine, isteklerine, sosyal ve kültürel ilişkilerine doğrudan etkiyerek mekân içerisindeki algıları etkiler. Mekân içindeki kimi belirleyicilerle mekânın algılanması kolaylaşır (Rapoport 1990). “Algı, bir uyarının varlığından duyular yoluyla bilgi sahibi olmaktır. Algılanan şey beyne iletilir. Beyin tarafından algılanmak, bir nesneyi eski deneyimler yoluyla yorumlamaktır. Algılanan şey uyumlandırılıp kavrandığında biliş olur. İlk uyarıya bir tepki verilir. Bu tepki geri ilettir ve önceden bilinen bir imgeye gönderme yapılarak gerçekleşir.” (Günel ve Esin, 2007). Böylece mekân, birey, uyaranlar, algılar ile algısal süreç ilişkisi kurulur (Şekil 3.7). Mekânı agılama ile başlayan süreç mekânsal öğeler ile birlikte kullanıcı veya kullanıcılar tarafından belirli gereksinimler beklentiler ile bir değerlendirme sürecine girer. Bu süreçte girdiler değerlendirilir ve alınılan durum, olgu mekâna tekrar tepki davranışı olarak tekrar yansır. Bu döngü ilişkisi mekân ve bireyin değişimi ile farklılıklar gerçekleşir. Süreç kişisel ve mekânsal özelliklerin değişiminden doğrudan etkilenir. Böylece birey ve algı süreciyle birlikte mekân içerisinde gerçekleşek olan eylemi berirlenerek hareket gerçekleşir. Özellikle tasarlanan mekânlarda gerçekleşecek eylem kalıpları mekânın özelliklerine bağlıdır.

Şekil 3.7 : İletişim süreci (Günel ve Esin, 2007).

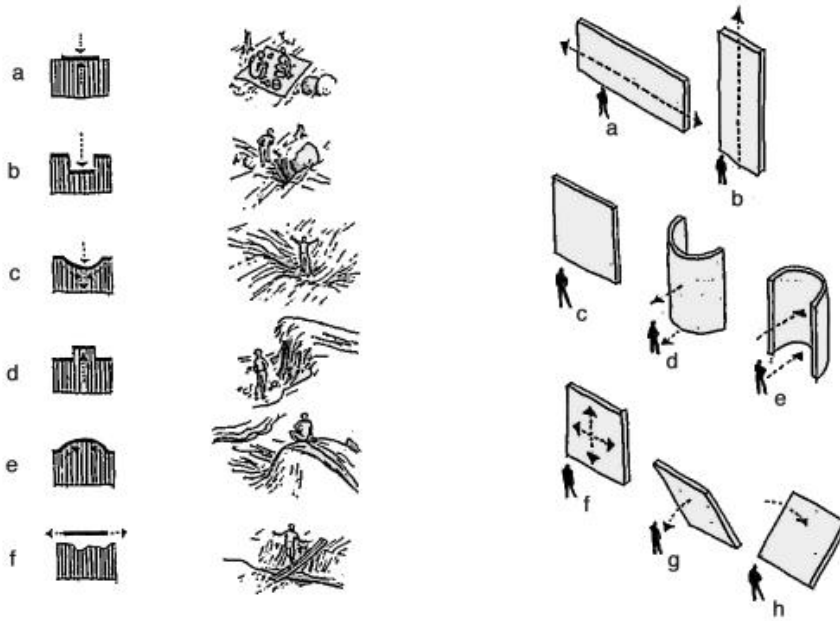
İnsan mekân içerisinde farklı uyarıcılar etkisindedir. Bu durum çevrenin uyarıcılar bütünü olmasından kaynaklanır. Çevrenin algılanması birkaç duyu (görme, işitme, duyma ve dokunma) yardımıyla gerçekleştirilirken bunların en önemlisi görme duyusudur. İnsanın duyuşal girdisinin %80’inden fazlası görme duyusundan sağlanır (Porteous 1996).

Mekân, birey ve bireyler arasındaki ilişki, görsel ilişki konumlarına göre farklılıklar içerir. Eğer bireyler mekânın diğer kullanıcılarını gözleyebilecekleri konumda olduklarında “görsel erişim” (visual access) olur. Diğer kullanıcıların da gözlenen konumunda olmalarına, görsel olarak “maruz kalma” (visual exposure) denir (Archea,1977).

İşlevlere bağlı olarak ortaya çıkan mekân ihtiyaçları doğrultusunda hacim ve alan olarak mimari planlar kurgulanmaktadır. Tasarlanan plan tipinin kullanıcılar tarafından kolay algılanabilir olması için, farklı işlevler birbirinden net olarak ayrılmalı ve birbirleri ile ilişkili olan birimlerin birlikte kurgulanması gerekmektedir. Yapıyla ilk karşılaşmada mekânın hemen algılanması ve gidilecek hedefe ulaşmak için bir rota belirlemek kolay değildir. Basit ve algılanabilir plan şemasıyla

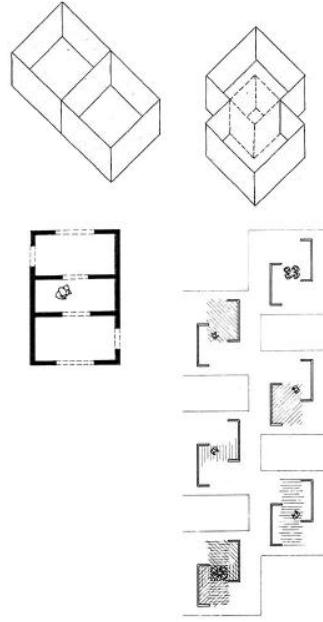
tasarlanan mekânlar, kullanıcının mekân içinde yönünü bulmasını kolaylaştırır, kullanıcı algısını ve mekân içerisindeki memnuniyeti artırır (Weisman,1981; s.189).

Mekân karşılama, toplanma, dağılma ve yönlendirme işlevleri ile kullanıcıyı mekânda yönlendirir. Mimari mekânı oluşturan duvarlar, döşemeler, bölücüler, köşeler, açıklıklar binanın biçimsel kurgusu hakkında bilgi verir (Şekil 3.8) (Şekil 3.9). Mekân içerisinde kullanıcının hareketi önemlidir. Hareket başladığı anda mekânı algılayan kişi bilgiler edinmeye başlar ve hareketi boyunca gördükleri bir öncekinin anlamının bilgi olarak edinilmesine neden olur. Bu durumu mekân içerisinde farkındalık olarak tanımlayabiliriz. Peponis ve Wineman (2002) bu durumu geometrik olarak tanımlamaya çalıştığında mekânı eşikler ve mekânın bitiş noktaları kavramının önemli olduğunu söylerler. Hareketli birey mekândaki eşiklerden geçer ve belirli görüş alanlarına girer. Bitiş noktalarında ise mekânın sınırları hakkında bilgi sahibi olur ve iki kavram birlikte mekânın algılanmasını sağlar.

Şekil 3.8 : Yatay ve Düşey Düzlemdeki Yüzey Elemanların Mekân Etkisi (Url-15).

Düşey sirkülasyonlar (merdivenler, asansörler, rampalar vb.) görsel erişimin sağlanması ve bireyin mekânı algılamasını pozitif etkilemektedir (Arthur ve Passini,1992, s:9).

Şekil 3.9 : Mekân oluşumları ve mekânsal entegrasyon alanı (Url-15).

Mekân içerisinde geçiş imkânı veren yatay ve düşey sirkülasyonlar mekânın algısının ve plan kurgusunun anlaşılması ve bireyin mekânlar arasındaki ilişkiyi kurmasında önemli rol oynar. Basit düşey dolaşım düzenleri ve galeri boşlukları zihinde algısal süreci tetikleyerek erişimler sağlanmasına, mekâna daha hâkim olunmasına yardımcı olur. Her ne kadar mekânı oluşturan temel fiziki öğeler doluluklar ve boşluklar olsa da, yapının işlevi gören hareketi, yani yaşamı oluşturan boşluktur (Kuban, 2013; s:80). Böylece boşluklar mekânda etkileşim alanlarını oluşturur.

Son dönemlere kadar tasarlanan ve inşa edilen belediye binalarında işlev ve teknolojik gerekliliklerin çözümüne yönelim verilmekteyken, bu durum son yıllarda hizmet almaya gelen kullanıcıların ihtiyaçlarına yönelmiş, kamu yönetim anlayışının değişim süreciyle birlikte tasarımlara yansımış ve bu tasarımlar arasındaki yarış hızlandırmıştır. Dünyada ve Türkiye’de yeni yaklaşımlar ile belediye binaları hızlı bir şekilde hizmet alımını sağlamayı hedefler. Belediye binaları içinde mekânlar arası mesafeler azaltılarak, geçişler artırılarak ve kullanıcının hedeflediği mekânlarla görsel iletişimini kurması sağlayarak yön bulma kullanıcılar için kolaylaştırılır.

4. MEKÂN DİZİM (SPACE SYNTAX) KURAMI

Gelenekselden moderne geçişte mimari anlayıştaki değişim, endüstrinin gelişmesi ve demografik çeşitliliğin artmasıyla, yeni yapı tipolojileri ve yeni mekân oluşumlarının ortaya çıkmasına neden olur. Mekân kuramında birçok farklı teorik yaklaşım mevcuttur. Örneğin, insan algılarıyla çevrenin imgesi oluşturulurken beş ana bileşen kullanılır. Bunlar yollar, sınırlar, bölgeler, düğüm noktaları ve işaretlerdir. Bu bileşenlerin tümü mekân ve kullanıcısının arasındaki bilimsel etkileşim ile çevre imgesini oluşturur (Lynch 1960). Mekân bileşenlerinin farklı kültürlerden, kimliklerden etkilenecek olduğundan bahseder (Rapoport, 2004).

Bireyin mekân ile kurduğu ilişkileri ve mekân imkânlarını somut olarak tanımlamak oldukça zor olduğundan kavramsal görünüm içinde mekânsal biçimlenmeyi analiz eden ve onunla ilgili farklı bir bakış açısı getiren bir yöntem ihtiyacı duyulur. Her dilin, cümle oluştururken belirli kurallara sahip olması gibi mekân oluşumlarında da kültürün biçimlendirmesinden oluşan belli kuralların olduğu kabul edilebilir. Holistik bakış açısıyla birbirinden farklı mekânsal düzenlemelerin oluşumuna neden olan kurallar bütünü için dizim terimini kullanabiliriz. Dizim'i TDK dizilme işi olarak tarifler yani belirli alanda gerçekleşen bu iş, bir eylem ve onun bütününe tarif eden kural içerir (Hillier ve Leaman; 1974, s:4). Tek bir yapıdan çok geniş kapsamlı olan kente kadar mekân ve sosyal yaşam ilişkisini ortaya koymak için 1970'lerin başında bir dizi araştırma ile mekân dizim kuramı şekillenmeye başlamıştır. Barlett School, University College London (UCL)'da geliştirilen bu teori Türkçe literatürde "Mekân Dizim Teorisi" olarak adlandırılan "Space Syntax Teorisi" olarak adlandırılmaktadır.

Diğer çalışmaları temel alarak Prof. Bill Hillier tarafından 1984'de yazılan *The Social Logic of Space* kitabında mekân sosyolojik açıdan incelenmiştir. Sosyolog olan Hillier, mekânı, onun sosyal mantığını kurarak açıklar. Çünkü Hillier'e göre mekân, sadece çizgilerden oluşmaz. Her ne kadar mimariyi görsel sınırlar açısından düşünsek de, mimarinin pratikleri mekân düzeyinde var olur. Mekâna şekil ve form vererek içinde yaşayabileceğimiz ve hareket edebileceğimiz alanlar oluşur. Mekânı katı sınırlardan oluşmuş biçimler olarak görmeyip, insanların hareket biçimlerinin

mekânın varlığına katkısını vurgular. Simgesel bir ilişkiden çok sosyal yaşamın bütünselliği içinde bir ilişki kurar. Mekân, hareketleri etkilerken; insan hareketi de mekânı etkiler ve bu iki türlü akış sürekli tekrarlanır. Mekânlar içerisinde oluşan hareket biçimini analiz etmek, mekânın anlaşılmasına ve anlamlandırılmasına somut koşullar sağlar ve mekânsal düzenleri analiz ederek de kullanıcıların hareket biçimleri ve sosyal ilişkileri hakkında bilgi elde edilebilir. Böylece David Seamon'ın (2007) dizim yaklaşımını diğer çalışmalardan ayıran en önemli özelliği olarak, mekânı betimlerken kullandığı tekniklerin doğrudan “insanların mekânsal deneyimlerine” odaklanmasını destekler nitelikte olmasını, sayar.

Mevcut tasarım stratejileri için objektif ve bilimsel bir yolla analiz edilmesi gerektiği düşüncesiyle yeni tasarım stratejileri geliştirmek için Hillier mekânın mantıksal düşüncesini ve geliştirdiği matematik sistemini birlikte kurgular. Bu bağlamda niceliksel veriler elde ederek bilimsel bilgi üretimini sağlar. Bu yöntemi iç mekân düzenlemelerinden, kentsel ölçeğe kadar nasıl uygulandığını ve nasıl veriler elde edilebildiğini kitabında ortaya koymuştur.

Mekân dizim kuramı temelinde kültürel ve sosyal yapının oluştuğu, yaşadığı ve şekillendiği mekânla doğrudan ve dolaylı olarak bir etkileşimde olmasıdır. Müze, alışveriş merkezi, eğitim binası gibi hangi tipolojik yapı olursa olsun, yapının mekânsal yapılanışıyla kullanıcıların sosyal, ekonomik ve fikir ilişkilerinin oldukça gerçek bir haritası olduğu görülmektedir (Hanson, 1998).

Holistik bakış açısıyla farklı ölçeklerde ve geometrilerdeki tüm sınırlar, eylemler gerçekleştirebileceğimiz alanları oluşturur. Fiziksel ve soyut sınırlandırmalar mekân içerisinde gerçekleşen eylemleri ve mekânsal organizasyonunu düzenler.

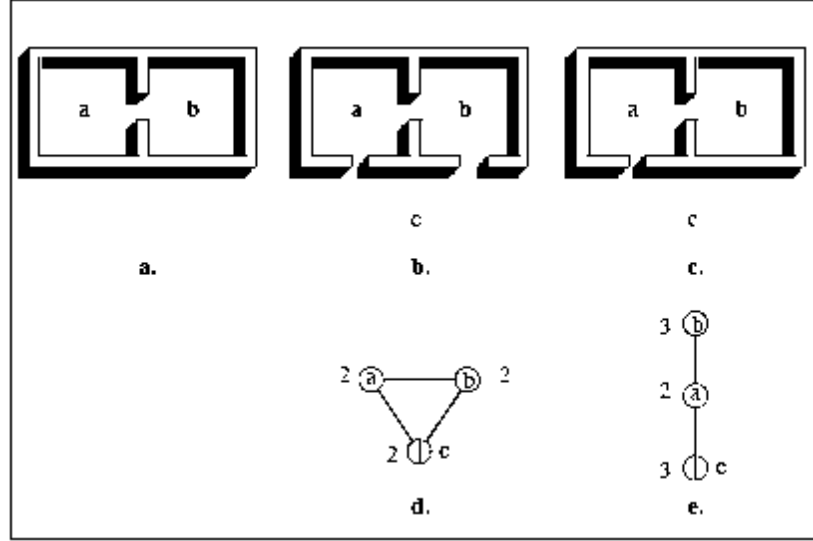
4.1 Neden Mekân Dizimi?

Mekânsal ilişkiler, iki mekân arasında bir bağlantı olduğunda ve mekânlar arasındaki ilişkilerin diğer mekânlarla nasıl etkileştiğine bağlı olarak gerçekleşir. Mekânlar arasındaki ilişkiye bağlı olarak oluşan sosyal durumu ortaya koymak için çok sayıda disiplin, mekân dizim yöntemini kullanmaktadır. Kentsel tasarımdan binanın iç mekân yapısına kadar tüm alanlarda örgütlenme özellikleri bu yöntemle incelenebilir. Mekân örgütlenmesi, kullanıcıların karşılaşmasını arttırma ya da azaltma etkisi olduğundan dolayı önemlidir. Mekânlar arası geçişlerde yaşanan

karşılaşmaların, bütünleşik mekânlarda daha fazla olduğu araştırmalarla desteklenebilir (Hillier vd., 1993,; Peponis vd., 1989).

Çok farklı ilişkiler ağına sahip olan mekânı anlamak için, diğer mekânlar ve kullanıcısı ile olan ilişkisinin çözülmesi gerekebilir. Mekân dizim metodunda, karmaşık mekânın organizasyonunun analizi yapılabilir. Mekânın konfigürasyonunu (configuration) ya da biçimlenmesi mekâna ait özel ilişkisellik özeliği kavramı olarak tanımlanabilir. Bu biçimlenme mekânı oluşturan formun katı sınırlarından çok soyut ilişkisel düzenlerini tanımlar (Hillier ve Hanson, 1998). Bu ilişki net olarak tanımlanmasa da mekânı oluşturan hücrelerin birbirleri ile olan karmaşık ilişkilerini anlatır. Mekânda farklı noktalardan bakıldığında mekânın farklı konfigürasyon özeliği olduğu görülür. Mekânda herhangi bir farklılaşma olduğunda, tüm sistem bir bütünlük içinde çalıştığı için mekânsal bütünlüğün yapısal özeliği de değişir. Bu değişime “karmaşık ilişkiler bütünü” denilmektedir. Mekânın organizasyonunu parçadan bütüne doğru inceleyerek, sezgiler ve sistematik düşünceyi bir arada kullanarak mekânın saklı kodları tespit edilir (Hillier ve Hanson, 1997; s.4). Bina ve kent ölçeğinde, mekân sınırlarla çevrilmiş boşluk olarak kabul edilir ve insanların mekânlar arasında geçiş yolları olduğu belirtilir. Son dönemde yapılan çalışmalarda Hillier’in mekânı indirgemeci yaklaşımı eleştirilip tartışılrsa da, mekânları grafiklere indirgeyerek sistemin sosyal bağlantıları keşfetmek için önemli bir başlangıç olabilir.

Mekânın tam olarak tanımlamak mümkün olamasa da mekânı çözümlemek için Hillier görüş çizgisini mekânın doğrusal uzantısı, ulaşımı “node” (boncuk ya da noktalar), konveks mekânları birbirine bağlayan çizgileri “knots” (bağları) olarak tasvirler (Hillier ve Hanson, 1984; s.59). Çizgiler tek boyutluluğu, noktalar ise iki boyutluluğu tanımlar. Mekân içinde tek ve iki boyutluluğu karşılaştırmak önemlidir (Hillier ve Hanson, 1984; s.16). Şekilde Hillier’in örneklendirdiği diyagramı açıklamak mekân ve mekân arasındaki ya da her ikisinin birlikteliğinde diğer mekânlarla ilişki organizasyonunun anlaşılabilmesinde yararlı olacaktır (Şekil 4.1).

Şekil 4.1 : Mekânsal Dizim ilişki örneği (Hillier, 1996).

Şekilde Hillier ilişkilendirmede mekânlar arası ilişkiyi basit bir örneklerle açıklar.

- a diyagramı mekânlar arası geçiş boşlukları mevcut a ve b'den oluşan bütün mekânları gösterir. Mekân içerisinde a'nın b ile olan ilişkisi de b'nin a ile olan ilişkisi de simetrik yeni benzer karakter özelliğidir.
- b diyagramı a'dan farklı olarak dışarıdan geçirgenlik yapısına ve bir c mekânına sahiptir. a ve b mekânları, c ile doğrudan ilişkilidir. a dan hem b ye hem de c ye geçiş mümkündür.
- c diyagramında c'den a ya geçiş mümkündür ama c den b ye geçiş yapılamaz.
- d diyagramında c kök başlangıç olup a ve b ye 2 seçenekli geçiş mümkündür.
- e diyagramında c başlangıç noktasından a ya ve b ye geçiş mümkündür bu geçişte mekân ve mekânlar sürekliliğe dayanır.

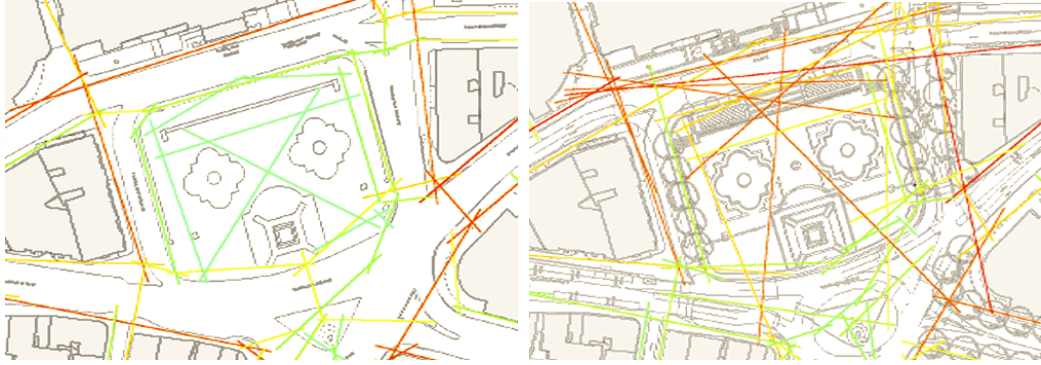
Yukarıda tarif edilen ilişki ağında da görüldüğü gibi mekânların analitik analizinde dokularıyla, biçimleriyle, hacimleriyle ilgilenilmez. Mekânın basit ilişki ağına sahip sentaktik analizi, açıklayıcı diyagram (justified graphs) yöntemiyle yapılır. Bu yöntem yapıyı oluşturan sistemi açıklarken, yapının ilişkilerini ve bileşenini de gösterir. Çizgiler noktalar arasında bir bağlantı yapar ve düğümlerin etki kapsamı ile çizgilerin mesafe ilişkisi önemsenmez; herhangi iki düğüm arasındaki ilişkinin yönü iki yönde etkileşimde olduğu varsayılır (Peponis ve Wineman, 2002, 372).

Günümüzde mimarlık, kentsel tasarım ve planlama dallarının yanı sıra arkeoloji, antropoloji, ulaşım, enformasyon teknolojileri, peyzaj mimarlığı ve bilişime kadar çok farklı disiplinlerde kullanılmaktadır. Çil (2006) mekân dizim yöntemini araştırma konu kapsamalarını şöyle maddelemektedir.

- Kentlerin fiziksel yapısını inceleme
- Kent içerisinde gerçekleşen mevcut yaya hareketlerini inceleyip yeni tasarım fikirleri oluşturma
- Yapı ve yapı gruplarında yaya hareketlerinde yol bulma (way-finding) ve mekân okunabilirliği
- Karmaşık fonksiyonlu yapılarda hareketin organizasyonunun çözümlemesi
- Suç alanları ve mekân kurgusunun suç dağılımını etkisini incelemeye
- Yapılarda herhangi bir aktivite için yer seçiminde
- Kamusal ve yarı kamusal alanlara ulaşılabilirlikleri incelemeye
- Özel alanların mahremiyet derecelerinin belirlenmesinde
- Mekânın toplum tarafından kullanılabilirliğini değerlendirme kullanılmıştır.

Son dönemde mekân dizim yöntemi önemli projelerde uygulanmıştır. Yöntemle birlikte uygulanan projelerde daha verimli tasarımlar elde edildiği görülmüştür. Yüksek oranda ziyaretçiye sahip olan Trafalgar Meydanı, Princes Circus Meclis Meydanı tasarımları, kentsel tasarım yaklaşım ve yöntemleri, mekân dizim yönteminin birlikte kullanıldığı tasarımlardandır. Örneğin Trafalgar Meydanı, mekânın tüm yayalar için daha kolay erişebilir olan ve farklı kullanımlara alternatifler sağlayan bir kamusal alan olarak düzenlenmiştir. Çalışma grubu ve tasarımcılar mevcut alanı gözlemleyerek meydanın taşıt ve yaya kullanımını incelemiştir. Yaya geçişlerinden, taşıtların kaza noktalarına kadar birçok farklı çevre analizleri yapılmıştır. Gözlemin ardından mekân dizim ile yapılan analizler doğrultusunda alanın çevre alanla bütünleşmediği ve çevre hatlarla birlikte alanın farklı araç yollarının kesişimleri arasında kalarak karmaşık olduğu görülmüştür (Şekil 4.2).Elde edilen bu bilgi ile Norman Foster ve Partners meydanın çevre bağlantılarını yayalaştırmaya karar vermişlerdir. Farklı iki kota sahip meydanın mekân dizimi ile farklı kotlarının bütünleşmesi için merdiven bağlantısı yapılarak

daha eşit dağılıma sahip bütünleşme değeri elde edilmiştir. Projenin tasarımında mekân diziminden yararlanarak projenin uygulanmasını sağlamıştır. Mekân dizim yönteminin Norman Foster, Lord Richard Rogers, Nick Mather, Zaha Hadid, Rem Koolhaas gibi tasarımcıların da projelerinde uygulama imkânı bulması mekân diziminin tasarımların araştırılması, mekânsal düzenin incelenmesi için tercih sebebi olmasını açıklamaktadır.

Şekil 4.2 : Trafalgar Meydanı mekân dizimi yöntemi ile tasarlanması (Url-16).

4.2 Mekân Dizim Analizi Amacı ve Temel Özellikleri

İnsan mekânda hareket ederken görsel alanları görür ve algılar. Çevreyi deneyimlemek ve bilgi edinmek isteyen insanın algılaması bireysel, toplumsal farklılıklar gösterir. İnsan mekânda tüm duyularıyla algıladıklarıyla oluşturduğu, deneyimlere dayalı bilgi ile zihninde “mekânın yansıması” olarak oluşturduğu mekânın soyut varlığını, somut olarak analiz etmek için mekân dizimi kullanılabilir (Hillier ve Hanson, 1997; s. 1). Bu teknik ile insan deneyimlerine imkân sağlayan kritik noktalar tespit edilip, haritalar ve grafikler haline getirilerek sayısal bir veri ile tasarım yapılmasına, deneyimlerden doğan ihtiyaçlar ve rastlantısal oluşumların analizlerinin yapılmasına olanak sağlanır. Bu doğrultuda, mekânın insanla ilgili durumlarının tespitini yapmak ve bunu mekânsal veriye dönüştürmek için geliştirilen yöntemler Hillier ile başlamış ve farklı kişiler tarafından, mekân dizim teorisi altında objektif analizler yapmak için, benzer analizleri hesaplamayı sağlayan farklı bilgisayar yazılımları geliştirilmiştir. Kullanım sistemleri, ara yüz ve odaklandığı noktalar açısından farklılıkları olan; Confeego, Mindwalk, Depthmap, Spatialist, Axman, Syntax2D vb. yazılımlar mevcuttur.

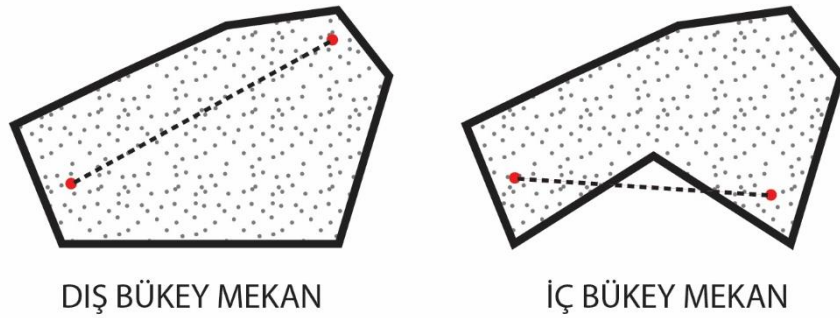
Bu tez kapsamında plan ile daha bütünleşmiş ve kolay kullanıma sahip son dönemde güncelleştirmeleriyle geliştirilen DepthmapX yazılımı seçilmiştir. Mekânsal

evrelerin görünürlük analizini isovist ve mekân btnleŖme teorilerine temellendirilerek geliŖtirilen bir programdır. İki boyutlu veri, dxf formatında programa yüklenir. Program içinde çizim ile bağlantıyı kurmak için belirli ebatların seçilebileceği grid oluŖturulur. Gridler ile doluluklar ve boŖluklar iŖaretlenerek planın belirttiği sınırlar yazılım tarafından okunmuŖ olur. Farklı renkler ile mekânlar iŖaretlenir ve mekânların birbirleri ile olan bağları kurularak grafikler oluŖturulur.

Bir sonraki bölümde mekân dizimin temelini oluŖturan kavramlar ile ilgili ayrıntılı olarak bilgi verilecektir.

4.3 Mekân Dizim Kuramının Kavramları

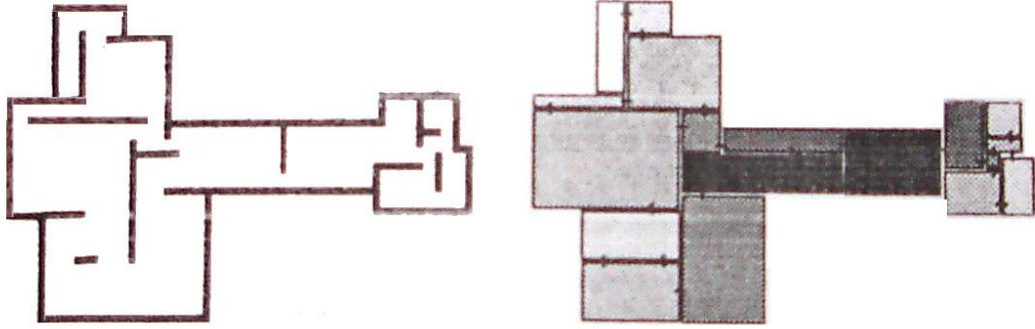
Mimarlık teorisi bakıŖ açısına göre, mekânın tasarım özeliklerinin ne olduğu, mekânı etkileyen sosyal iliŖkiler ve Ŗekilsel farklılıklar arasındaki etkileŖimin mekânı anlamak için önemli bir kıstas olduğu söylenebilir. Mekân dizim teorisi de bu tasarlanmış çevrenin tanımlanması için Hillier ve Hanson (1984) ile baŖlayan süreçte mekân biçimlerini üreten, etkilerini araŖtıran bir yöntem olarak baŖlamıŖtır. Mekân diziminde mekân iki geometrik biçimle tanımlanır. Bu iki geometrik biçimlenme, mekânın sınırlanmasına göre, içbükey (concave space) ve dıŖbkey (convex space) olarak tanımlanır.(Ŗekil 4.3)

Ŗekil 4.3 : DıŖbkey ve içbükey mekân diyagramı.

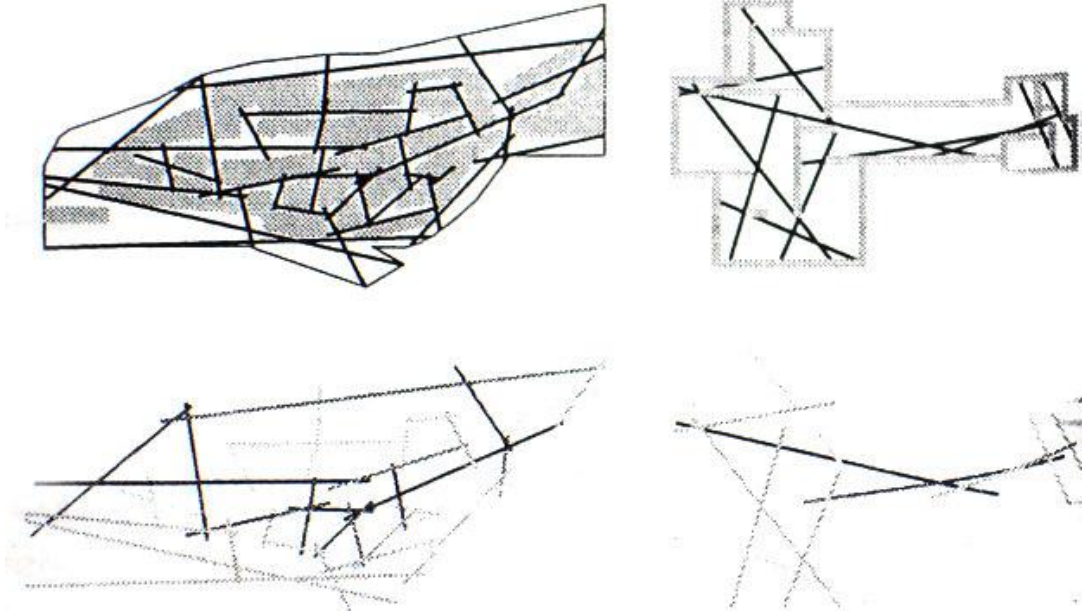
Mekân içerisinde her nokta hem tek hem de iki boyutluluğa sahiptir. DıŖbkey mekân bu noktalardan her bir diğerine bir doğru çizildiğinde mekân dıŖında tanımladığı bir alan olmadığında dıŖbkey olarak tanımlamaktadır. Hillier ve Hanson'ın (1984) geliŖtirdiėi bu sistem içerisinde büyük alanları öncelikli olarak belirleyerek ve kk alanları da tanımlayarak belirli bir algoritma oluŖturur (Ŗekil 4.4). Mekânı indirgemeci bir yaklaŖımla ele alırken, mekânı tanımlanmasına

yardımcı olan dışbükey mekânlar, bütünleşme ve derinlik analizi gibi mekân dizim analizlerinin temelini oluşturmaktadır.

Şekil 4.4 : Dışbükey harita, büyük alanlar belirlenerek en az sayıda oluşturulma yöntemi.² (Peponis ve Wineman, 2002).

Konveks mekânlarda çizilen doğrular üzerinde hareket ve formu tarif etmek için eksenel harita analizi yapılmaktadır. Yapıların erişilebilirliğinin olduğu analizlerde bu hatlar aracılığıyla ilişkiler görülebilmektedir. Her ne kadar çizilen aksiyel (eksenel) uzantıların tesadüfler ya da içgüdüsel olarak çizilmesinden dolayı tartışmalı bir yöntem olsa da, mekân ve işlev arasındaki ilişkiyi anlamak ve somut değerlere aktarmak önemli ve diğer kavramlarında temelini oluşturacak bir analizdir (Şekil 4.5).

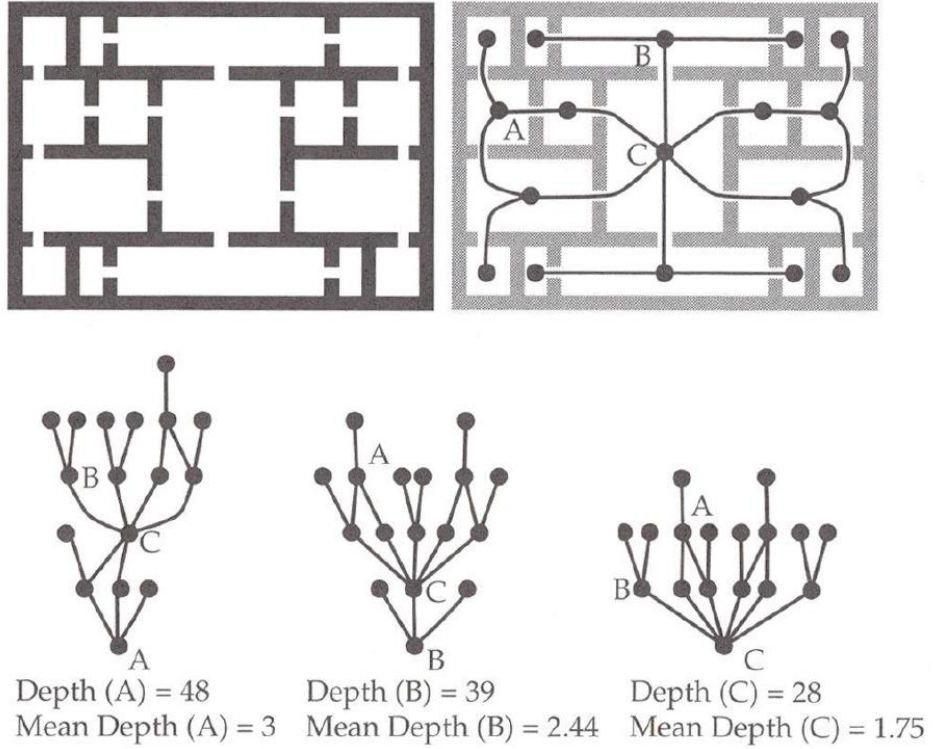

Şekil 4.5 : Herhangi bir yerleşme ve Şekil 4.4 de yer alan yapıya ait aksiyel haritalar.

² Şekil 4.3'te bütünleşme derecesi yüksek olan mekânlar koyu ile işaretlenmiştir.

Eksenel hatlar; “dış bükey alandan geçen en az sayıdaki doğrusal çizgiler” olarak tanımlanmıştır (Hillier ve Hanson, 1984). Konveks mekânlarda görülebilen tüm noktalar doğrudan erişebildiğimiz mekânlardır ve bu eksenel uzantılar ile ifade edilir.

Mekân dizimi ile ilgili bölümde anlatılan kök ve diğer düğümler ile oluşan çizgi sayısının artması ya da azalması derinlik değerini oluşturur. Yapı içerisinde her hangi bir mekândan diğerine ulaşmak için geçilen konveks mekânların sayısı mekânın derinlik konfigürasyonunun göstergesidir. Ortalama derinlik değeri dışbükey bir mekânın ne kadar derin ya da sığ olduğunu gösterir (Peponis ve Wineman, 2002,s.372). Sistemdeki mekânlarda ilk hareket edip ulaştığımız mekândan hedef mekâna kadar geçilen mekân sayısının her mekânın derinlik değerine bölünmesiyle de elde edilebilir (Şekil 4.6).

Şekil 4.6 : Mekânsal Dizim Grafiği: Derinlik.

Örneğin bir yapının giriş katında, yapının dışından yapı içerisine ilk girdiğimiz mekânda durduğumuz noktanın değeri, geçilen bağlantıların toplamına eşittir. Bu bağlamda mekâna ulaşmak için geçilen mekânların toplamına Hillier (1983) derinlik ifadesini kullanmıştır. Yapı içerisinde ilk hareket noktamızı kök varsayarak, kök ile bağlantılı ilk geçiş mekânı kökten 1 derinlik uzaktaki mekân olarak tanımlanır. Mekânlar arasındaki geçiş ilişkileri grafikte anlatılarak, grafik üzerindeki mekân

sıraları kökten uzaklıklarına göre (1, 2, 3... gibi) numaralandırılır ve sistem hedeflenen mekâna kadar derinlik derecelendirmesi ile devam eder (Hillier, 1996). Hillier doğrulanmış grafikler yöntemi (justified graphs ya da j-graph) ile oluşturduğu derinlik analizlerinde bağlantılı mekânların kademelenmesinde ağaç benzeri formda grafikler oluşturur. Sığ, derin veya halkalı mekân organizasyon formuna sahip mekânların sığ ya da derin olduğu, bütünleşme analizleri sonucunda yorumlanabilir.

Depthmap yazılımı ile analiz ettiğimiz yapıda seçilen mekânın derinlik derecesini, ortalama derinlik derecesi ve planın farklı mekânları arasındaki geçişlerin derinlik dereceleri elde edilebilir. UCL DepthmapX programı bu derecelendirmeyi farklı renk skalası ile ortalama derinlik derecesinin düşük ya da yüksek olduğu mekânları gösterir. Örneğin çok sayıda koridor bağlantılı geçiş mekânına sahip olan bir tasarımda ortalama derinlik derecesinin düşük olması beklenir. Mekân içerisinde yüksek derinliğe sahip mekânlar lacivert, daha az derin mekânlar açık renk mavi ve kırmızı tonlarda gösterilir.

Her mekânlar bütünü sisteminde başlangıç yani kök mekân haricinde toplam derinlik bulunur. Toplam derinliğin mekân sayısı ile bağlantı sayısına bölümünden her mekânın ortalama derinlik değeri elde edilir.

$$\text{Ortalama derinlik : } d_{ort} = \frac{\sum d}{k - 1} \quad (4.1)$$

d_{ort} = bütünleşme değeri araştırılan mekândan tüm mekânların ortalama derinliği

k= grafikteki toplam mekân sayısı

Mekân diziminin en önemli kavramlarından biri de bütünleşme değeridir. Kökün derinliğinin sistemdeki diğer düğümlerle olan matematiksel ortalamasıdır. Derinlik ile ters orantılı olmaktadır. Sistemde oluşan derinlik hatlarında mekânlar arasındaki bağlanmalarda oluşan farklılıklar mekânda hareket eden ile oluşur. Derin olan mekânlarda hareket daha çok olurken derinliği az olduğunda az hareket gerçekleşir (Hillier, 2001; s.2, 3). Kökün derinliğinin diğer düğümlerle olan matematiksel ortalaması “bütünleşme (entegrasyon)” değerini verir. Bu durumda derinlik ne kadar az ise bütünleşme değeri o kadar artar. Sentaktik analizlerde bütünleşme değeri ulaşılabilirliğin ölçümü olarak görülebilir.

Matematiksel olarak açıklamak gerekirse bütünleşme derecesini hesaplanmasının temelinde rölatif asimetri değeri kullanılır. Hillier ve Hanson (1984) entegrasyonu(bütünleşme) denklem ile ifade etmektedir (4.2).

$$\text{Rölatif asimetri} = \frac{2(d_{ort} - 1)}{k - 2} \quad (4.2)$$

d_{ort} = bütünleşme değeri araştırılan mekândan tüm mekânların ortalama derinliği

k= grafikteki toplam mekân sayısı

Farklı sistemleri karşılaştırırken bütünleşme analizinden yararlanabiliriz. Sentaktik analizlerde bütünleşme değeri önemli bir yol göstericisi olmaktadır. Örneğin farklı büyüklükte planlar analiz edilirken planda hangi mekânın daha derinde kaldığı ya da hangi planların diğer mekânlara geçiş sağladığı, mekânlar arası ulaşılabilirliğe katkı sağladığını bütünleşme analizleri sonucunda yorumlanabilir. Farklı durumları karşılaştırmak için “gerçek rölatif asimetri değeri” (RRA) kullanılır. Hiller ve Hanson (1984) bu değerleri hesaplanması için D-değerleri bulmuşlardır. D değerinin Rölatif asimetriye bölümü ile farklı boyutlardaki mekânsal bütünleşme (entegrasyon) değerlerini karşılaştırmak mümkün olur.

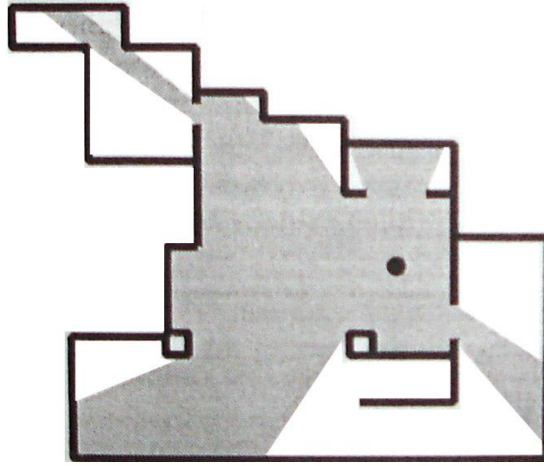
Mekân içerisinde çok sayıda geçiş bulunduğunda mekânlar bütünleşik (integrated), az sayıda geçiş bulunduğunda ise ayrılmış (segregated) olarak adlandırılır (Gündoğdu, 2014; s:257). Mekân dizimi için ana ölçüt olan bu kavram diğer kavramlarla birlikte (connectivity, depth vb) mimari tasarımları analiz edilmekte kullanılır.

Derinlik ve mekân sayısı ilişkisi ile aksiyel haritalar üzerinden farklı renk kodları ile haritalar elde edilmiş daha sonra yapılan isovist alanları ile ilgili çalışmalarla birlikte görsel bütünleşme grafikleri üzerinden oluşturulmuştur.

Mekân dizimi için diğer önemli bir ölçümde mekânın bağlantılılık (connectivity) değeridir. Sistem içinde olan mekânın diğer mekânlar ile bağlantı sayısıdır. Bağlantı hatları üzerinde diğer mekânlara erişme derecesini göstermektedir. Bağlantılılık değerinin belirlenmesi lokal bir ölçümdür. Tüm sistemin bütün konfigürasyonunu anlaşılabilmesi, global ve lokal değişkenleri gözeterek bireyin mekânı algılamasıyla açıklanabilir (Penn, 2001). Birey mekânı sadece durduğu noktadan algılamaz, mekân içinde hareket ederek bilgilere ulaşır ve anlaşılabilirliği gerçekleşir. Hillier (1996)

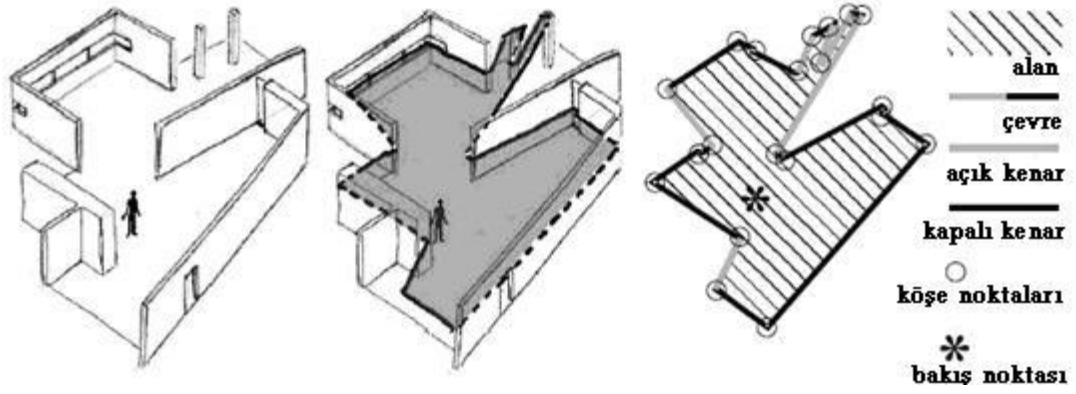
mekânın algılanabilirliğinin temelini oluşturmak için lokal ve global rölatif asimetri sistemiyle geliştirdiği metrik bir serpm grafiği oluşturmuştur. X ve Y düzleminde çizilen 45 derecelik doğrunun altında olan noktalar y eksenin sağından sol x eksenine doğru düz bir çizgi korelasyonunda gidiyorsa, alan hem birbirine bağlı, hem de bütünleşmiş yapıdadır. Lineer dağılım olmayan grafiklerde de mekânın “algılanabilir” olmadığını tanımlamaktadır (Kim, 2000). Mekânın algılanabilir olduğu, tasarımlar içerisinde oluşturulan sosyal mekânın etkinliğini ve bu mekân içerisinde istenilen noktalara erişilebilmenin gerçekleşebileceğini anlatır.

Mekân sentaksının gelişimi ile ilgili yapılan çalışmalarda mekânı sadece dışbükey ya da eksenel hareket hatları ile sınırlandırmanın ötesinde araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Mekânda algılayan belirli bir pozisyondan belirli alanları görebilir (Şekil 4.7).

Şekil 4.7 : Plan ve içindeki bir noktadan çizilen izovist (Peponis and Wineman, 2002).

İsovistler (eş görüş alanı/görünür alan), bu görülebilen alanlar üzerinde çalışmamıza olanak sağlar. Mekân içerisinde hareket ve algı mekânın ilişkisellik düzeyini ortaya koyar. Mekânın konumu ve mekânı oluşturan sınırlar önemlidir. Görünür alan, mekânda herhangi bir noktadan görünen bütün noktaların bir bütünüdür. Görünür alanın biçimi ve büyüklüğü gözlemcinin bakış açısına ve konumuna göre değişir (Benedikt, 1979) (Şekil 4.8). Mekân yüzeylerinin oluşturduğu sınırlar görme alanının oluşmasında etkili olur. mekan biçimlenişi görme alanının ve mekân içinde algıyan üzerinde etkisi gerçekleşir.

Şekil 4.8 : Görünür alan üretimi (Wiener & Franz, 2004).

Benedikt (1979), mekânı tanımlamak için daha fazla görünür alana ihtiyaç duyduğunu belirtir ve mekânın deneyimlenmesi için mekân ile deneyimleyen arasında etkileşimler olduğunu ileri sürer. Görünür alan teorisi üretilirken mekânda seçilen nokta diğer alanlara yüksek görüş sağlayan bir nokta olması gerekmektedir. Bu nokta geniş bir mekân içerisinde isovist (eş görüş) haritalarındaki gibi görebildiği tüm köşelere optik ışınlar çekerek bir çokgen alan tanımlar. Bu ölçümleri yapmak için de belirli bir formül kullanılmıştır. Görünür alan poligonun alanına A , görünmeyen alanların yüzey toplamına Q , bakış noktasının dışbükey alanın sınır mesafesinin değişken ölçümü $M2$, $M2$ 'nin asimetrik değeri olan eğrilik ölçümü ise $M3$ olarak gösterilir.

Bu değerlere göre mekân içerisinde olan;

- Kişi görmek istiyor ama görünmek istemiyorsa.....yüksek A – pozitif $M3$
- Hem görmek hem de görünmek istiyorsa.....yüksek A – negatif $M3$
- İyi bir görüş açısı ile görmek istiyorsa.....yüksek $A - M3 - Q$
- En iyi gizlenme yeri.....düşük A, Q - yüksek $M3$

İle sağlanır.(Atak,2009)

Benetdikt, geliştirdiği bu sistem ile mekânsal algının görünür alan üzerindeki etkilerini ortaya koymasına rağmen mekânın sosyal ilişkisini ve mekân biçimlenişi ile ilgili bağlantısını ortaya koyamamıştır. “Görünür alan, mekânsal bir ortam hakkında sezgisel düşünmenin etkili bir yoludur. Çünkü görünür alanlar, mekânı algılayan, etkileşim içinde olan ve mekân içinde hareketi sağlayan mekâna ait tekil bakış noktalarından mekânın tanımlanmasını sağlar” (Turner, 2001). Lokal ölçüm

değeri olan eş görüş değerlerinin tekil olarak incelenmesi yerine bu değerlere çoklu sistemde bakılması gerekmektedir. Mekânsal sistem içinde çok sayıda görünür alan grubunun seçilmesi önemlidir. Turner vd. (2001) mekânın tanımlanması için farklı üretim noktaları fikrini kabul etmişlerdir. Bu yüzden GGA yapmak için planın, belirlenen sayıda grid ile kaplanması gerçekleştirilerek görünür alanları oluşturmak gerekir. Bu gridler mekânın sınırlarının ve büyüklüğünün algılanmasıyla, ilişkiselliğin anlaşılmasına olanak sağlar. İki görünür alan çokgen poligonunun kesiştiği alan, bu iki poligonun kaynağı olan odağın yani bireyin karşılıklı olarak ilişkinin güçlü olduğunu tanımlar (Turner, vd.: 2001). Mekân içerisinde çok sayıda poligon olması durumunda, bu ilişkiselliklerin çok olduğunu söyleyebiliriz. UCL Depthmap programı, bu ilişkiselliğin yoğun ve az yoğun olduğu noktaları, farklı renk skalası ve sayısal değerler ile elde etmemize olanak sağlamaktadır. Yoğun iletişim alanlarına sahip alanlar kırmızı, daha az görülebilir ilişki alanları açık mavi tonları ile betimlenir. Böylece GGA analiziyle hem bütünleşme değeri okunur hem de görsel ilişkilerin etkisi anlaşılabilir.

5. ALAN ÇALIŞMASI: İLÇE BELEDİYE BİNALARI ANALİZİ

Hızla küreselleşen dünyada, toplulukların yaşam biçimleri değişmeye başlamış ve yaşadıkları kentler de bundan etkilenmiştir. Değişen ve dinamik bir yapıya sahip olan kent, yönetim ihtiyacını çeşitli yapılar inşa ederek sağlamıştır.

Tez kapsamında önceki bölümlerde, kentlerin yönetim anlayışları, yönetimlerin ve kentlinin ihtiyaçları doğrultusunda tasarlanmış belediye binalarından bahsedilmiştir. Bu yapılar, kentteki diğer işlevlerle, kentlinin hizmet almasına imkân verecek şekilde bütünleşmekte ve kentin gerekliliklerini yerine getirmek için büro yapıları gibi faaliyet gerçekleştirmektedir. Günümüzde tasarlanan ve inşa edilen belediye hizmet binalarında ise, hizmet almaya gelenlerin isteklerinin farklılaşması kamu ve vatandaş arasındaki iletişimin etkin olarak gerçekleşerek hizmete ulaşımın hızlanması için yeni bir anlayışla tasarlanmaktadır. Bilgi toplumunun getirdiği bir anlayış değişikliği olan yeni kamu yönetimi ile vatandaşların hizmetlere erişiminin tekrardan tasarlanmasını, sunulmasını, kamu düzeninin yönetimine bilinçli ve aktif bir şekilde katılmalarını da gerektirmektedir.

Günümüzde yapılan yasa değişiklikleri ve kent planlamaları büyükşehir ilçe belediye sayılarını arttırmaktadır. İleri vadede mevcut belde belediyeleri ilçe belediyelerini büyükşehir ilçe belediye statüsüne geçirme durumu göz önüne alındığında ilçe belediye hizmet binalarının incelenmesi mimari tasarım bağlamında ele alınması bu tez için önemli bir kriterdir. İstanbul ili içerisinde 5747 sayılı Kanun kapsamında ilçe sayısı 39'a çıkan İstanbul'da yakın dönemde yapılacak yasa değişiklikleri ile sayılarının değişebileceği öngörülmektedir. Bu durum özellikle İstanbul ilçe belediye binalarının sayılarını arttırmasında görülebilir (Şekil 5.1). İstanbul yapı yenileme ve yapı üretim bazında Türkiye genelinde yüksek oranda potansiyel barındırması belediye hizmet bina tasarımları ve inşası açısından devamlılık gösterebilir. Gelecek yıllarda yeni belediye hizmet binaları İstanbul özelinde diğer illerde yarışmalar ya da doğrudan yapımlar görülebilir.

Şekil 5.1 : İstanbul İlçe Belediye Binaları konumları.

Hızla büyüyen ve nüfusu artan kentlerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere, yeni yönetim anlayışlarına da bağlı olarak ilçe belediye binalarının sayıları giderek artmakta ve yeni yönetim yaklaşımları ışığında yenilenmektedir. Bu durum ilçe belediye binalarını tartışmayı önemli kılmaktadır. Yeni inşa edilen yapılardaki mekânsal kurguda hizmet noktalarına ulaşımın sorgulanması gelecekteki tasarımlar için veri oluşturabilir. Bu hedef doğrultusunda hizmet verilen ve halkın hizmet aldığı yer olarak üç örnek belediye hizmet binasında mekânların nasıl düzenlendiği, şekillendirildiği ve kullanıcının yapı içinde nasıl yönlendirildiği incelenmiştir.

Bu bölümde seçilen araştırma yöntemleri ile elde edilen veriler yer almaktadır. Son kısımda alan çalışması neticesinde elde edilen verilerin ve sonuçların karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi yapılmıştır.

5.1 Alan Çalışmasının Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Bu çalışmanın temel amacı, seçilen hizmet binalarında var olan mekân kurgusunun yalnız bir ofis yapısı şeklinde işleyişinin ötesinde, vatandaşın hizmete ulaşımındaki etkilerini sorgulamaktır. Bireylerin hizmete hızla erişebilmesi mekân kurgusu içinde yön bulmanın kolaylığına bağlanabilir. Bu bağlamda mekân ve mekânlar arası ilişkilerin, vatandaşların görsel erişebilirliklerinin yani mekânın görünürlük ilişkilerinin ortaya konması önemlidir.

Çalışma kapsamında, kent yaşamında önemli yeri olan son dönemde tasarlanmış ve inşa edilmiş ilçe belediye binaları arasından İstanbul'daki üç büyükşehir ilçe

belediyesi seçilmiştir. Bunlar, Küçükçekmece Belediyesi, Sultangazi Belediyesi ve Şişli Belediyesi'dir. Bu üç ilçe belediyesinin seçilme nedenleri;

- Mevcut eski belediye binalarının (Şekil 5.2) yerine yeni tasarlanmış ve inşa edilmiş yeni binalar (Şekil 5.3) olarak hizmet vermeleri
- Farklı hacimsel büyüklükte olmaları
- Farklı bağlamsal özelliklere sahip olmaları
- Karmaşık mimari kurguda tasarlanmış olmaları
- Çok katlı yapılar olmaları
- Farklı plan tiplerine ve şemalarına sahip olmaları
- Hızlı nüfus artışına ve yüksek nüfusa sahip bölgelerde yer almaları
- İşlevlerine göre farklı dolaşım ağlarına sahip olmaları olarak sıralanabilir.

Şekil 5.2 : Küçükçekmece, Şişli ve Sultangazi Belediyeleri Eski Belediye Binaları.

Şekil 5.3 : Küçükçekmece, Şişli ve Sultangazi Belediyeleri Yeni Belediye Binaları

Bu üç belediye binası içinde 'üç farklı hizmet alanı' analiz edilmek üzere belirlenmiştir. Bu mekânlar seçilirken, mekânların birbirinden farklı özelliklerde

olmasına, bunun yanı sıra kentlinin doğrudan ilişki kurduğu, yoğun olarak kullandığı ve belediye içindeki en özelleşmiş birimler olmasına dikkat edilmiştir. Meclis salonu, beyaz (mavi, çözüm, kentli servisi vb. olarak adlandırılan) masa ve başkanlık birimleri hizmet noktaları gözlem ve mekân dizim yöntemleriyle çalışma kapsamında incelenmiştir.

Gözlem yöntemi ile seçilen yapılarda mekân içerisindeki eylem kalıpları ve hizmet alanlar ile hizmet verenler arasındaki etkileşim araştırılmıştır. Yerel yönetimin talepleri doğrultusunda tasarımcının, yapı içerisinde incelenmek üzere seçilen bu üç birimi nasıl konumlandığı, vatandaşların bu bölgelere erişiminde izledikleri yol, bu rota üzerindeki eylem biçimleri ve bu bölgelerdeki yoğunluk dereceleri analiz edilmiştir. Belediye yapılarındaki gündelik yaşam, kullanım pratiklerine ilişkin bilgi toplanarak, yapıların anlaşılması ve analizleri için veri oluşturulmuştur.

Çalışma alanı olarak seçilen üç belediyede 3 farklı günde, 9:00–11:30 ve 13:30–15:00 saatleri arasında gözlem yapılmıştır. Gözlem saatleri belediyelerin 8:30 ve 16:30 arasında mesailerin en yoğun olduğu ve öğle arasının olmadığı zaman dilimi olmasından dolayı seçilmiştir. Gözlem sırasında edinilen izlenimler kat planlarında gösterilmiştir. Bu çalışma sırasında özellikle, bireylerin hizmet aldıkları birimlere erişimde izlediği rotalarda beklediği, ayakta ya da oturarak etkileşime geçtiği noktalar işaretlenmiştir. Böylece; vatandaşların hizmet alımı süresince eylem kalıpları ve binalar içerisinde yoğun olarak tercih ettikleri bölgeler tespit edilmiştir.

Mekân dizim (space syntax) yöntemiyle seçilen birimlerin mekânsal ve görsel bütünleşme değerlerinin analizi hedeflenmiştir. Mekân içerisinde hareket ve görüş alanlarının bütünleşme değerleri ile insanların bir araya gelmeleri, karşılaşmaları ve tasarlanan mekânlara erişilebilirlikleri araştırılmıştır. Bu çalışmada belediye binaları içerisinde önemli hizmet noktalarının diğer birimlere göre daha etkin kullanılmasının ya da kullanılmamasının nedenlerinin, mekânların dizimsel özelliklerinin belirlenmesiyle araştırılması öngörülmüştür.

Bu bağlamda cevap aranacak temel soru, ilçe belediye binalarında belirli biçimlenişlerin hizmet almaya gelen kullanıcıların hizmete erişimlerinde yön bulma faktörüne ne gibi etkisi vardır?

5.2 İlçe Belediye Binaları Mekân Dizim Analizleri

Alan çalışmasında mimari plan kurgusu incelenerek mekânsal örgütlenme ile sosyal ilişki ağının tanımlanması hedeflenmiştir. Tasarımcıların aldığı kararların uygulama sırasında değiştirilme olasılığına karşılık mevcut durum gözlenerek veri elde edilmiştir. Kat planları mevcut durumun anlaşılması için işaretlenmiştir (Şekil 5.4). Bu analizler her seçilen belediye yapısı için ayrı ayrı tekrarlanmıştır.

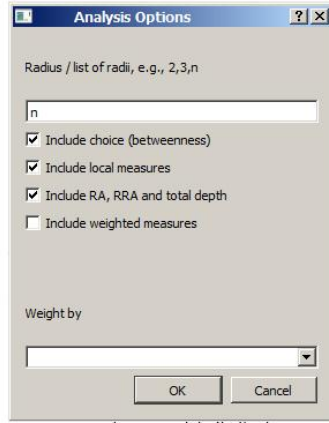
Şekil 5.4 : Kat planları üzerinde fonksiyonların renk ile gösterimi.

İnsanların farklılaşan ve yeni ortaya çıkan ihtiyaçlarını karşılayabilmek için tasarlanan bu yapılarda gözlem yoluyla tespitler yapılmış, mekân dizim yöntemiyle ise mekân özellikleri incelenmiştir.

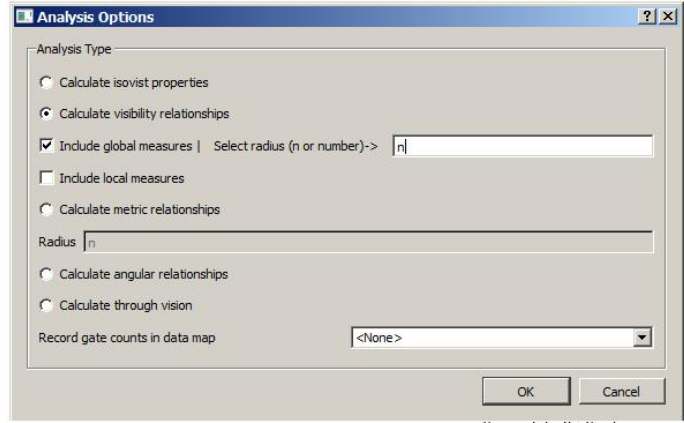
Bilgisayar ortamında UCL DepthmapX yazılım desteği ile mekânlara ait;

- Bütünleşme değerleri (integration-entegrasyon),
- Görsel bütünleşme değerleri (visual integration-görsel entegrasyon) ölçümleri yapılmıştır.

Bu program kapsamında analizlerde kullanılan mekânsal bütünleşme değerinin hesaplamasında daha önce mekân dizim kavramlarında anlatılan derinlik değeri, ortalama derinlik değeri, Rölatif Asimetri Değeri (RA), Gerçek Rölatif Asimetri Değeri (RRA) ölçümleri kullanılmaktadır. Görsel bütünleşme değeri hesaplanırken ise isovist temelli hesaplama ile görünebilirlik alanlarının ilişkiselliğinin global sistemde ölçümleri gerçekleştirilmiştir (Şekil 5.5).

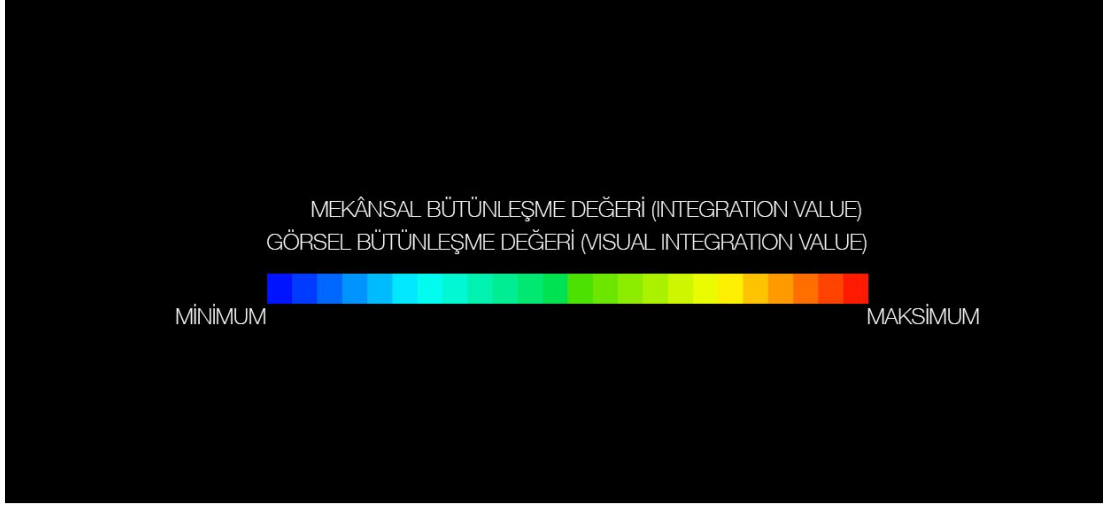
mekansal bütünleşme
analiz parametreleri

görsel bütünleşme
analiz parametreleri

Şekil 5.5 : DepthmapX mekânsal bütünleşme analizi ve görsel bütünleşme analiz parametreleri.

Bütünleşme değerleri mekânlar arasındaki ilişkisel yapıyı anlamaya yardımcı olur; bu değerler ile mekânın diğer mekânlar ile bağlantısının geçişe imkân sağlayıp (alternatif yollar sağlaması vb.) sağlayamadığı bilgisi elde edilir. Birden fazla mekânın ile kesiştiği ve sistem içerisinde uzak mekânları birbirlerine bağlayan mekânlar kurgu bütününde son derece önemlidir. Bu alanların bütünleşme (entegrasyon) değerleri maksimuma yani renk tablosunda kırmızıya doğru yaklaşır. Geçirgenlik ilişkilerinin azalması mekânlar arası ilişkinin azalmasına işaret eder ve renk tablosunda bütünleşme değeri minimum bütünleşme değerini alarak koyu lacivert rengine doğru gerçekleşir. Görsel bütünleşme değerleri de yapı içerisinde algılanabilen karşılaşma alanlarının erişebilirlik durumları hakkında yorum yapabilmemize olanak sağlar. Mekânsal bütünleşme değeri ile görsel bütünleşme değerleri için benzer renk dağılımı kullanılmıştır. Elde edilen rakamsal veriler her analiz için kendi rengini almakta ve renk dağılımında bir renk kodu ile program tarafından eşleştirilmektedir. Örneğin sistem içerisinde kırmızı renk ile rakamsal karşılığı farklı olabilir. Fakat sistem içerisindeki renk kodları bütünleşme değerlerinin az ya da çok olduğunu anlaşılmasını sağlar. (Şekil 5.6). Farklı yapıları karşılaştırırken sadece renk kodlarını kullanmak yetersizdir. Bu bağlamda renk kodunun nasıl bir entegrasyon değerine sahip olduğunu birlikte okuması seçilen üç belediye içerisinde yapılmıştır.

Şekil 5.6 : Bütünleşme ve görsel bütünleşme değerlerinin renk dağılımı.

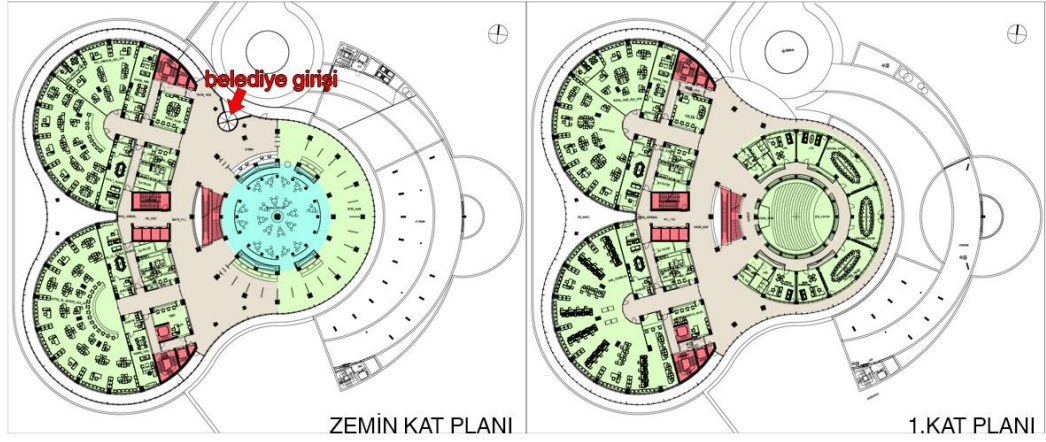
Yapı girişinden belirlenen hizmet alım alanlarına kadar olan sistemde vatandaşların düşey ve yatay sirkülasyon kapsamında eylem kalıpları dikkate alınarak, seçilen üç farklı plan tipinde; beyaz masanın zemin katta, belediye başkan odasının farklı katlarda ve ayrı binada, meclis salonunun ayrı katlarda ve ayrı binada olması durumları çerçevesinde mekansal bütünleşme ve görsel bütünleşme değerleri incelenmiştir.

5.2.1 Küçükçekmece Belediye Binası

Küçükçekmece eski tarihsel birikime sahip bir yerleşimdir. Roma çağında Küçükçekmece’de “Region” olarak adlandırılan yerleşim bulunmaktadır. Su kaynaklarına yakın oluşu ve jeopolitik konumu ile hem tarımsal faaliyetler için hem de geçiş bölgesi olmasıyla önemlidir. Region’da bölgenin yönetiminin gerçekleştiği bir kalenin olduğundan bahsedilmektedir. Bölgede ahşap meskenler, hanlar, hamamlar ve kilisenin olduğu söylenmektedir. Bizans’a gelen konukların, sefere giden ya da seferden dönen imparator ve konuklarının da Region’da bulunan kalede dinlendiklerinden bahsedilmektedir. Bizans döneminde olan savaşlar, iç karışıklıklar ve Haçlı seferleri ile bölgenin nüfusu azalmış ve yapılar tahrip edilmiştir. İstanbul’un fethi ile beraber yolların ve köprünün tamiri gerçekleşir. II. Mehmet döneminde de Rumeli’den göçlerin gerçekleşmesiyle tarımsal faaliyet ve iskân hareketleri artar. Kasabanın ‘Region’ ismi de "Çekme-i Küçük" yani "Küçükçekmece" olarak değiştirilir (Eyice, 1978). Küçükçekmece ilçesi, İstanbul’un güneybatısında yer almakta olup Bağcılar, Bahçelievler, Bakırköy, Avcılar ve Başakşehir ilçeleri ile sınır komşusudur. Küçükçekmece; 04.07.1987’de resmi gazetede yayınlanan 3392 Sayılı Kanunla bir köy, yirmi beş mahalle olmak üzere toplam yirmi altı yerleşim yerinin

kata, Turgut Özal Bulvarı'ndan ikinci kata giriş yapılmaktadır. Gözlemler sonucunda yapıya girişte üçüncü girişin daha çok personelin tarafından dinlenme terası olarak kullanıldığı anlaşılmıştır. İlçe belediye binasının batısında bulunan yeşil alana bu giriş kullanılarak ulaşılır, bu durum da personelin bu girişi gün içerisinde dinlenme aralarında da kullanımını arttırır. Zemin katta bulunan girişin yoğun olarak halk tarafından kullanıldığı gözlenmiştir. Zemin kat girişiyle aynı kotta kapalı otopark girişi mevcut olup, otoparka aracını bırakan vatandaşların otopark yaya çıkışının bu kotta çıkmasıyla da tercih sebebi olmasını arttırmaktadır (Şekil 5.8).

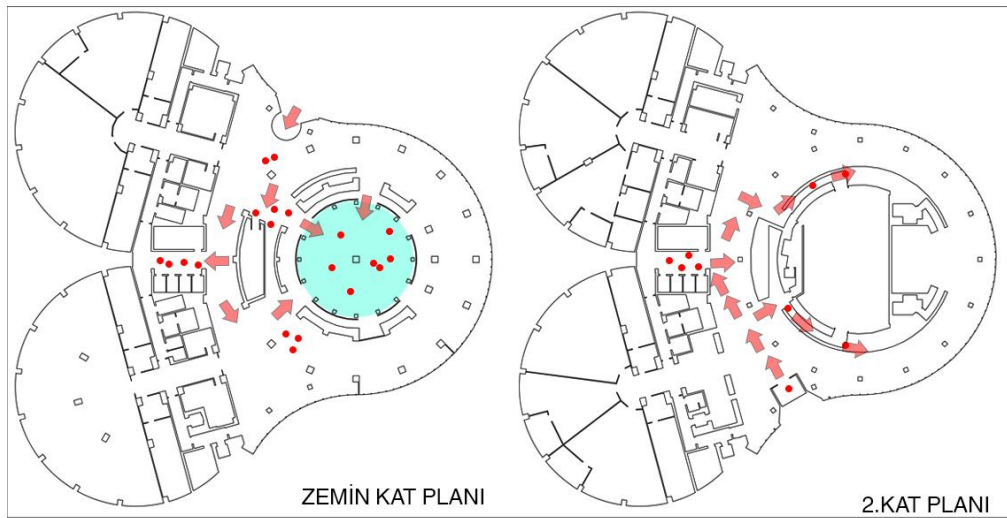

Şekil 5.8 : Küçükçekmece zemin kat ve birinci kat plan şeması.

Üç dairesel formun yan yana gelmesiyle oluşan plan şemasında, daire merkezleri referans alınarak birimler yerleştirilmiş dairelerin kesişim alanlarında dolaşım alanları konumlandırılmıştır. Tasarımcı yapının zemin kat girişinde belediye programlarında vatandaşların doğrudan hizmet aldığı birimleri yerleştirmiştir. Girişten itibaren karşılama, güvenlik ve yönlendirme bankosu bulunmaktadır. Danışmanın ve giriş kapısının karşısında yalnız üst kata çıkılan düşey sirkülasyon elemanı ve meclis salonunun hemen altında kalan danışma bankosunun arkasındaki alanda ise beyaz masa konumlandırılmıştır. Dairesel olarak kurgulanan beyaz masanın etrafında bir sergi alanı mevcuttur. İki daire formunun kesişim noktalarında kapalı bir merdiven, karşısında da dört adet asansör bulunmakla birlikte dairelerin uzak olan bölgelerinde yangın ve yük asansörleri yer almaktadır. Özellikle mayıs ve kasım gibi 'vergi ayları' olarak tanınan yıllık zaman dilimlerinde kullanım oranı artan vezne, beyaz masa ile ilişkili, oturma alanları da içeren alanlar tasarlanmıştır.

Dairenin ışık alan taraflarında işletme ve mali hizmetler müdürlükleri konumlandırılmıştır.

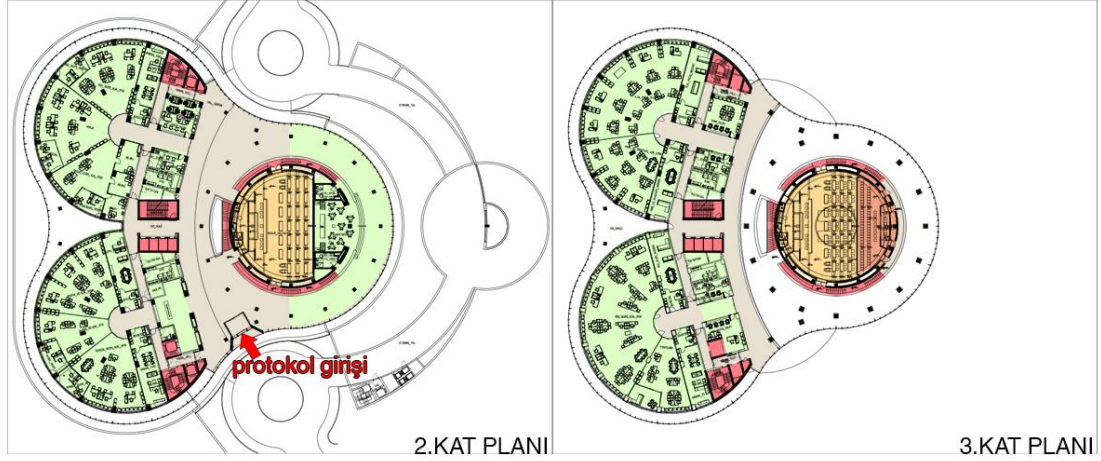
Belediye binalarında çok sayıda fonksiyonun bir arada olması ve bu fonksiyonların çok sayıda birimi olması belediye binalarını karmaşık yapılar kategorisine sokar. Tasarımcıların bu duruma çözüm bulmak için aldığı kararlar önem teşkil etmektedir. Bu yapıda tasarımcı, üç eşit daire formunu yan yana getirir, merkezden dış mekâna doğru eşit mesafede olmalarını sağlar ve böylece iç planda belirli bir düzen yaratır. Böylece mekânların homojen bir dağılımı gerçekleşir. Bu şemada mekânların uzun kenarlarının görülebilir ve içlerinin algılanabilir olması hedeflenmiştir. Plandaki dairelerin dışbükey birleşme noktaları, girişlerin ve dolaşım alanlarının yapı içinde odak noktası olmasını sağlamıştır. Tasarımcı, başkanlık ve kamunun girişini ayırarak, binanın farklı noktalarından ve farklı kotlardan giriş-çıkış sağlamıştır. Belediye girişinden başkanlığa doğrudan ulaşılabilir ve aralarında üç farklı kat mevcuttur. Vatandaşların kata erişimlerinden sonra hedefledikleri mekânlara ulaşım farklı girişlerden sağlanabilir. Planın dairesel olması tasarlanan birimlere birden fazla girişe imkân vermektedir. Üç daire formunun kesişim alanında mekânlara paralel bir yaya hareketi ile birimlere dağılımlar görülmüştür. Meclis salonuna erişimde rampanın eğimli ve eğrisel konumlandırılması mevcut yaya akışının farklılaştığı alan olarak tespit edilmiştir.(Şekil 5.9)

Şekil 5.9 : Zemin kat beyaz masa ve ikinci kat meclis salonu erişim hareket şeması.

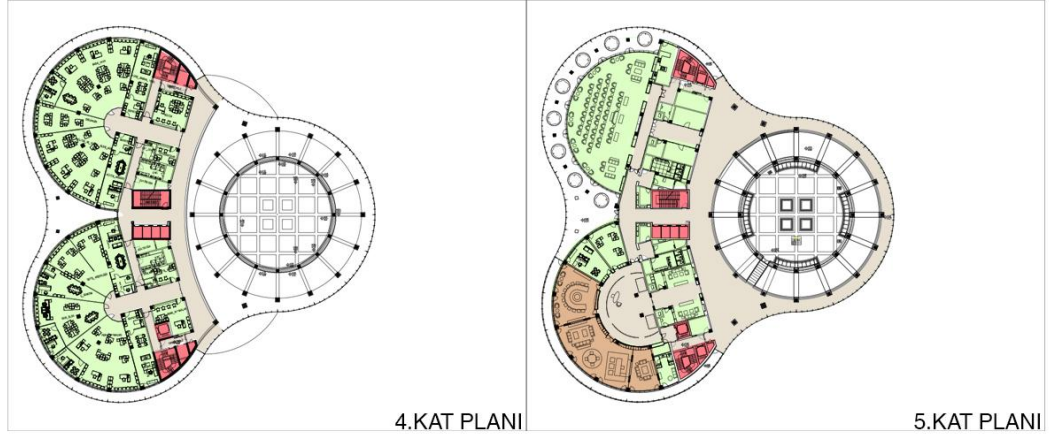
İkinci katta, protokol girişi, fen işleri, ulaşım hizmetleri, yazı işleri ve sağlık hizmetleri gibi birimlere ulaşılabilir. Fakat bu birimlere hizmet almak için gelen vatandaşların ilk önce ikinci bodrum kattaki danışma bankosundan gerekli birime

yönlendirilmeleri ve beyaz masa ile irtibat kurmaları istenmektedir. Bu girişin başkanlık olarak kullanılması, girişin başkanlık katıyla doğrudan bir ilişkisi olmasından çok, meclis salonunun alt giriş kotunun bu alana bağlanmasından kaynaklanmaktadır.(Şekil 5.10)

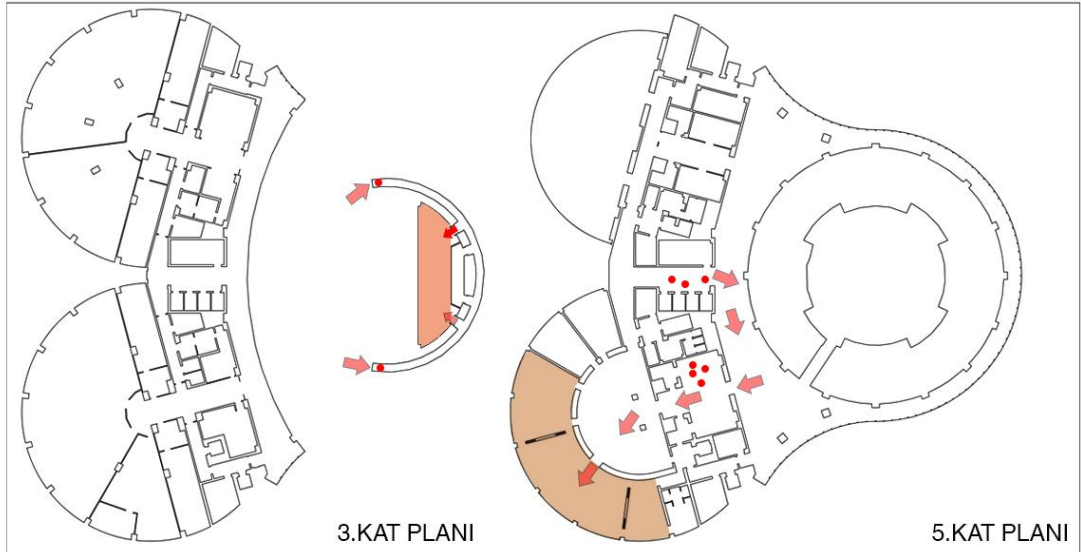
Şekil 5.10 : İkinci kat ve üçüncü kat plan şeması.

Mimarın projeye ilişkin açıklamasına göre; yapının dış kabuğu çift cidarlı olup dış çevre koşullarının kontrolünü sağlarken; tamamen şeffaf olması, kamu kurumunun şeffaflık anlayışına referans vermekle birlikte vatandaşların kamu yapısına girmelerini teşvik etmektedir (Url-19). İkinci kat protokol girişinden ulaşılan ve 18 metre yüksekliğindeki galeri boşluğunda yer alan meclis salonu silindirik bir forma sahiptir. Önemli karar ve yetkilerin alındığı, oylamaların gerçekleştiği meclis salonunda, ilçe belediye başkanı, başkan yardımcıları, encümen üyeleri için yer ayrılmıştır. Yasa gereği kentte yaşayan vatandaşlar bu toplantılara katılabilir. Küçükçekmece Belediyesi'nde meclis salonunun alt girişine ulaşım sağlayan rampalar mevcuttur fakat salonun alt giriş kotuna toplantılar sırasında dışarıdan vatandaşların gelmesi istenilmemektedir. Meclis salonunun yanından uzanan rampalar ile oturma alanlarına ve rampadan sonra devam eden merdivenler ile halkın meclis toplantılarının izleyebildiği üst kotta bulunan balkona çıkılır. Meclis salonu çevresinde yer alan sergi alanında, kafe, büyük ve küçük toplantı salonları mevcuttur.(Şekil 5.11)

Şekil 5.11 : Dördüncü ve beşinci kat plan şeması.

Yapı içerisinde olan galeri boşluğu diğer katların görülmesini sağlayarak, gidilmek istenen yerin, bölümün düşeyde algılanabilmesini sağlar. En üstte yer alan başkanlık katı ve başkanlık ek birimleri, tasarımcı tarafından belediye birimlerinin yoğun hareket alanlarından uzak noktaya yerleştirilmiştir.(Şekil 5.12)

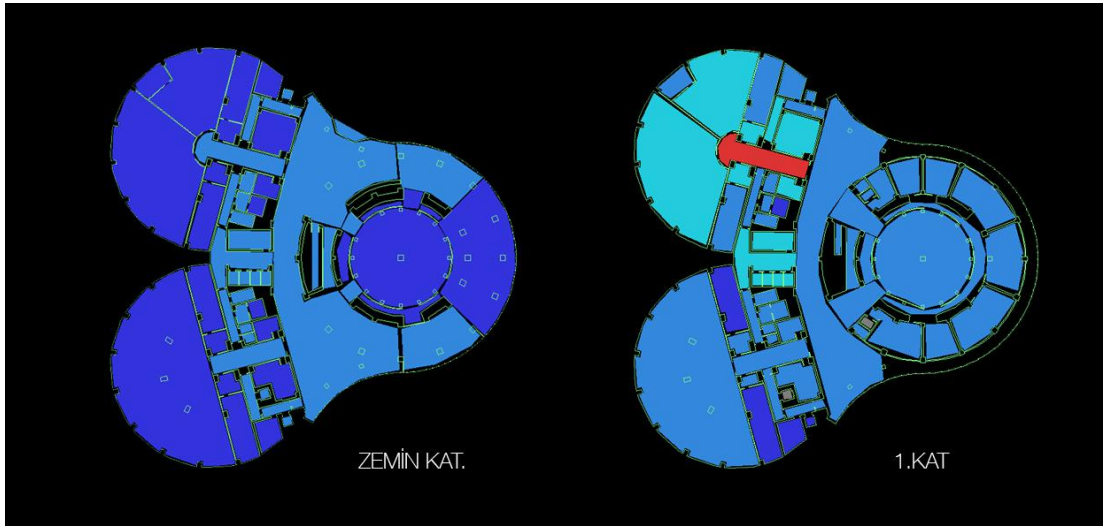

Şekil 5.12 : Üçüncü kat meclis salonu izleme balkonu ve beşinci kat belediye başkan odası erişim hareket şeması.

DepthmapX programına kat planları ve mekânlar arası ilişki girilerek elde edilen, Hillier ve Hanson'un temellendirdiği bütünleşme değerleri (integration HH) elde edilmiştir. Kat planlarının mekânsal bütünleşme değerleri kırmızı ve lacivert renkleri arasında değişen renklerle temsil edilir. Zemin katta yapı girişi (0,750384) yatay dolaşımından (0,869207) daha düşük bütünleşme değerine sahiptir. Koridordan beyaz masaya (0,595493) geçişte bütünleşme değeri azalmakta ve kat içerisindeki en

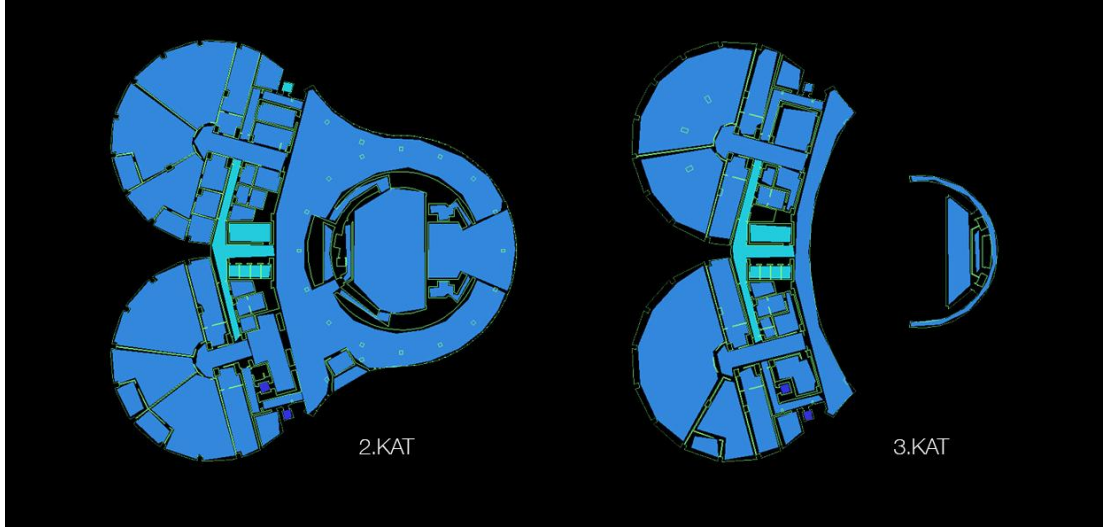
düşük değer vatandaşın doğrudan hizmet alımını gerçekleştirdiği beyaz masada görülmektedir. Galeri boşluğundaki yürüyen merdiven ve dört adet asansör bekleme holü zemin kattaki diğer mekânlar daha yüksek mekânsal bütünleşmeye sahiptir

Şekil 5.13'te birinci kat bütünleşme haritasına baktığımızda tüm yapı içerisinde en yüksek bütünleşme değerine sahip kırmızı renkli alan (3,911718 bütünleşme değeri) görülmektedir. Merkezde olan düşey sirkülasyon alanından müdürlüklere doğru gidildiğinde bütünleşme değeri azalmaktadır. Birinci katta bina içerisinde kırmızı alan yüksek bütünleşme değerine sahip olsa da (3,911718) doğrudan geçiş yapılan mekânlarda yüksek bütünleşme yoktur.

Şekil 5.13 : Küçükçekmece Belediyesi zemin kat ve birinci kat bütünleşme haritası.

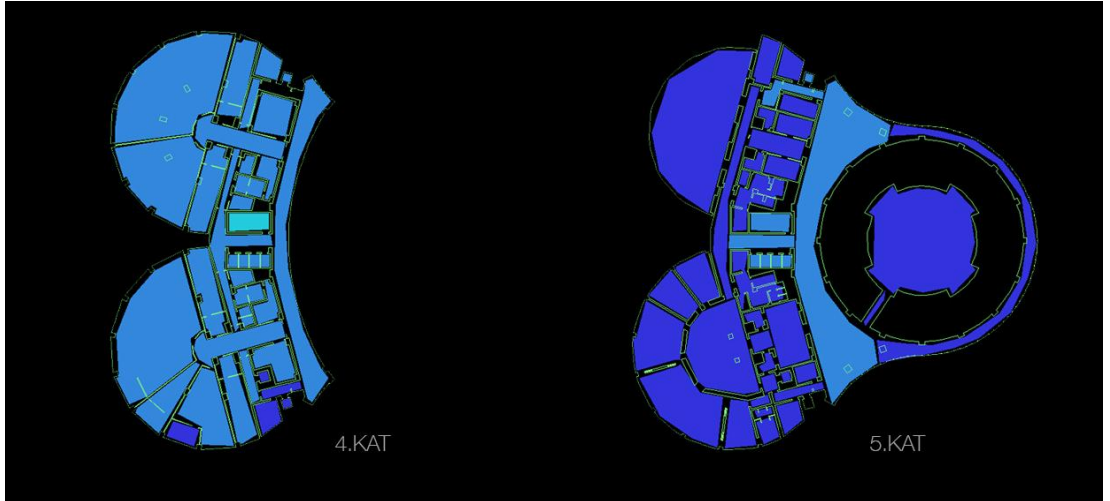
İkinci katın bütünleşme haritasında merkezi çekirdek kat içerisinde en yüksek bütünleşmeye (1,12319) sahip alandır. Kat içerisinde çekirdek ve hol haricinde aynı renkte dağılım görülür. Meclis salonu 0,811226 değerine sahip olup, meclis salonunda erişimi sağlayan rampalar ile benzer bütünleşme değeri görülür. Vatandaşların meclis toplantılarını izlemek için önce iki katın merkezi çekirdeğini (1,12319 mekânsal bütünleşme sahip) kullanır ve daha düşük bütünleşmeye sahip rampaları kullanarak üçüncü katta bulunan 0,6848 değerinde olan meclis salonu seyir balkonuna ulaşır. Rampaların düşük bütünleşme değerinde ve geçiş aralığının dar olması meclis salonunun izleme alanının girişini bulmada engel oluşturabilir. Bu alana erişimin zor olduğu yapı içerisinde de gözlenmiştir.(Şekil 5.14)

Şekil 5.14 : Küçükçekmece Belediyesi ikinci kat ve üçüncü kat bütünleşme haritası.

Dördüncü katta en yüksek mekânsal bütünleşme değeri (1,03959) merkezi merdivenindedir. Merdivenden kat içerisindeki diğer bölümlere doğru, azalan bütünleşme renk dağılımı görülmektedir.

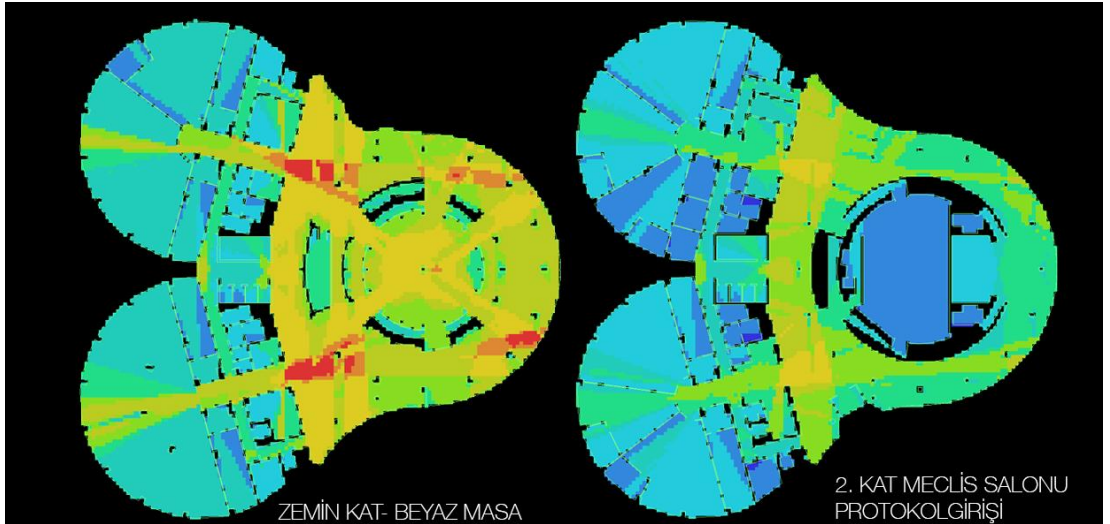
Başkanlık katı olarak geçen beşinci katta yatay sirkülasyon 0,7833 değeri okunmakta belediye başkanın vatandaşlarla birebir veya grup toplantıları yaptığı mekâna doğru koyu mavi renk dağılımı olmaktadır. Mekânsal bütünleşme azalarak 0,44831 değeri görülmektedir.(Şekil 5.15)

Şekil 5.15 : Küçükçekmece Belediyesi dördüncü kat ve beşinci kat bütünleşme haritası.

Küçükçekmece belediye binasının tüm katların ortalama mekânsal bütünleşmesi 0,756814'tir. Yapı içerisinde en yüksek mekânsal bütünleşme değeri 3,917118 en düşük mekânsal bütünleşme 0,316235 değeri analiz sonucunda elde edilmiştir.

Yapı içerisine zemin katta girişin görsel bütünleşme değeri yüksek olup üç daire sisteminden oluşan plan şemasında üç dairenin de merkezin görülebildiği alanlar kırmızı renk koduna sahip yüksek görsel bütünleşme değerlerine sahiptirler. Zemin katın ortalama görsel bütünleşme değeri 6,15687 değerine sahiptir. Kat içerisinde 7,49137 ortalama bütünleşme değerine sahip beyaz masa, sarı ve turuncu renkleriyle gösterilir ve yüksek derecede görsel bütünleşme değerine sahiptir. Beyaz masa ile yakın konumlanan sergi alanlarında ve yatay sirkülasyonlarda yüksek derecede görsel bütünleşme olduğu görülmüştür. Zemin kattan müdürlüklere gidildikçe bütünleşme değerinin azaldığını temsil eden daha koyu mavi renkler elde edilmiştir. İkinci kat analizinde protokol girişinden (5,57024) yapı içerisine yatay dağılım gerçekleşirken artan görsel bütünleşme değerleri görülür. Fonksiyonlar içerisinde ana sirkülasyondan daha düşük görsel bütünleşme değeri görülmektedir. Alt kattan ulaşım sağlayan yürüyen merdivenlerde ve meclis salonu rampalarının girişinde görsel bütünleşme turkuaz renklerindedir. Meclis salonu; başkan, encümen ve meclis üyelerinin olduğu alanda mavi renkle kat içerisinde en düşük görsel bütünleşme alanı görülmektedir. Kat içerisinde meclis salonun algılanması ve bu alanın gizlenmiş biçimsel şemaya sahip olduğu yorumlanabilir. Bu düşük görüş alanı rampaların devamında konumlanan meclis seyir balkonuna çıkılan merdivenlerde de benzer değerdedir.(Şekil 5.16)

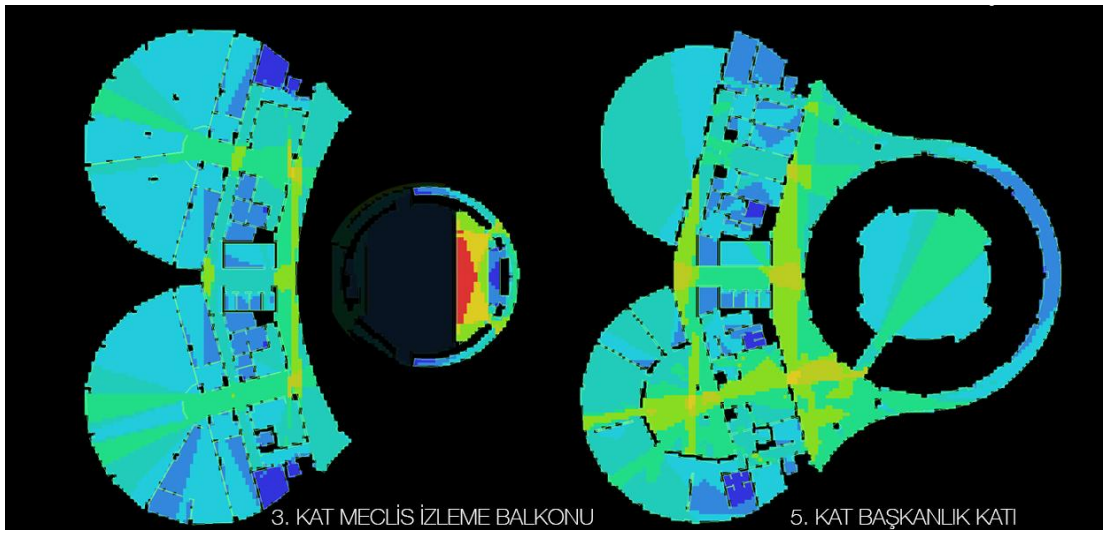

Şekil 5.16 : Küçükçekmece Belediyesi zemin kat ve ikinci kat görsel bütünleşme haritası.

Üçüncü kat ile aynı kotta olan meclis salonu izleme balkonuna ulaşım çok düşük görsel bütünleşmeye sahipken bu alana ulaştıktan sonra meclis salonunun ön

taraflarında salonu izlemek için yüksek görüş alanı, 10,0521 değeri görülmektedir. Kat içerisinden meclis salonu izleme alanının girişini algılamak zor olsa da bu alana erişim sağlandıktan sonra yüksek görüş alanı ile meclis salon toplantılarının izlenmesi gerçekleşebilir.

Beşinci kat daha çok başkanlık katı olarak geçen toplantıların gerçekleştirilebileceği, görsel bütünleşme haritasında çekirdekten itibaren koridorlarda yüksek görsel bütünleşme görülürken, başkan odasının ilk mekânı olan sekreter ve karşılama bölümünde orta derecede görsel bütünleşme ve başkan odasına doğru gidildiğinde kat içerisinde mavi (4,54061) renk görülmektedir. (Şekil 5.17)

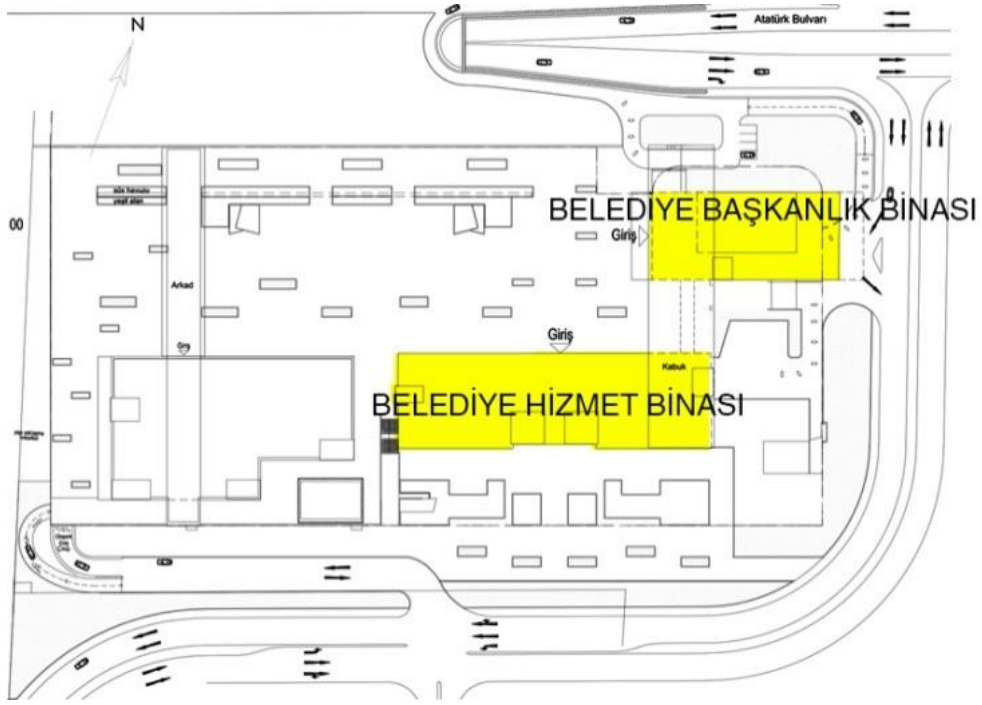

Şekil 5.17 : Küçükçekmece Belediyesi üçüncü kat ve beşinci kat görsel bütünleşme haritası.

5.2.2 Sultangazi Belediye Binası

Sultangazi İlçesi İstanbul'da Avrupa yakasında 2008 yılında Gaziosmanpaşa'ya bağlı 14, Eyüp ve Esenler'e bağlı birer mahallenin ilçelerinden ayrılıp bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur (Kabul Tarih; 22.03.2008 26284 Resmi Gazete Tarihli 5747 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması) (Url-20) .49km² yüz ölçümüne sahip ilçe, doğuda Eyüp, batıda Esenler, güneyde Gaziosmanpaşa, Kuzeybatıda Başakşehir ilçeleriyle komşudur. Sultancıflığı planlamasında bölge çoğunluğunun meskûn alan olduğu ve bölgesinde küçük sanayi sitesi barındırdığı ve yerleşimin yeşil alan ile çevrelendiği görülmektedir (Şekil 5.18).

Şekil 5.19 : Sultangazi Belediyesi vaziyet planı.

11.550 m²'lik inşaat alanına sahip olan tek girişli belediye hizmet binası doğrusal sirkülasyon şemasına sahip olup, girişin karşısına konumlandırılan düşey sirkülasyon çekirdeği ile üst katlar arasında bağlantı sağlanmıştır. Zemin katta girişin hemen yanında beyaz masa (kentli servisi) konumlandırılmış olup, koridorun orta bölgesinde bekleme alanı ve bu bekleme alanı ile bağlantılı vergi ve diğer tahsilâtların yapıldığı, farklı dönemlerde daha yoğun olan alan bulunmaktadır. Yapının üst kotlarında diğer müdürlükler yerleştirilmiştir. Birinci katta yapı kontrol müdürlüğü, zabıta Müdürlüğü, ruhsat ve denetim müdürlüğü, servis birimleri ve başkanlık idari binasına geçiş köprüsü bulunmaktadır (Şekil 5.20).

İkinci katta (Saat yönünde) işletme ve iştirak müdürlüğü, servisler, bilgi işlem müdürlüğü, merkezi çekirdek, imar ve şehircilik müdürlüğü, park ve bahçeler müdürlüğü ve emlak istimlâk müdürlüğü vardır. Üçüncü katta insan kaynakları müdürlüğü, başkanlık idari bina geçiş köprüsü, servis birimleri, hukuk işleri müdürlüğü, merkezi çekirdek (düşey sirkülasyon), fen İşleri Müdürlüğü, plan ve proje müdürlüğü bulunur. Dördüncü katta yemekhane, yemekhane servis mutfak ve servis alanları mevcuttur. yapı içinde hizmet eden müdürlüklerde hizmet için bekleme alanları dolaşım alanlarında gerçekleştirilmektedir.

Şekil 5.20 : Sultangazi Belediyesi zemin kat ve birinci kat fonksiyonlara göre plan şeması.

İdari bina (başkanlık) 5.884 m² inşaat alanına sahip olup iki girişi bulunur. Ana giriş belediye başkanının, meclis üyelerinin ve vatandaşın giriş yapabildiği bir giriş olup, sadece belediye başkanının ve çok özel davetlilerin ikinci katta bulunan başkanlığa giriş-çıkış yapabilmesini sağlayan ayrı bir giriş mevcuttur. Ana girişten itibaren giriş fuayesi ve sergi alanı mevcut olup, yapı içerisinde tüm katlarda geniş bir galeri boşluğu mevcuttur. Üst katlar bu galeri boşluğundan algılanır ve bu galeri boşluğuna takılı bir panoramik asansör mevcuttur. Yapının kuzey tarafına yerleştirilen çekirdek ile bir üst kata ulaşılmakta ve bu katta belediye başkan yardımcılarının ofisleri bulunmaktadır. İlçe belediye örgüt yönetimine göre her bir belediye başkan yardımcısı belirli müdürlüklerinin sorumlusudur. Bu yüzden başkan yardımcılar katından belediye hizmet binasına köprü ile geçiş yapılması öngörüldüğü söylenebilir. Fakat yapı içerisinde bu geçiş köprüsünün kapalı tutulduğu görülmüştür. İkinci katta belediye başkan odası ve toplantı odaları mevcuttur. Başkan odası batı cephesinde yer alıp ayrıca dışarıya çıkılan bir balkonu mevcuttur. Bu balkon, meydanı karşılayan bir konuma sahiptir. Üçüncü katta meclis salonu ve toplantı odaları bulunur (Şekil 5.21). düşey sirkülasyon merkezi noktada konumlandırılmıştır fakat yapı uzunluğundan ve kat adetinden dolayı yapı içerisinde acil durumlarda kullanılmak üzere yangın merdivenleri konumlandırılmıştır.

Şekil 5.21 : Sultangazi Belediyesi başkanlık ve belediye binası ikinci üçüncü kat fonksiyonlara göre plan şeması.

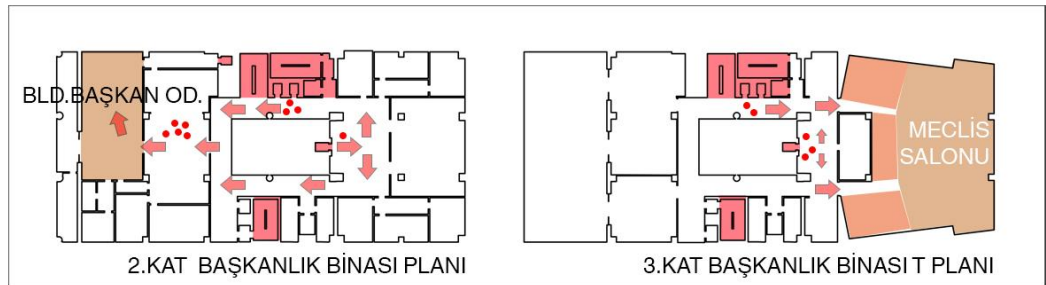
Yapı içerisinde yapılan gözlemlerde belediyeye gelen vatandaşların yapı içerisinde doğrusal bir aks üzerinde mekânlara dağılım gerçekleştirdiği görülmüştür. Yapının birimleri arasında özel olarak bekleme alanlarının ayrılmaması, yatay dolaşım hattının hizmet alma esnasında bekleyen bireyler ile yoğunlaşmasına neden olduğu görülmüştür. Kat yüksekliklerin alçak oluşu merkezi alanda konumlandırılmış merdivenin daha çok kullanılması için alternatif oluşturduğu gözlenmiştir. Yapı içerisinde katlar arası bağlantıyı sağlayan koridordan görülebilen merkezi merdiven olması bu durumu güçlendirmiştir (Şekil 5.22).

Şekil 5.22 : Sultangazi Belediyesi hizmet binası ve başkanlık binası zemin kat hareket erişim şeması.

Alan çalışması için seçilen Sultangazi Belediyesi meclis salonunun ve belediye başkanının odasının olduğu mekân grupları ile belediye müdürlüklerinin ve diğer hizmet birimlerinin bulunduğu mekân gruplarının ayrı ayrı binalarda olmasına bağlı olarak farklı girişlere sahip olması, mekân içerisindeki dağılımlarında diğer belediye binası örneklerinden farklı bir ilişki ortaya çıkarır. Başkanlık salonunun zemin katından itibaren geniş bir galeri boşluğu olması mekânın yukarı katlarının algılanmasını sağlarken mekân dağılımının bu galeri boşluğunda bulunan panoramik asansör ve düşey dağılım gerçekleştirebilecek bir çekirdek bulunmaktadır. Başkanlık binasının ikinci katında vatandaşların başkan ile karşılıklı olarak görüşmek için öncelikle belediye başkan sekreterinin bulunduğu karşılama bölümüne geçilmekte, ardından başkanın odasına ulaşılabilir. Belediye başkanının odasında zemin kattan asansör ile sadece belediye başkanının kullanımına açık bir asansör ve koridoru bulunmaktadır. Başkanın diğer vatandaşlarla aynı rotayı izlemeden odasına giriş-çıkışına izin verebilecek bir tasarım yaklaşımı vardır.

Üçüncü katta bulunan meclis salonunda meclis salonuna yapı çekirdeğinden ulaşarak salonun arka tarafından giriş-çıkış sağlanmaktadır. Başkan, başkan yardımcıları, meclis üyeleri, encümenler ve toplantıları izlemek için gelen vatandaşlar aynı giriş-çıkışı kullanmaktadır. Meclis salonunun ön tarafları meclis üyelerinin görüşmelere etkin katılımına uygun olarak sıra masa düzeni ile kurgulanmış olup meclis salonundaki görüşmelerin halk tarafından izlenebilmesi için koltuk düzeninde bir bölüm ayrılmıştır. Meclis salonunda vatandaşlar giriş çıkışlara daha yakın konumlandırılarak toplantı esnasında toplantının seyrinin engellenmesi en aza indirilmesi hedeflendiği görülmüştür (Şekil 5.23).

Şekil 5.23 : Sultangazi Belediyesi başkanlık binası ikinci ve üçüncü kat erişim hareket şeması.

Başkanlık ve belediye binası olarak belediyenin ayrıldığı bu plan şeması dolaşım hareketleri ile birlikte düşünüldüğünde yapının homojen bir bütünleşme dağılımı

gerçekleştirdiği görülür. Ortak kent meydanından girilen iki yapının zemin katına baktığımızda farklı bütünleşme dağılımı okunur. Belediye binasının zemin katı 0,719306, belediye başkanlık binasının zemin katı ise 0,631113 mekânsal bütünleşme değerlerine sahiptir. Bu fark mekân sayılarının ve mekânların birbirleri ile olan bağlantılarından kaynaklanabilir. Zemin kat plan dağılımında kesintisiz bir sirkülasyon olması, belediye binasının dolaşımında genel olarak diğer katların durumunu değerlendirmemiz açısından da önemlidir. Belediye binasının en yüksek bütünleşme değeri zemin katta giriş, koridor ve düşey sirkülasyon alanlarında kırmızı renk ile görülür. Bu kat içerisinde ve yapı genelinde en yüksek bütünleşme değeri 0,861058 olarak okunmaktadır. Yüksek entegrasyon değerine beyaz masa bölümünün de 0,802298 entegrasyon ile kat içerisinde ortalama entegrasyondan daha yüksek bütünleşme değerine sahiptir. Merkezi olarak konumlandırılan sirkülasyon alanının yüksek bütünleşme değerine sahip olması, sirkülasyon alanı ile arasında herhangi bir ara ya da geçiş mekânı olmayan, sirkülasyon alanıyla doğrudan ilişki kuran beyaz masanın mekânsal bütünleşmesini etkiler ve buna bağlı olarak beyaz masanın bütünleşme değeri de yüksek olur. Bu durum mekânlar içerisinde daha yüksek ulaşılabilir alanların, yüksek bütünleşmeye sahip olduğunun bir göstergesidir.

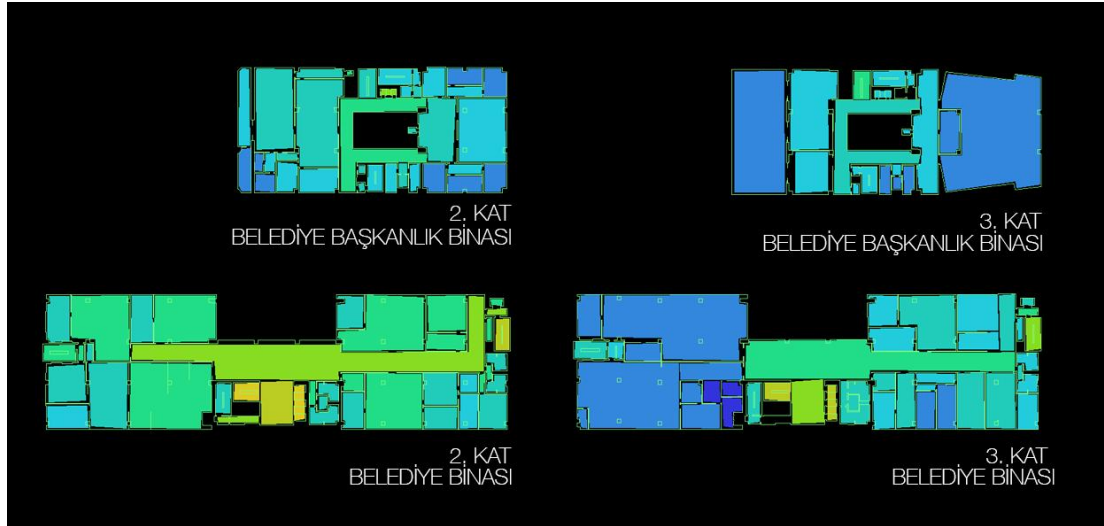
Şekil 5.24'e baktığımızda belediye katında 0,529149 ortalama entegrasyon değeri mevcut olup başkanlık binasının birinci katında ortalama 0,516641 entegrasyon değeri okunmuştur. Mekân sayısı, mekânlar arası geçiş sayısı ve yakınlıkları bu değer farklılaşmasına neden olur.

Şekil 5.24 : Sultangazi Başkanlık ve Belediye binalarının zemin ve birinci kat bütünleşme haritası.

Yapıların ikinci katlarına baktığımızda alt katlarından daha düşük entegrasyona sahip oldukları renk dağılımından görülmektedir. Başkanlık odasına eriştiğimiz katta 0,608189 bütünleşmeye sahip sirkülasyondan 0,5500568 mekânsal bütünleşme değerine sahip belediye başkanın odasına geçiş yapılır. Ortalama 0,522788 mekânsal bütünleşme değerine sahip başkanlık katı içerisinde, başkanlık binasının tüm katlarının ortalama entegrasyonundan belediye başkanının odasının (0,545125) daha yüksek bir mekânsal bütünleşme değerine sahip olduğu bulunmuştur.(Şekil 5.25)

Meclis salonunun mekânsal bütünleşme değeri 0,474504 olup tüm yapının ortalama entegrasyon değerinin altındadır. Yapı sistemi içerisinde girişten itibaren daha uzak bir noktada konumlandırılması mavi renk ile gösterilen düşük bir bütünleşme değeri almasına neden olmuştur. (Şekil 5.25)

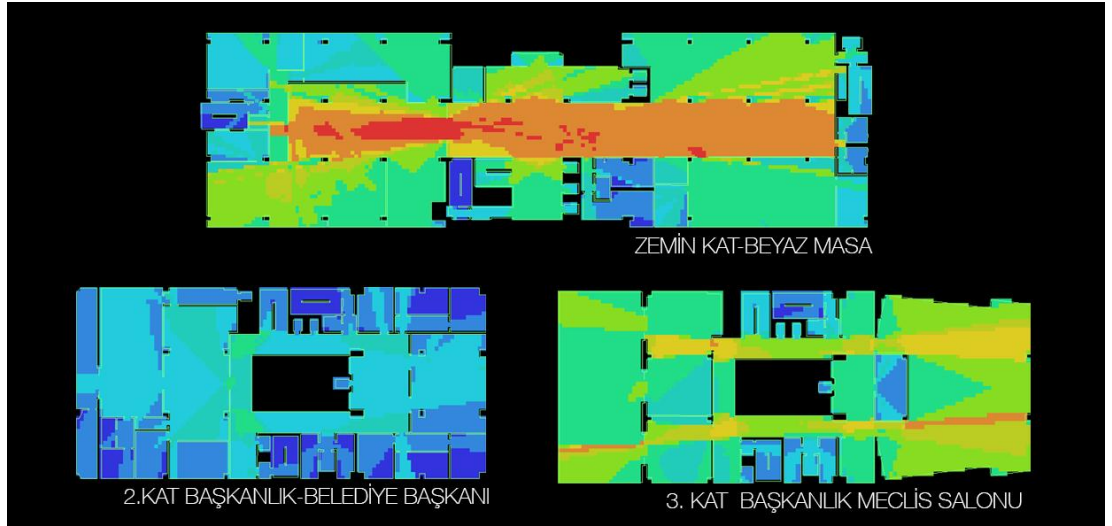

Şekil 5.25 : Sultangazi başkanlık, belediye binalarının ikinci kat ve üçüncü kat bütünleşme haritası.

Şekilde 5.26’da Sultangazi belediyesinin tüm sistem içerisinde hizmet alım noktalarının görsel bütünleşme dağılımı görülmektedir. Görsel bütünleşme değerinde her bir mekân sınırı kendi değerini değişimi baz alınarak analiz edilmiş olup katlar arası görsel ilişki faktörü analizin dışında tutulmuştur. Beyaz masanın bulunduğu zemin kat ortalama 8,11575 görsel bütünleşme değerine sahiptir. Girişten itibaren lineer dolaşımın yüksek görsel bütünleşme derecesine sahip olması ve devamında beyaz masanın da derin bir alanda yer almaması bu alanın görsel bütünleşmesinin yüksek olmasına neden olmuştur. Beyaz masanın bulunduğu alan zemin kat içerisinde 8,09224 değeri ile katın görsel ortalama bütünleşme değerinde olduğu dikkat çekicidir. Bu alan açık yeşil olarak görülmektedir.

Başkanlık odasının bulunduğu ikinci katta dengeli mavi renk dağılımı görülür fakat bu değer 4,4267 olup tüm yapı değeri ile karşılaştırdığımızda düşük bir görsel bütünleşmeye sahiptir. Kat içerisinde belediye başkanının odasının daha gizlenmiş bir alana konumlandırılmasına rağmen kat ortalamasına göre belediye başkanının odasının görsel bütünleşme değeri 4,62818 olarak görülmüştür.

Üçüncü katta kullanıcıların mekânları algılamasının ve görsel ilişkinin daha yüksek olduğu yeşil ve turuncu renk dağılımlarından görülebilir. Bu kat ortalama 7,65496 bütünleşme değerine sahiptir. Meclis salonunun ortalama görsel bütünleşme değeri 8,75119'dur. Vatandaşların oturma bölümünün entegrasyonu, meclis üyelerinin oturma alanından daha az görsel bütünleşmeye sahip olduğu renk dağılımından görülmektedir.

Şekil 5.26 : Sultangazi belediyesi hizmet alım ananlarının görsel bütünleşme haritası.

5.2.3 Şişli Belediye Binası

İstanbul Avrupa yakısında yer alan 25 mahallesi bulunan Şişli Belediyesi, Beşiktaş, Kâğıthane, Sarıyer ve Beyoğlu ilçeleri ile komşudur. 2014 yılında 272.380 kişilik nüfusa sahiptir (Url-22). Merkezi bir konumda olması dolayısıyla, Türkiye ekonomik giderlerinin %16'sının üretim kapasitesini bünyesinde barındıran bir ilçedir. Finans ve bankacılık, konfeksiyon ve tekstil, kimya ve ilaç sanayi, iç-dış ticaret ile turizm ve endüstriyel yatırımların olduğu önemli bir kent merkezidir. İlçe nüfusu, sanayi, işyeri, ticaret merkezleri yoğunluğu ile gün içerisinde çalışmak, gezmek, alışveriş yapmak amacıyla gelen nüfus ile yerleşik nüfus rakamlarının çok üzerine çıkıldığı belirtilmektedir (Url-23).

Eski Şişli Belediye binası, Büyükdere Caddesi üzerinde bulunan 19 katlı yapı 1993 yılında kullanıma başlanmıştır. Eski Belediyenin tüm birimlerine tek bir giriş ile ulaşılmaktadır. Düşey dolaşım yapının ortasında bulunan çekirdek ile sağlanarak en üst katlara ulaşım gerçekleştirilmektedir. Düşey hareket için yapının yüksek olması dolayı asansör gerekliliğin bahsedilebilir. Şişli Belediyesi'nde belediye birimleri her katta farklı bir bölüm, müdürlük olacak şekilde düzenlenmiştir. 2013 yılında, analiz kapsamında incelenen Şişli Belediyesi yeni hizmet binasına taşınmıştır.

Yeni Şişli Belediye Hizmet Binası Boran Ekinci Mimarlık ve Hakan Dalokay Mimarlık ortaklığında tasarlanmıştır. 2014 yılında hizmete giren yapı üç girişli olarak tasarlanmıştır. Yapının kapalı otoparkına girilen alanın hemen yan tarafından bir başkanlık girişi ve aynı kottan ana bir giriş tasarlanmıştır. Belediyenin girişi ve meclis salonu, üzeri yeşil alan olan saçak ile örtülür (Şekil 5.27) Bu saçığın uzantısı rampa biçiminde olup, zemine oturur. Tasarım aşamasında bu rampa aynı zamanda örtünün/saçığın üzerine çıkılmasını sağlayan ve kamuyu üst kottaki girişe ulaştıran bir işleve sahiptir. Fakat yapı uygulandıktan sonra üst kotta planlanan bu giriş bölümü sadece teras olarak bırakılmıştır.

Şekil 5.27 : Şişli belediyesi zemin kat fonksiyonlara göre plan şeması.

Lineer düzende, düşey bağlantı elemanları ile tasarlanan yapı, yüksek girişinden itibaren farklı kottaki mekânların algılanmasını sağlamayı hedeflemiştir. Yapı içerisinde tüm katlarda küçük galeri boşlukları vardır. Girişte yüksek kotta bir köprü bağlantısı görülmektedir fakat bu köprüye ulaşım hizmet almaya gelen vatandaşlara açık değildir. Yapı girişinin hemen karşısında, düşey bir merdiven ve kuzey

cephesine yerleştirilmiş asansörler görülür. Asansörlerin yanında beyaz masa yer alır ve beyaz masanın karşısında vergi tahsilâtlarının yapıldığı vезneler bulunmaktadır.

Birinci katta başkanlık girişi, meclis salonu ve toplantı odaları yer alır. Başkanlık girişinde bulunan çekirdekten doğrudan meclis salonunun protokol girişine bağlantılı bir köprü yer almaktadır. Ana girişten yapıya girildiğinde, ana giriş galeri boşluğunu kesen bu köprü ve bu köprüden geçenler görülebilmektedir. Meclis salonunda vatandaşların yasa gereği toplantılara katılabileceği, üst kotta düzenlenen, meclis salonu seyir alanı mevcuttur (Şekil 5.28)

Şekil 5.28 : Şişli belediyesi birinci kat fonksiyonlara göre plan şeması.

Vatandaşlar tarafından belediyenin diğer bölümlerine kıyasla daha az kullanıma sahip işyeri ruhsat müdürlüğü ile Fen İşleri müdürlüğü, başkan yardımcısı odası ve özel olarak tasarlanmış kabuğun üst kotu olan teras bulunur. Lineer düzende yerleştirilen birimler arasında düşey elemanlar mevcuttur.

Planlama müdürlüğü, imar müdürlüğü, emlak istimlâk müdürlüğü ve yapı kontrol müdürlüğü üçüncü katta bulunmaktadır. Dördüncü ve beşinci katlarda Şişli Belediyesi için gerekli olan diğer müdürlükler mevcuttur. En üst kat olan altıncı katta yemekhane konumlandırılmıştır.

Dış mekân ile ilişki kurulan, yapıya giriş-çıkış sağlanan zemin katta güvenlik kontrol noktasından geçtikten sonra yapı, içerisinde doğrusal bir hareket gerçekleşmektedir. Yapı içerisinde galeri boşluğunda olan merdiven bir üst kat ile ilişki kurar. Giriş aksındaki hareketi, birimler arasında ulaşımı sağlayan yatay hareket aksını dik keser ve bu kesişim alanında iki yönlü hareket olduğu gözlenmiştir. Yapı içerisinde

kalabalık olduğu gözlenen zemin katta beyaz masanın önünde bulunan koridorda bekleme gerçekleşir. Yapının iki düşey elemanından girişe yakın olan daha çok kullanılmaktadır. Tasarım yaklaşımı olarak; düşey sirkülasyonları ve halkla daha öncelikli programları giriş çıkışa yakın konumlandırıldığı görülmüştür.

Düşey elemanlarla birinci kata çıkıldığında meclis salonuna ve başkanlığa ulaşılabilir. Meclis salonu ile vatandaşların toplantıları izleme alanının ayrı girişleri mevcuttur. Meclis salonu doğrultusuna dik olarak konumlandırılan izleme balkonu toplantıları paralel olarak görebilmektedir. Meclis salonun üç giriş-çıkışı mevcuttur. İki giriş, birinci katta bulunan yatay sirkülasyondan gerçekleşir; üçüncü giriş ise başkan odası ile sekreterinin arasında bulunan geçiş holünden ki protokol çekirdeğinden uzanan köprü ile gerçekleşmektedir. Bu giriş ile belediye başkanı meclis toplantılarına, meclis üyelerinin ve encümenlerin kullandığı girişi çıkışı kullanmadan giriş çıkış yapabilmektedir (Şekil 5.29).

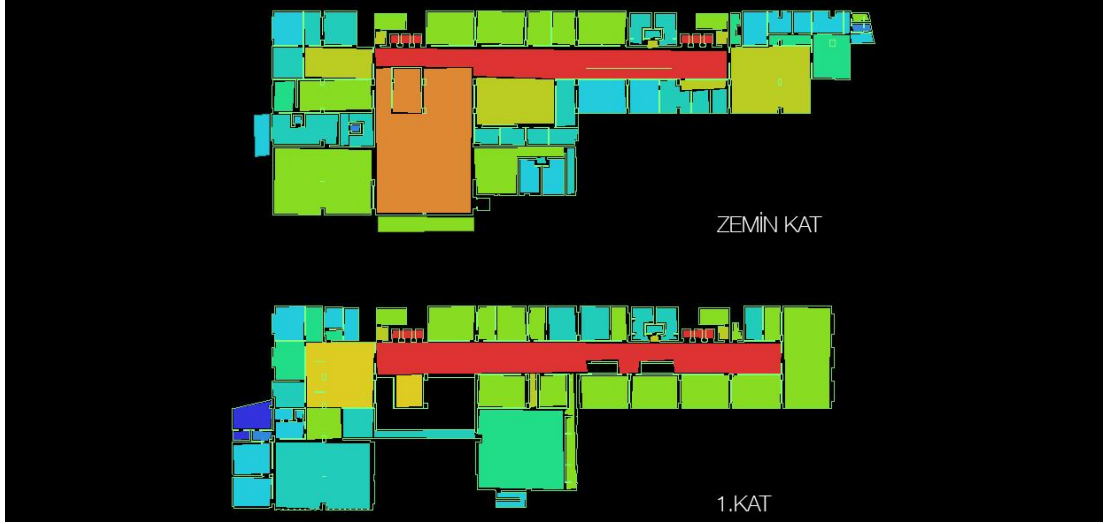
Şekil 5.29 : Şişli belediyesi zemin kat ve birinci kat erişim hareket şeması.

Şişli belediyesinin DepthmapX yazılımı ile analiz edilen kat planlarında yapı sistemi içerisinde farklı bütünleşme değerleri olduğu şekil 5.30’da görülmektedir. İncelenen iki kat planı içerisinde ortalama bütünleşme değeri 1,06972’dir. Zemin kat planı 1,05657 ortalama mekânsal bütünleşme değeri sahiptir. Giriş ve giriş holünde bulunan merdiven 1,5529 bütünleşme değeri sahiptir. Lineer dolaşım koridoru

1,70827 bütünleşme değeri ile zemin kat planında ve incelenen iki kat planı içerisinde en yüksek bütünleşme değerine sahip alandır. Beyaz masa olarak konumlanan alanda görüşme yapmak için vatandaşların beklediği gözlenmiştir. Beyaz masanın bulunduğu alanın bütünleşme değeri 1,26621 değeri ile kat ortalama bütünleşme değerinden daha yüksek bir bütünleşme değerine sahip olduğu görülmektedir.

Birinci kat planını incelediğimizde ortalama mekânsal bütünleşme değerinin 1,0851 olduğu görülmüştür. Birinci kat planının ortalama bütünleşme değeri zemin kat planından daha fazladır. Bu durum alt kattan servis sağlayan düşey eleman sayısının mekân sayısı ile orantısının dengeli olduğunu göstermektedir. Ortalama 1,69698 bütünleşme değerine sahip olup, birinci kat koridoru diğer mekânlar ile ilişki kurulan en büyük dışbükey mekândır. Birinci kat koridorundan 1,2233 ve 1,2975 bütünleşme değerine sahip iki koridor ile meclis salonuna girilmektedir. Başkanın ve özel davetliler için tasarlanmış olan köprünün bütünleşme değeri 0,906094'dür. Meclis sonunun bütünleşme değeri 1,035226'dır. Kat koridorundan doğrudan geçiş verilen meclis salonu izleme alanının bütünleşme değeri 1,22233'tür. Seyir alanının meclis salonundan daha bütünleşmiş bir değere sahiptir.

Bütünleşme haritası incelendiğinde başkanlık giriş, karşılama holü ve başkan odası arasında entegrasyonların farklı olduğu görülür. Global bir sistem olduğu için derinliğin atması bütünleşmenin farklılaşmasına neden olur. 1,39105 olan başkanlık karşılama mekânı için sarı renk değeri görülürken başkanlık odasına ara geçişe ve başkanın direk protokol giriş çıkış yapabileceği bağlantı dışbükeyinde bu değer 1,4576 değerine ulaşır. Başkan odasında ise kat ve yapı bütünleşme ortalamalarından daha az değer olan 0,947833- açık mavi renk değeri analiz sonucu elde edilmiştir. Birinci ve ikinci kat mekânsal bütünleşme değerleri benzer renk dağılımı ve yakın ortalama değerlere sahiptir. Her iki kat içinde sirkülasyon alanları yüksek mekânsal bütünleşme değerleri görülmüştür. Yatay dolaşım ve düşey dolaşımda asansörler yüksek bütünleşme değeri mevcuttur.

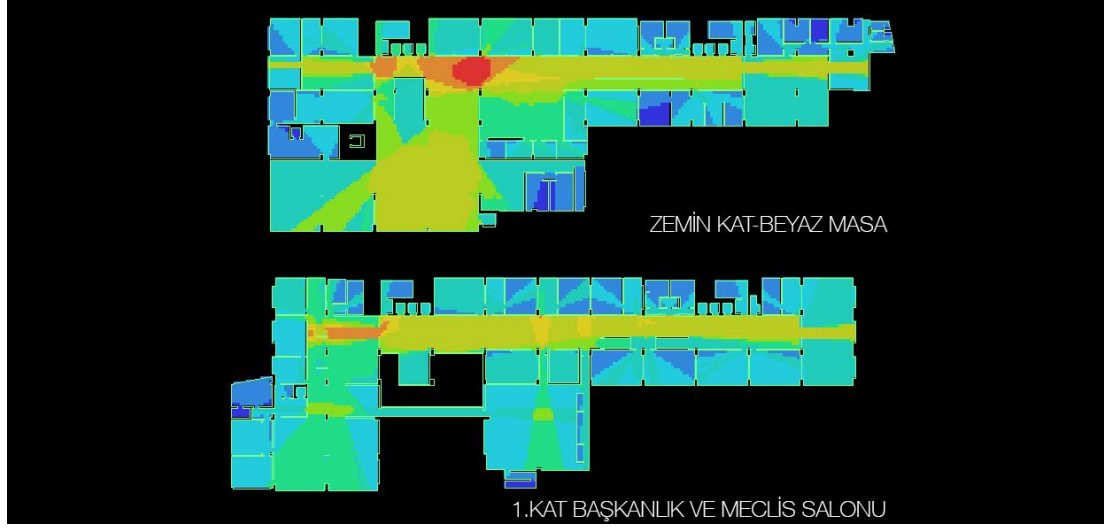
Şekil 5.30 : Şişli Belediyesi zemin ve birinci kat bütünleşme haritası.

Şekil 5.31 görsel bütünleşme haritası incelendiğinde her iki kat için ortalama görsel bütünleşme değeri 6,31686'dır. Görsel bütünleşmenin her iki kat planı için tasarım kurgusundan kaynaklanan koridorda daha yüksek bütünleşme sağlanırken belediye birimlerinde daha düşüktür.

Yapı içerisine girildiğinde geniş bir görüş alanı ile karşılaşılmaktadır. Bu bağlamda zemin katta girişin ve karşılama holünün yapı bütününün ortalama mekânsal entegrasyonundan daha yüksek 8,76214 değeri görülmüştür. Görsel yoğunluğun yüksek olduğu sarı ve yeşil alanlar ile yapıya girmenin yön bulmaya kolaylaştırıcı etkisi oldu söylenebilir. Mekân sürekliliği açısından tasarımda doğrusal olarak hareket ile çekirdeğe ve yatay dolaşım hattına ulaşılır bu kesişim alanından zemin katta en yüksek görsel bilginin edinilebileceği alana gelinir; bu alanda yüksek (12,7172) görsel bütünleşme değeri görülür. Bu alana yakın olarak konumlandırılmış olan beyaz masa ortalama 7,07297 görsel bütünleşme değeri görülmektedir.

Başkanlık ve meclis salonunda bulunduğu birinci katta ortalama görsel bütünleşme 6,09354 değeri analizde elde edilmiştir. Birinci kata düşey sirkülasyondan ulaşılarak 6,09354 görsel bütünleşme değerindeki yatay sirkülasyona ulaşılır. Meclis salonunda 5,38232 görsel bütünleşme değeri, meclis izleme balkonunda 5,52319 ortalama görsel bütünleşmeye sahiptir. Giriş önünden başkanlığa doğru gidildiğinde birçok işlevi bir arada barındıran karşılama holü belediye başkanı odasından daha yüksek görsel bütünleşmeye sahiptir. Belediye başkanı odasına doğru gidilerek görsel bağıntılığın zayıfladığı ve başkan odasını algılanmasının güçleştiği görülür. Bu durum başkanlık makamını yapı organizasyonu içinde daha özel ve mahrem bir alan

olmasına neden olur. Belediye başkanının odasında mekânsal bütünleşme ortalama değeri 6,4814 olarak görülmektedir.

Şekil 5.31 : Şişli Belediyesi zemin ve birinci kat görsel bütünleşme haritası.

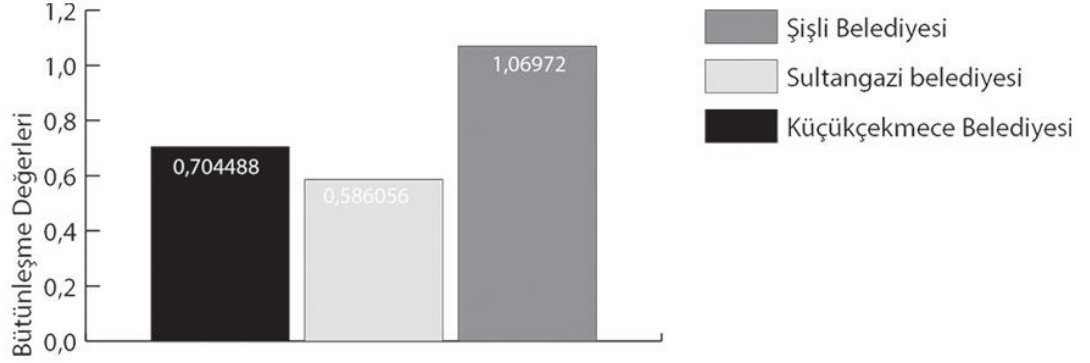
5.3 Karşılaştırmalı Analiz

Bu bölümde farklı plan biçimlenişine ve organizasyonuna sahip üç belediye binasının seçilen hizmet alanlarının mekân dizim yöntemi ile analizlerinden elde edilen bulguların karşılaştırmalı değerlendirmeleri yapılacaktır.

Seçilen ilçe belediye binaları yakın zamanda inşa edilmiş benzer programları olan fakat farklı tasarım kurgularına sahip yapılardır (Ek-D). Küçükçekmece Belediyesi üç dairenin bir araya getirilmesi ile oluşturulmuş merkezi konumda düşey sirkülasyonu bulunan bir yapıdır. Sultangazi Belediyesi belediye ve başkanlık olarak iki ayrı binada konumlanan dikdörtgen plan şemasına sahip lineer yatay dolaşımı olan ve merkezi düşey sirkülasyonu bulunan bir yapıdır. Şişli Belediyesi dikdörtgen plan şemasına sahip, lineer dolaşım ağı bulunan ve düşey dolaşım elemanları girişe yakın konumlandırılarak tasarlanan yapıdır. Seçilen hizmet alım noktaları yapı girişinden itibaren yakın yürüme mesafelerine sahiptir. Üç yapı içinde benzer yapı birimleri ve belediye örgüt birimleri mevcuttur. Mekân sayıları yakın olup mekânsal organizasyonları farklıdır. Bunda en etkin rol tasarımcıların kütle kararları ve mekânlar arası bağlantı sayılarının farklı olmasıdır.

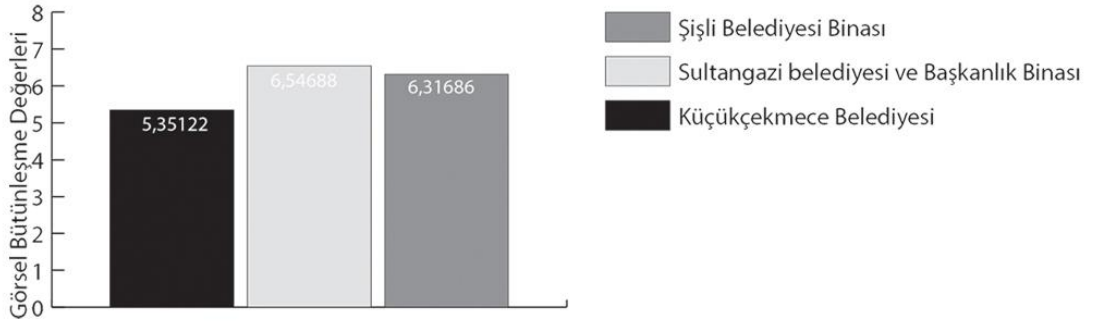
Seçilen belediye binalarının giriş noktasından beyaz masa, meclis salonu, meclis salonu seyir alanı, belediye başkan odasına kadar olan plan organizasyonundaki mekânsal bütünleşmelerinin değerlerinin farklı olduğu görülür. En fazla mekânsal

bütünleşme değerine (1,06972) sahip belediye Şişli Belediyesi'dir. Küçükçekmece Belediyesi'nde 0,704488, Sultangazi Belediyesi'nde 0,586056 mekânsal bütünleşme değerleri elde edilmiştir (Şekil 5.32).

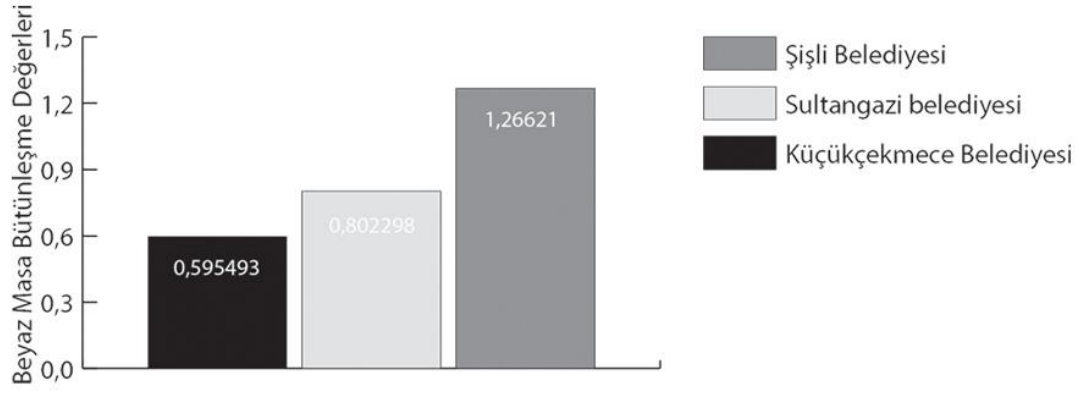
Şekil 5.32 : Küçükçekmece, Sultangazi ve Şişli Belediyeleri mekânsal bütünleşme değerleri grafiği.

Analizler sonuçlarına göre belediye yapısının görsel bütünleşme değerleri birbirlerine yakındır. Sultangazi Belediyesi 6,54688 görsel bütünleşme değerine sahip olup diğer belediyelerden daha yüksek bütünleşme değeri sergiler (Şekil 5.33).

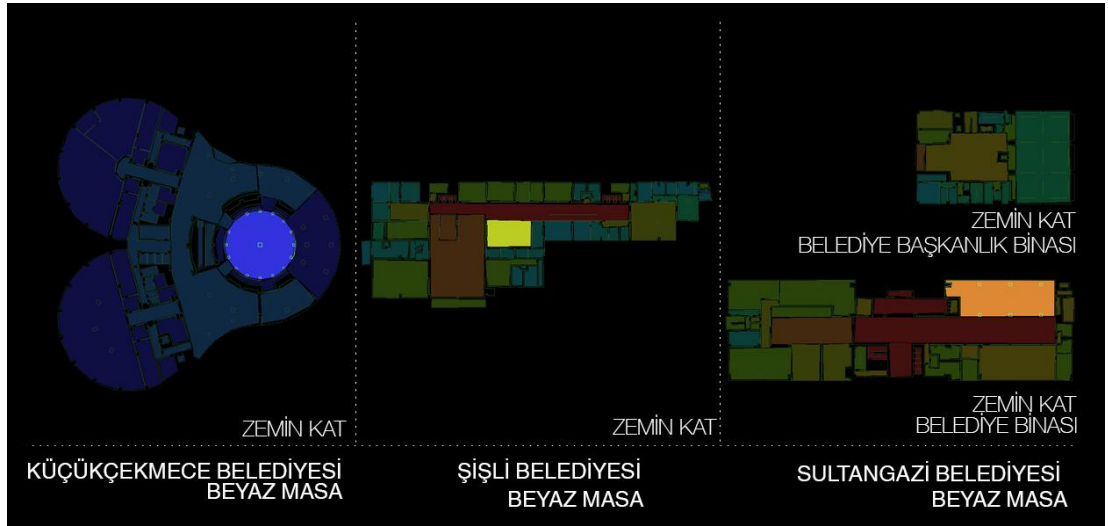
Şekil 5.33 : Küçükçekmece, Sultangazi ve Şişli Belediyeleri görsel bütünleşme değerleri grafiği.

Çalışma kapsamında hizmet alım alanlarından doğrudan ilişki kurulan birim olan beyaz masanın bütünleşme değerleri Şekil 5.34 deki gibidir. En bütünleşik mekânsal değere sahip olan yapı 1,26621 değeri ile Şişli Belediyesi'dir. Girişten itibaren beyaz masalara ulaşımda benzerlik olmasına rağmen farklı mekânsal bütünleşme değerleri görülmüştür. En az mekânsal bütünleşme değerine Küçükçekmece Belediyesi sahiptir.

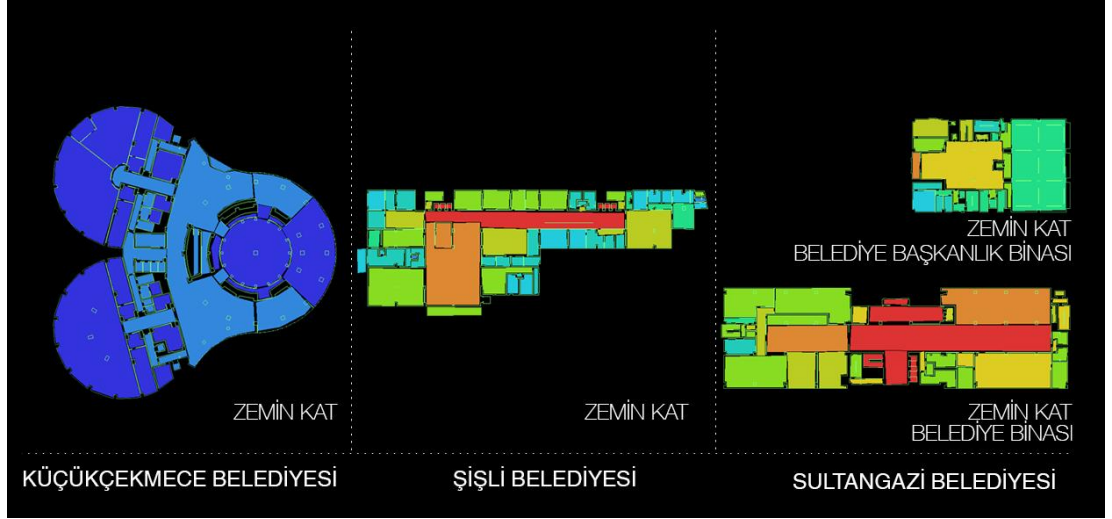
Şekil 5.34 : Küçükçekmece, Sultangazi ve Şişli Belediyeleri beyaz masa mekânsal bütünleşme değerleri grafiği.

Zemin katta, girişe yakın konumlandırılan, boyutları birbirinden farklı beyaz masa birimlerinin mekânsal bütünleşme değerleri; Küçükçekmece Belediyesi'nde mavi, Şişli Belediyesi'nde sarı ve Sultangazi Belediyesi'nde turuncu renk olarak görülmektedir. Beyaz masanın incelenen yapılar içinde benzer yer ve mekânsal ilişki ağında konumlandırılmış olmasına rağmen bütünleşme değerlerinin farklı olduğu görülmüştür. Bunun nedeni farklı parametreler çerçevesinde sorgulanmalıdır.(Şekil 5.35)

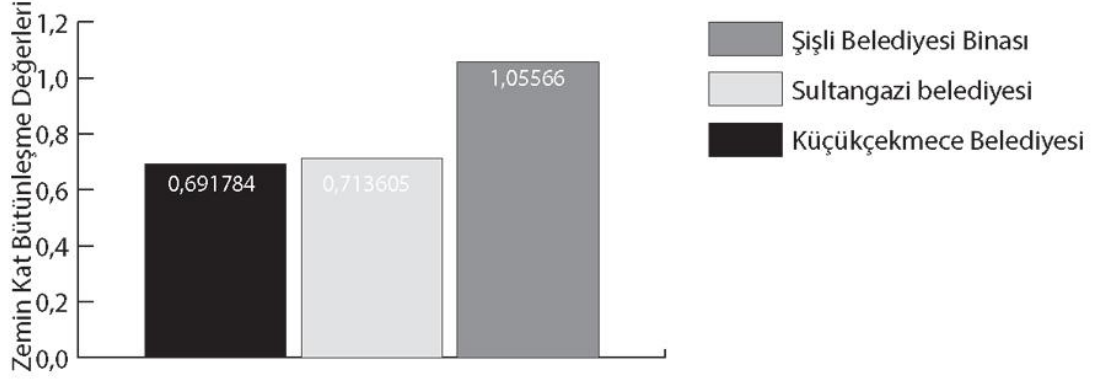

Şekil 5.35 : Üç belediyede beyaz masa mekânsal bütünleşme değerleri renk dağılımı.

Bu sorgulanmaya veri oluşturulması için tez kapsamında belediyelerin kat bazında mekânsal bütünleşme değerleri incelenmiştir. Analiz edilen üç belediyenin zemin kat planlarında en bütünleşik yapıya sahip olan Şişli Belediyesidir. Bu durum plan şemasının genelindeki entegrasyonun güçlü olmasının mekân bazında da geçerli olduğunu gösterir.(Şekil 5.36) (Şekil 5.37)

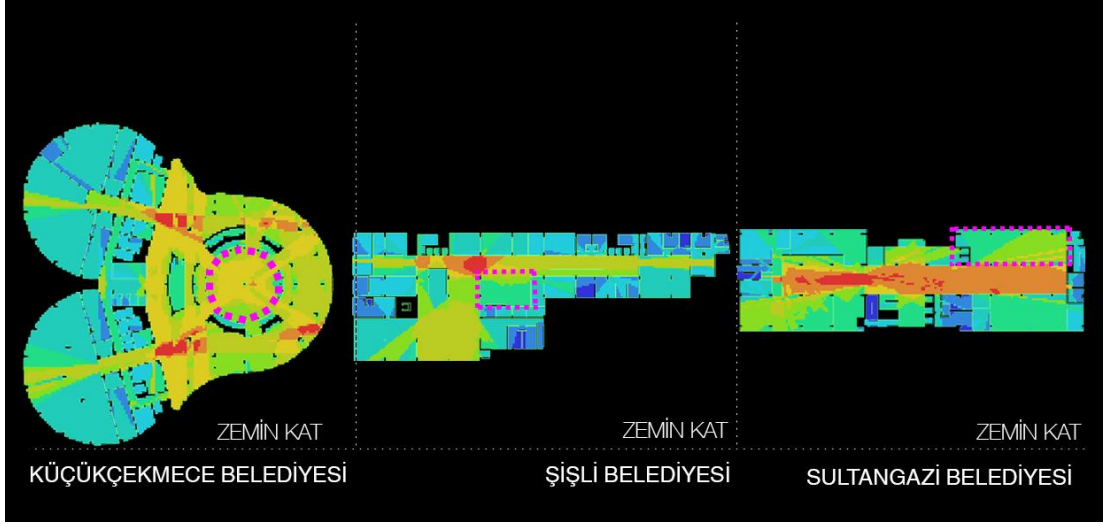

Şekil 5.36 : Üç belediyeye ait beyaz masanın bulunduğu zemin kat mekânsal bütünleşme değerleri renk dağılımı.

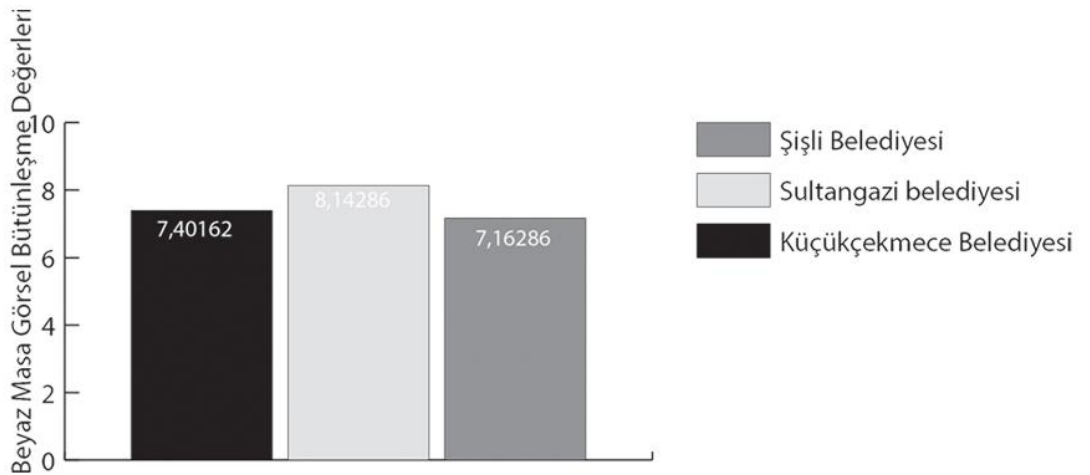
Şekil 5.37 : Üç belediyede beyaz masanın bulunduğu mekânsal bütünleşme değerleri grafiği.

Beyaz masaya erişimin kolay olup olmadığının sorgulanması için bir diğer analiz parametresi görsel bütünleşme değeridir. Üç belediye de yüksek ve birbirlerine yakın görsel bütünleşme değerine sahiptir fakat en fazla görsel bütünleşme Sultangazi Belediyesi'nde 8,14286 değeri ile görülmüştür. Küçükçekmece Belediyesi'nde 7,40162 ve Şişli Belediyesinde 7,16286 değeri elde edilmiştir. Mekân içerisinde görsel ilişki kurabilecek alanların Sultangazi Belediyesi'nde daha çok olmasından kaynaklandığı söylenebilir (Şekil 5.38). Sirkülasyon alanlarının kat oranına göre daha geniş olması görüş alanını arttırmakta ve yapı içerisinde kurgulanan birimlerin algılanması kolaylaşmakta olduğu söylenebilir.

Şekil 5.38 : Üç belediyede zemin kat ve beyaz masa görsel bütünleşme değerleri dağılım grafiği.

Üç belediyede de beyaz masaya erişimler sırasında vatandaşların girişten itibaren yüksek görsel bütünleşme derecesinden daha az bütünleşme derecesine sahip alana doğru geçiş yaptığı görülür. Sultangazi Belediyesi'nde beyaz masasının girişe daha yakın konumlanmış olması görsel bütünleşme derecesinin diğer belediyelerin mesafeleri ile karşılaştırıldığında bir paralellik teşkil etmesi dikkat çekicidir. Yatay sirkülasyon görsel bütünleşme dağılımları bakımından incelendiğinde Sultangazi Belediyesi'nde gerçekleşen görsel bütünleşme ortalamasının yüksek olması, birime erişim sağlayacak vatandaşın beyaz masayı ve beyaz masada çalışan kamu personelini görüp erişebilmesini diğer belediyelerden daha etkili kılar (Şekil.39).

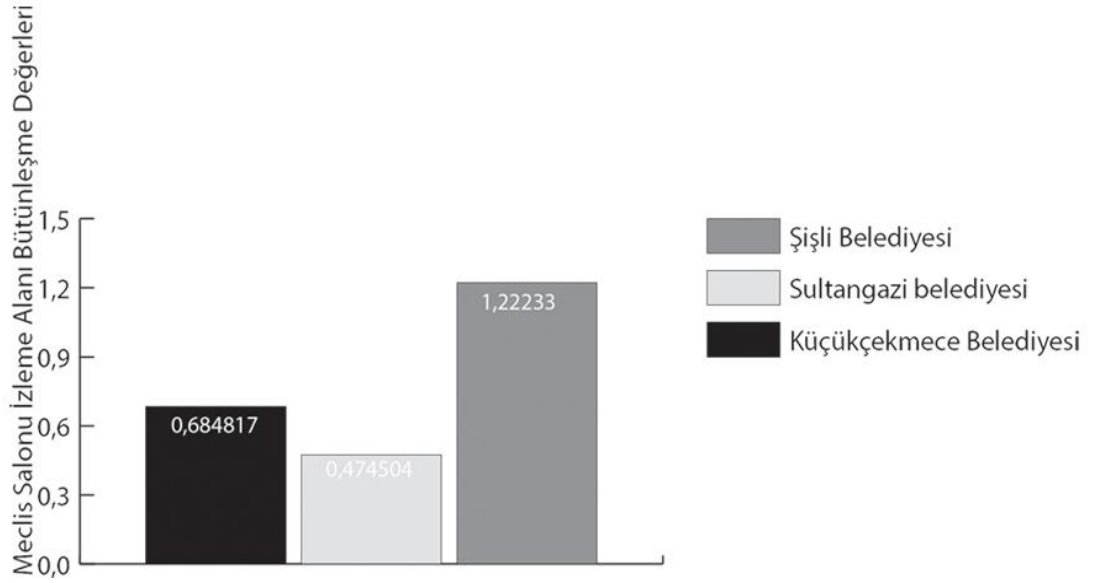
Şekil 5.39 : Beyaz masa görsel bütünleşme değerleri grafiği.

Beyaz masa birimlerinde yapılan gözlemlerde Şişli Belediyesi'nin daha kolay erişim şemasına sahip olduğu görülmüştür. Mekân dizim analiz parametrelerinde ise Şişli

Belediyesi'nin mekânsal bütünleşme değeri, zemin kat mekânsal bütünleşme değerine benzer bir eğilim gösterse de görsel bütünleşme ile farklılıkları dikkat çekicidir. Görsel bütünleşme ile bu değerleri birlikte yorumlamak için farklı parametrelerle birlikte incelemek gerekir.

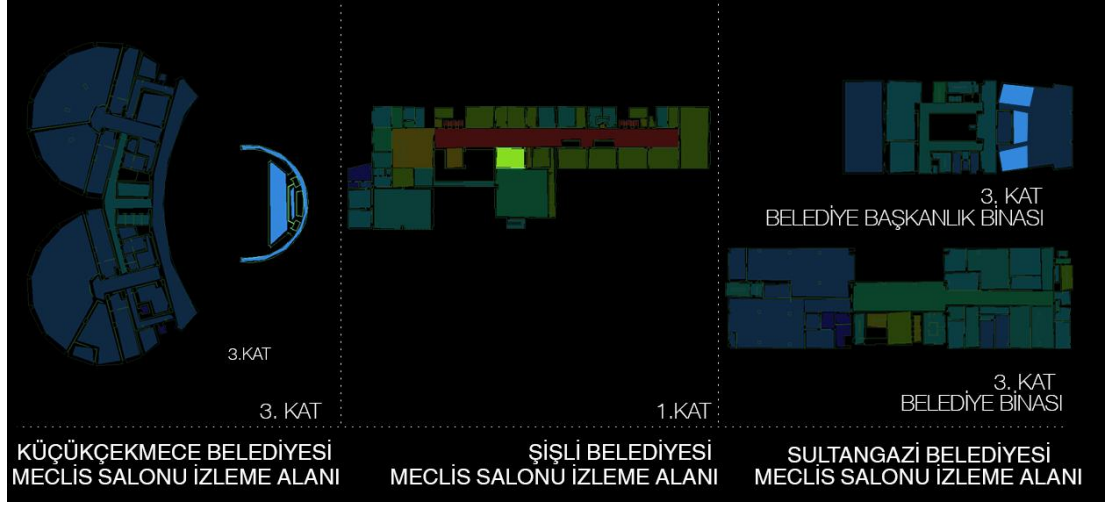
Küçükçekmece Belediyesi'nde meclis salonu ikinci katta bulunmaktadır. Vatandaşların meclis salonunda toplantıları izlemesi için ayrılan bölüme ikinci kattan erişilir ve üçüncü kat hizasında konumlanır. Şişli Belediyesi'nde meclis salonu birinci katta konumlanmakta ve salona giriş yapmadan yatay sirkülasyon ile meclis salonu izleme alanına ulaşılmaktadır. Sultangazi Belediyesi'nde başkanlık binasının üçüncü katında bulunan iki girişli salonun giriş-çıkışına yakın, vatandaşların meclis toplantılarını izlemesi için seyir alanı bulunmaktadır.

Meclis salonlarının izlenmesi için tasarlanan alanların mekânsal bütünleşme değerlerine bakıldığında Şişli Belediyesi'nde 1,22233, Küçükçekmece Belediyesi'nde 0,684817 ve Sultangazi Belediyesi'nde 0,474504 değerleri görülür (Şekil 5.40). En yüksek mekânsal bütünleşme değeri Şişli Belediyesinin meclis salonu izleme alanında görülmektedir. Bu değer bu alanın belediye binasında diğer belediye binalarına göre daha bütünleşik olduğunu gösterir Şişli Belediyesi'nde yapı içerisinde, mekânsal organizasyon ve mekânlar arası geçiş sayıları bu değerlerin farklı olmasına neden oluşturabilir. Sultangazi Belediyesi'nde bu değer diğerlerine göre düşük olması, meclis salonunu izleme alanına diğer yapı grubunda bulunan yatay ve düşey sirkülasyon elamanlarıyla doğrudan ulaşım sağlanmayan şekilde tasarlanmamış olmasıyla ilişkilendirilebilir. Ayrı yapı grubu olarak tasarlanmanın avantajlarını ve dezavantajlarını belirlemek için benzer özellikleri taşıyan farklı belediye binalarının analizleriyle karşılaştırılması gerekmektedir.

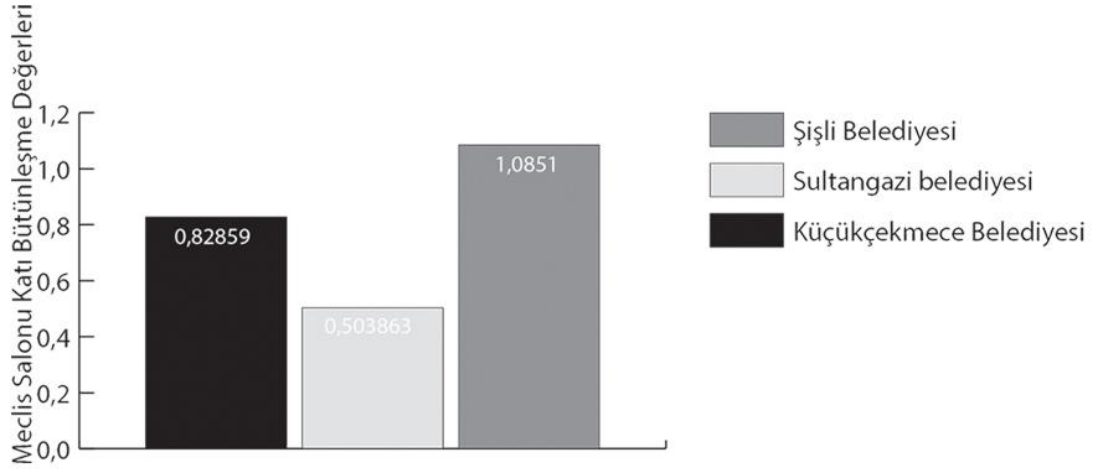
Şekil 5.40 : Meclis salonu izleme alanı mekânsal bütünleşme değerleri grafiği.

Meclis salonu izleme alanları üç örneklem içinde vatandaşların bu alanlara erişebilirlikleri için yorum yapılabilmesine olanak sağlayabilir. Şişli Belediyesi'nde meclis salonu izleme alanının daha az derinliğe sahip olması, bu birime vatandaşların daha kolay erişebilmesini sağlar. Şişli Belediyesi'nde meclis salonunun birinci katta olması ve düşey ve yatay dolaşım ağına yakın konumlanıyor olması bütünleşme değerinin artmasına neden olabilir (Şekil 5.41). Küçükçekmece ve Sultangazi Belediyeleri'nde meclis toplantılarını izleme alanları üçüncü katta konumlanmaktadır. İki belediye arasında salonlara erişimde önemli bir tasarım farklılığı söz konusudur. Buna göre; Küçükçekmece Belediyesi'nde ikinci katta bulunan meclis salonuna doğrudan rampa ile çıkarılabilir. Sultangazi Belediyesi'nde ise üçüncü kattaki meclis salonu izleme alanına düşey sirkülasyon elamanı kullanarak ulaşılabilir. Bu durum Sultangazi Belediyesi'nin daha düşük mekânsal entegrasyon değerine sahip olmasına neden olur. Sultangazi ve Küçükçekmece Belediyeleri'nin farklı bütünleşme değerlerine sahip olmasının nedenleri destek analizler ile tartışılabilir.

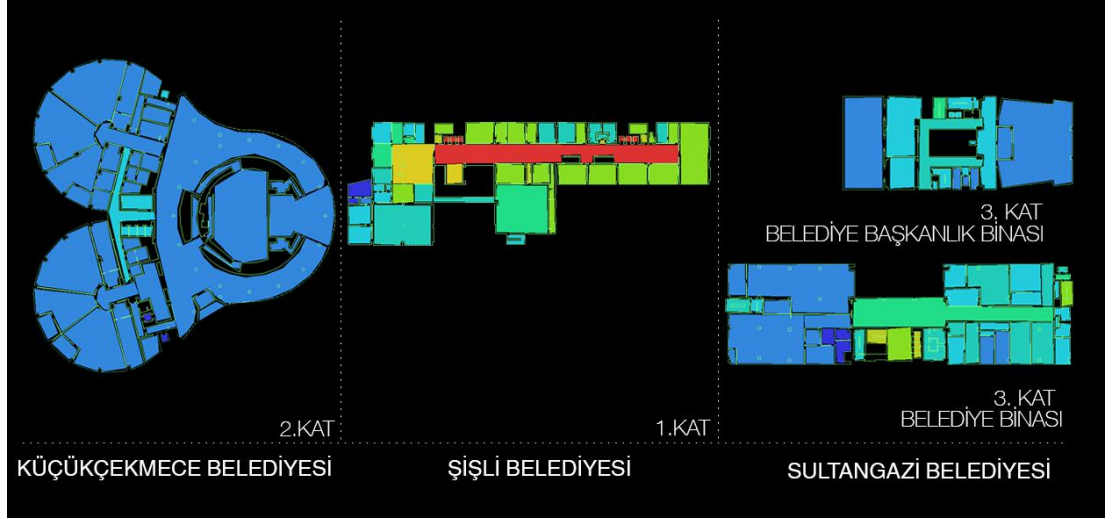
Şekil 5.41 : Meclis salonu izleme alanları mekânsal bütünleşme değerleri renk dağılımı.

Meclis salonlarında toplantıların izlenmesi için giriş yapılan katlarda bütünleşme değerleri izleme alanları ile paralel ortalama bütünleşme değerine sahiptir. Bu durum yapının kat bazında bütünleşme değerlerinin mekân bazında da etkili olduğunu göstermektedir.(Şekil 5.42)

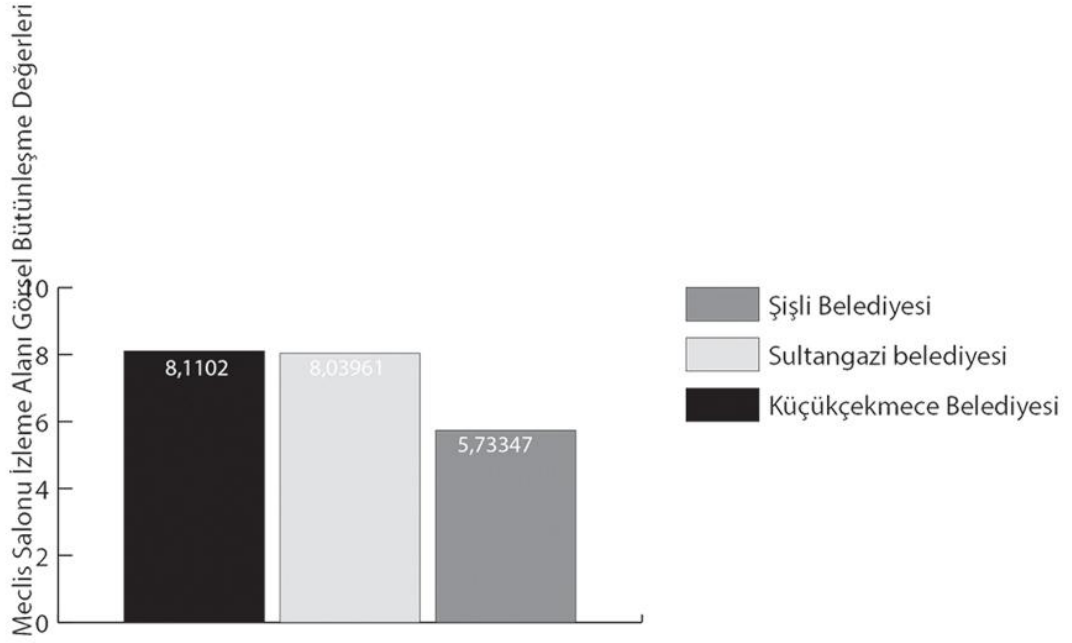
Şekil 5.42 : Meclis Salonu Katı mekânsal bütünleşme değerleri grafiği.

Katların mekânsal bütünleşme dağılımında Şişli Belediyesi'nde plan kurgusunun lineer dolaşım elemanına takılı dışbükey mekânlarında daha dengeli bir renk dağılımı görülmektedir (Şekil 5.43). Sultangazi ve Küçükçekmece Belediyeleri'nde bu dağılımın daha düşük entegrasyon değerlerine sahip olduğu renk dağılımlarından görülmektedir.

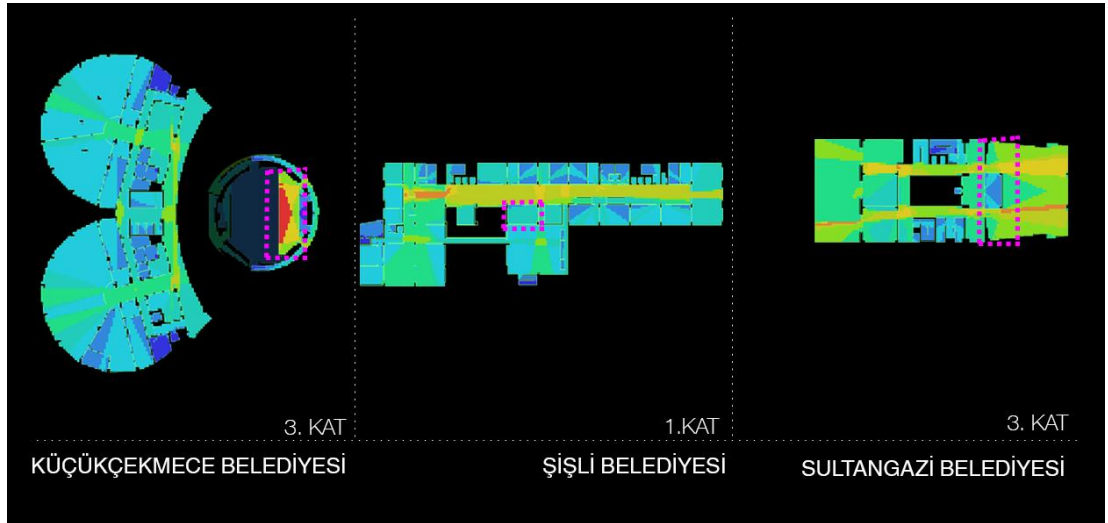

Şekil 5.43 : Meclis salonu izleme alanına ulaşım sağlayan katların mekânsal bütünleşme değeri renk dağılımları.

Meclis salonu izleme alanı için yapılan görsel bütünleşme analizlerinde 8,1102 ile en yüksek değere Küçükçekmece Belediyesi sahip olup, Küçükçekmece Belediyesi'ni sırasıyla Sultangazi ve Şişli Belediyeleri izlemektedir. Küçükçekmece Belediyesi'nin bu değer yüksek olması izleme alanının tasarlanan biçiminden, konumundan ve boyutlarından kaynaklanabilir. Meclis salonuna bir üst kotta hâkim olan Küçükçekmece Belediyesi'nde oturma sıralarının ön tarafından yüksek derecede görsel bütünleşme görülmektedir. Şişli Belediyesi'nde vatandaşların salonun tamamına hakim olamamaları, bu değer az çıkmasında etkili olmuştur. Meclis salonu izleme girişlerinin görülebilirlik alanlarına baktığımızda Küçükçekmece Belediyesi'nin daha düşük görsel bütünleşme değerine sahip olduğu Şekil 5.44'te görülür. Seyir alanında ortalama görsel bütünleşme değeri Küçükçekmece'de en fazladır. Bu durum mekânın biçimlenmesinden ve hâkim olduğu mekânlarla ilişkisinden kaynaklandığı söylenebilir. Küçükçekmece Belediyesi'nde toplantı izleme alanının görsel bütünleşme düzeyinin diğer belediyelerden daha yüksek olması görsel erişiminin diğerlerinden daha fazla olduğunu gösterir. Şişli Belediyesi'nde en düşük değerin olması görüş alanının daha düşük tasarlanmasından kaynaklanmaktadır (Şekil 5.45).

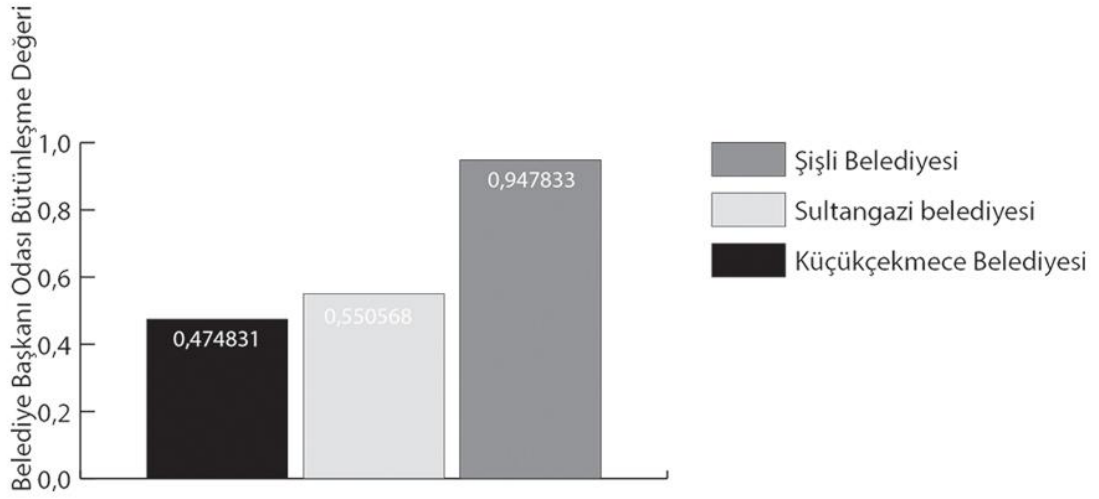

Şekil 5.44 : Meclis salonu izleme alanı görsel bütünleşme değerleri grafiği.

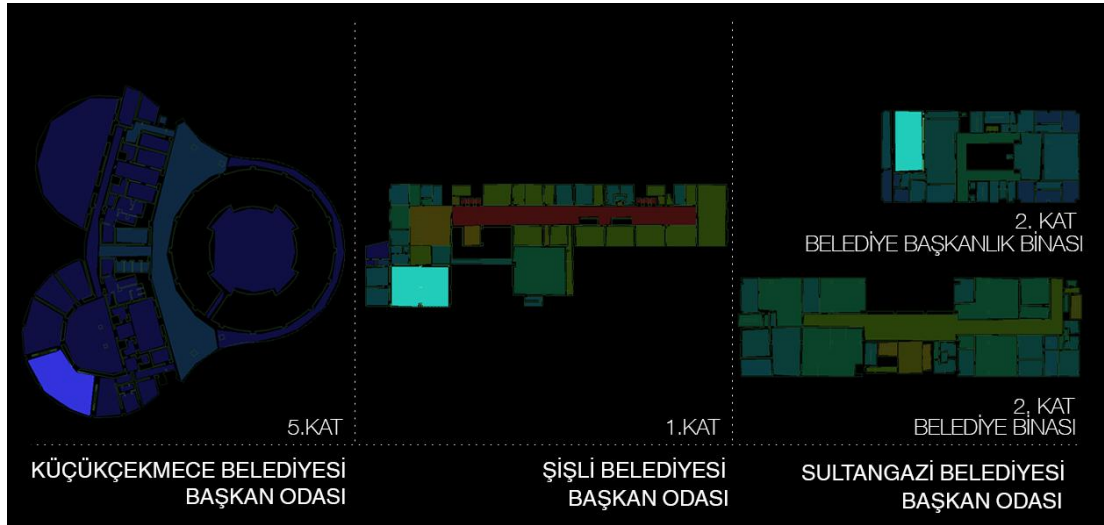
Şekil 5.45 : Üç farklı belediyede meclis izleme alanının görsel bütünleşme değerlerinin dağılım grafiği.

Belediye yapılarında seçilen vatandaşların hizmet alım noktalarından bir diğeri olan belediye başkanlarının odalarının mekân dizim analizleri yapılmıştır. Dışbükeylerin mekânsal dizim analizlerinde vatandaşların bu odaya erişimlerini mekân özellikleri ile birlikte anlaşılması için yapılan incelemede üç belediye içinde seçilen bu alanın bütünleşme değerleri karşılaştırılmıştır. Şişli belediyesi belediye başkan odasının mekânsal bütünleşme değerinin diğer belediyelerinden daha fazla olduğu görülür (Şekil 5.46). Küçükçekmece’de 0,474831, Sultangazi’de 0,550568 ve Şişli Belediyesi’nde 0,947833 değerleri analiz sonucunda elde edilmiştir (Şekil 5.47).

Şekil 5.46 : Belediye Başkanı odalarının mekânsal bütünleşme değerleri grafiği.

Farklı katlarda konumlanmalarının, bulundukları katlarda mekân ve mekân geçiş sayılarının bütünleşme değerlerinin farklılaşmasına neden olduğu söylenebilir. Fakat bu durumun farklı parametreler ile araştırılması gerekmektedir.

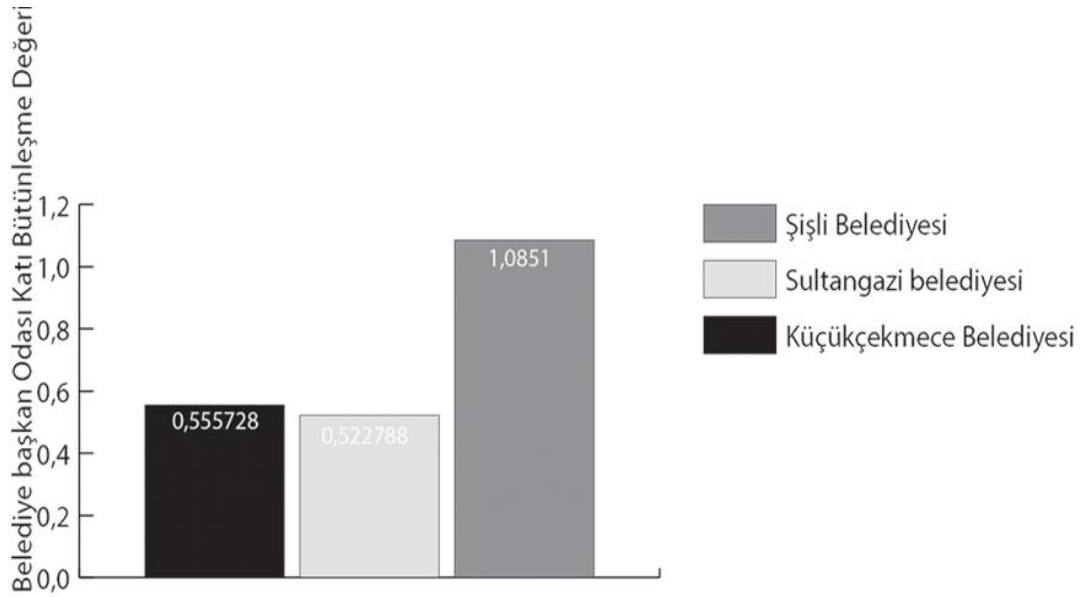

Şekil 5.47 : Seçilen üç belediye başkanın odasının mekânsal bütünleşme renk dağılımı.

Daha önce yapılan beyaz masa ve meclis salonu izleme alanlarının analizlerinde kat bazında bütünleşmenin güçlü olmasının mekânda da etkili olduğu bulgusu elde edilmiştir. Ancak belediye başkan odası söz konusu olduğunda, başkan odasında başkanın odasının bulunduğu katların analizinde Şişli Belediyesi'nin 1,0851, Küçükçekmece Belediyesi'nin 0,555728 ve Sultangazi Belediyesi'nin 0,522788 değerli elde edilmiştir. Şişli Belediyesi'nin başkan odası mekânsal bütünleşme değeri kat içerisinde bütüne ait bütünleşme değerinden daha yüksektir. Küçükçekmece ve

Sultangazi Belediyeleri'nde farklı olmasının başkan odasına girişlerde protokol girişinin sağladığı erişimden kaynaklandığı söylenebilir. Sultangazi belediyesinde protokol girişi ile odanın mekânsal bütünleşme değeri artarken kat bazında mekânın bütünleşme değerinin daha az olduğu görülmüştür.

Belediye başkanlığın bulunduğu katlara bakıldığında dikdörtgen plan şemasında olan Şişli Belediye'sinde 1,0851, dairesel kurguda tasarlanan Küçükçekmece'de 0,555728 ve başkanlık binası ayrı olan Sultangazi Belediyesi'nde 0,522788 kat mekânsal bütünleşme değerleri elde edilmiştir (Şekil 5.48). Katların renk dağılımına bakıldığında Küçükçekmece'nin en düşük değere sahip olması beklenir fakat en düşük değer Sultangazi Belediyesi'nde gözlenmiştir. Sultangazi Belediyesi'nin başkanlık ve belediye sisteminin birbirleri ile bağlantılı mekânlar olması durumunda 0,561094'lik bir mekânsal bütünleşme değeri sağlanabilirdi. Belediye başkanlığının müdürlükler ile birlikte tasarlanmış olması bu değer Sultangazi Belediyesi'nde 0,522788 değerine inmesine neden olmuştur (Şekil 5.49).

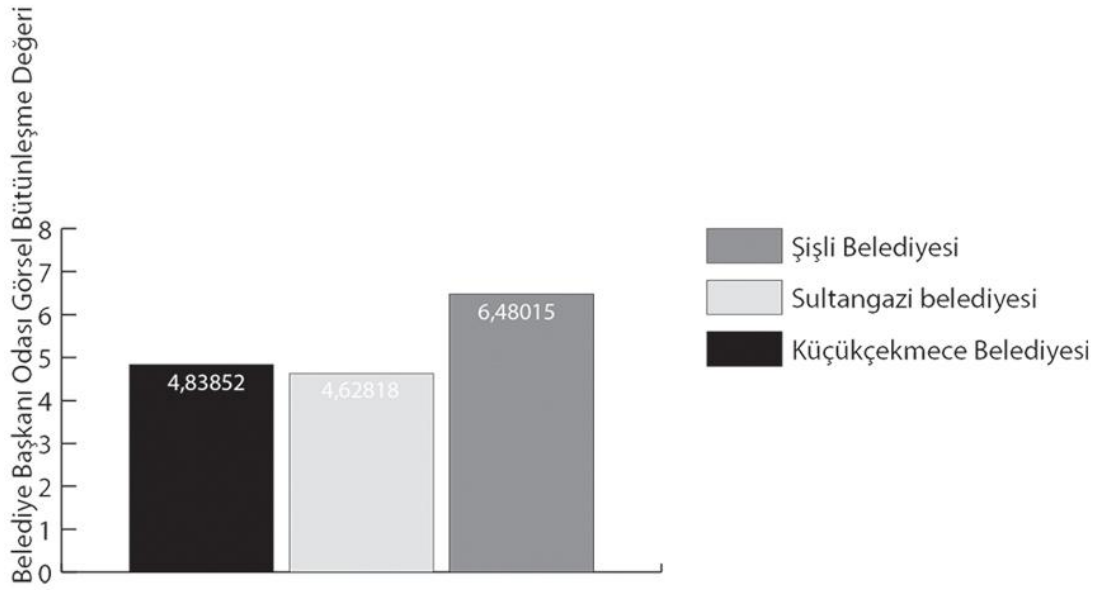

Şekil 5.48 : Belediye başkan oda katlarının mekânsal bütünleşme değerleri grafiği.

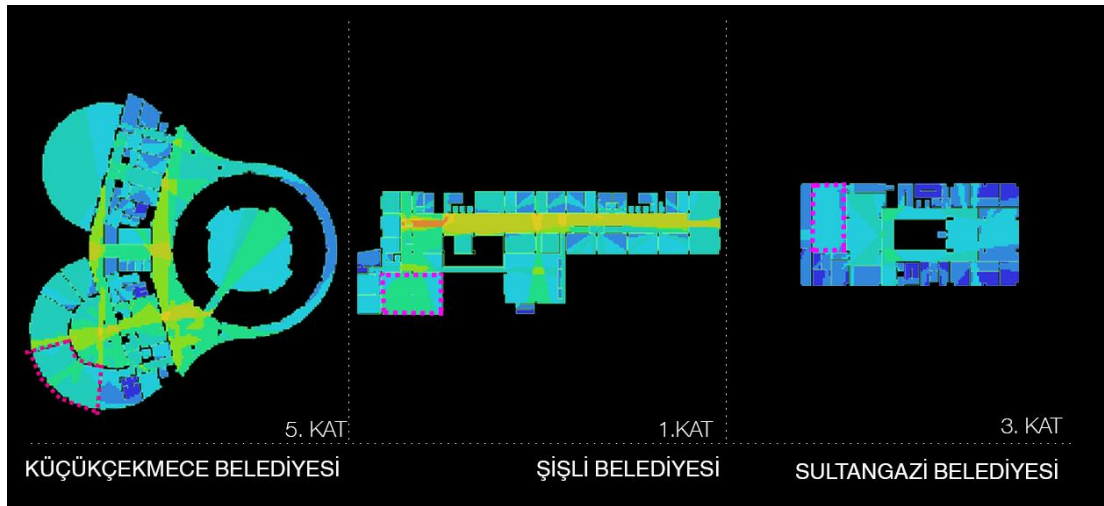

Şekil 5.49 : Üç belediye binası başkanlık katları mekânsal bütünleşme renk dağılımları.

Belediye başkanı odalarının bulunduğu katlara erişimler protokol girişinden veya ana belediyenin ana girişlerinden sağlanmaktadır. Kat koridorundan sonra Şişli Belediyesi'nde 'iki dışbükey' mekân, Küçükçekmece'de 'üç dışbükey' ve Sultangazi'de 'bir dışbükey' mekân geçilerek erişilmektedir. Bu alanların görsel bütünleşmelerine bakıldığında başkan odasına kadar erişimde azalma mavi renklere doğru düşüş görülmektedir. Şişli belediyesinde başkan odasının konumlandırılması ve vatandaşla görüşme yaptığı masasının konumlandırılmasında diğer belediyelerdeki başkan odalarına göre daha yüksek görsel bütünleşme vardır. Küçükçekmece'de dairesel planda merkezi konumdan dış sınıra yakın yerleştirilen başkan odasının algılanma derecesi Sultangazi'den daha yüksektir. Sultangazi belediyesinde başkanlık makamının algılanması diğer belediyelerden en düşük değere sahiptir. Mekânın görsel ilişkilerinin daha düşük olması başkan ile görsel olarak iletişimin sağlanmasında güçlü bir veri olduğuna göre Şişli Belediyesi'nde kullanıcıların belediye başkanının odasının daha kolay bulması ve başkan ile iletişime geçmesi beklenebilir (Şekil 5.50) (Şekil 5.51).

Şekil 5.50 : Belediye başkan odalarının ortalama görsel bütünleşme değerler grafiği.

Şekil 5.51 : Belediye başkan odalarının görsel bütünleşme renk dağılımı.

Bu bölümde araştırma alanı için seçilen üç belediyede üç hizmet alım alanının mekânsal bütünleşme ve görsel bütünleşme değerleri karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Bu değerlere göre;

- Şişli Belediyesi>Sultangazi Belediyesi>Küçükçekmece Belediyesi beyaz masa mekânsal bütünleşme sıralamasına sahiptir.
- Sultangazi Belediyesi>Küçükçekmece Belediyesi>Şişli Belediyesi beyaz masa görsel bütünleşme sıralamasına sahiptir.
- Şişli Belediyesi>Küçükçekmece Belediyesi>Sultangazi Belediyesi meclis salonu izleme alanı mekânsal bütünleşme sıralaması vardır.

- 100

6. SONUÇ

Çevresiyle etkileşime açık olan insan değiştirdiği mekân ile kendisi de değişir. Toplumlar da yaşadıkları yerleşim yerleri ile aynı dinamik ilişki içerisinde var olur, şekillenir ve şekillendirir. En çok gözlenebilecek alanlar olan kentler de bu ilişkinin içerisinde varlıklarını sürdürürken toplumların gereksinimlerine göre şekillenir ve değişir.

Yaşanan küreselleşme süreci, hızlı nüfus artışları ve kentsel sınırların değişimi ile birlikte yerelleşme sürecinin tarihte temsili demokrasiden katılımcı demokrasiye geçişin oluşmasına neden olduğu görülür. Her devletin tarihi, toplumsal ve siyasal dokuları farklı olduğu için, yönetim yapıları ve buna bağlı olarak merkezi otoritenin yerel yönetimlerle ilişkileri de farklı biçimler almaktadır. Ortak olan, kentte yaşayanların hizmet ihtiyaçları; kentlerin kendine ait kültürlerinden, sosyal ilişkilerinden, coğrafyalarından etkilenerek oluşturulan yönetimlerinin olmasıdır. Tarihsel süreç içerisinde de kentler farklı yönetim şekilleri ile yönetilmiş ve yönetimlerin işlevlerini gerçekleştirmesi için içinde farklı tipolojide yapılar kullanılmıştır.

Büyük kentlerin tek bir yönetim tarafından idaresi kolay olmadığından, çeşitli kent parçalarına hizmet, “belediyeler” aracılığı ile gerçekleşir. Belediyelerin yönetim bölgelerinde hızlı nüfus artışı ve yönetsel değişimler ile köyler, beldeler ilçe belediyelere dönüşmekte, büyük şehirler genişleyerek ilçe belediye sayılarını arttırmakta ya da bölgesel sınırların değişimi ile ilçe belediyelerinin yetkinlikleri artarak bir dönüşüm gerçekleşmektedir. Bu dönüşüm 2012 ile 2014 yılları arasında net olarak gözlenmiştir. Yerel yönetimler içerisinde en yüksek sayıda değişimi Büyükşehir ilçe belediyeleri geçirmiştir. Sayıları 143’ten 519’a ulaşmıştır. İstanbul ili içerisinde 5747 sayılı Kanun kapsamında ilçe sayısı 39’a çıkan İstanbul’da yakın dönemde yapılacak yasa değişiklikleri ile sayıların değişebileceği söylenmektedir. Bu değişimin yansımaları İstanbul’da ilçe belediye binalarında gözlenebilir. Yönetim kapsamı artan belediyeler, mevcut binalarını kullanmaya devam etmemekte bunun yerine yeni çağdaş binalar inşa edilmektedir. Yakın zamanda inşa edilen İstanbul ili

içerisinde bulunan Küçükçekmece, Sultangazi ve Şişli Belediyeleri'nin değişen hizmet anlayışı ile birlikte tasarımlarının sorgulanması, günümüz ve gelecekte yapılacak belediye binaları için veri oluşturması bağlamında bu tezde mekân dizim yöntemiyle yapılan analiz çalışmasını önemli kılar.

Belediyeler halka hizmetlerin sağlanması için inşa edilen, içinde çok sayıda farklı birimi barındıran yapılardır. Değişen yönetim anlayışıyla birlikte belediye binalarında kentlinin yönetime katılımı ve şeffaflık ilkesi önem kazanır. Bununla birlikte kentlinin belediye binaları içerisinde hizmet veren ile doğrudan ilişki kurarak hizmet alması hedeflenir. Bu tez kapsamında belediye yapılarında yer alan başkanlık, meclis salonu, beyaz (belediyelerde mavi, çözüm, kentli servisi vb. olarak adlandırılan) masa gibi önemli hizmet noktaları incelenerek mekân örgütlenmesi değerlendirilmiştir.

Literatür araştırılması, kat planlarının incelenmesi ve seçilen üç yapı içerisinde gözlemler yapılarak binalar ile ilgili bilgi edinilmiş ve vatandaşların hizmet birimlerine ulaşmaları aktarılmıştır. Tasarım biçiminin, organizasyonun ve sirkülasyon elemanlarının yön bulma ve erişim üzerinde etkinliği kabul edilerek erişebilirlik ve yön bulma ile ilgili analizler yapılmıştır. Vatandaşların, bürokrasinin egemen olduğu bu yapılara özgürce girebilmeleri, hedefledikleri birimlere ulaşmaları, önemli tasarım kriterlerindendir. Bu bağlamda tasarımcıların mekânları konumlandırmak, mekânlar arasındaki ilişkileri ve mekânların görülebilirliklerini kurgulamak üzere aldıkları tasarım kararlarının etkilerini araştırılması için mekânsal dizim yöntemi kullanılmıştır. Seçilen üç hizmet alım noktası için bina, kat ve mekân bazında mekânsal bütünleşme değerleri ve görsel bütünleşme değerleri analiz edilmiştir.

Analizin ilk aşamasında belediyelerin ve seçilen hizmet alım alanlarının bütünleşme ve görsel bütünleşme değerleri elde edilmiş ve yorumlanmıştır. Ele alınan üç belediye örneğinde iki analiz parametresi ile belediyelerin mekânsal ve görünür alan yapılarının birbirini destekleyen özellikleri ve farklılıkları ortaya konulmuştur. Belediyelerin kendi mekânsal bütünleşme dağılımlarında, seçilen hizmet alım alanları çerçevesinde üç belediye için de aynı mekânsal bütünleşme değeri sıralaması elde edilmiştir: beyaz masa>meclis salonu izleme alanı> başkan odası. Mekânsal bütünleşmede hiyerarşik bir fark varken üç belediyenin görsel bütünleşme değerlerinde hizmet birimleri arasında belirli bir korelasyon tespit edilmemiştir.

Görsel bütünleşme değeri en yüksek olan mekân Sultangazi Belediyesi'nde beyaz masadır. En düşük görsel bütünleşme değeri Sultangazi Belediyesi'nin belediye başkan odasında görülmüştür. Mekânsal organizasyon içerisinde vatandaşların sırasıyla beyaz masanın, meclis salonun ve başkanlık odasının daha yoğun ve etkin kullanımını sağlayan tasarım yaklaşımı görülmüştür.

Analizin ikinci evresi olan karşılaştırmada; Şişli Belediyesi>Sultangazi Belediyesi>Küçükçekmece Belediyesi beyaz masa mekânsal bütünleşme sıralamasına sahiptir. Buna karşın Sultangazi Belediyesi>Küçükçekmece Belediyesi>Şişli Belediyesi görsel bütünleşme sıralamasına sahiptir. Meclis salonu izleme alanı için mekânsal bütünleşme değerlerine göre Şişli Belediyesi>Küçükçekmece Belediyesi>Sultangazi Belediyesi sıralaması elde edilmiştir. Meclis salonları için Küçükçekmece Belediyesi>Sultangazi Belediyesi>Şişli Belediyesi görsel bütünleşme sıralaması söz konusudur. Şişli Belediyesi>Sultangazi Belediyesi> Küçükçekmece Belediyesi mekânsal bütünleşme sıralaması ise belediye başkan odası için elde edilmiştir. Belediye başkan odası için Şişli Belediyesi>Küçükçekmece Belediyesi>Sultangazi Belediyesi görsel bütünleşme ortalama değerleri sıralanır. Buna göre mekânsal bütünleşme ile görsel bütünleşme arasında bir ilişkiye rastlanılmamıştır. Yapıların ve seçilen mekânların biçimlenişlerinin farklı olması bunda etkileyebilecek faktör olarak görülmektedir.

Mekânlar arası geçişi sağlayan yatay ve düşey dolaşım birimleri hedeflenen mekânlara erişimde önemli bağlantısallık sağlamaktadır. Mekânların birbirleri ile olan bağlantılarının plan kurgusu geneli ile birlikte düşünülerek tasarlanması hizmet almaya gelen vatandaşlar için üç belediyede de önemlidir.

Sonuç olarak; belediye hizmet sürecini hızlandırmak adına, bina içerisinde hizmet alım noktalarının derin mekânlar olarak tasarlanmasından kaçınmanın kullanıcıların erişimlerini kolaylaştırdığı söylenebilir. Hizmet sürecinde hizmet almaya gelen vatandaşlar odaklı tasarlanan üç belediye içinde ki birimlerde beyaz masa>meclis salonu izleme alanı> başkanlık mekânsal bütünleşme ve görsel bütünleşme değerleri elde edilmiştir. Bu durumda tasarlanan yeni belediye hizmet binalarında beyaz masanın daha kamusal bir anlayış içermesi, meclis salonunun yarı kamusal bir birim olması ve başkanlık makamının daha özel bir birim olması kurgu ile tasarlandığı söylenebilir. Kamu ve vatandaş arasında gerçekleşecek iletişimin arttırılmasında bu tasarım kurgusunun sorgulanması önemlidir. Hizmet almaya gelen kullanıcı odaklı

tasarım anlayışının yeni tasarlanacak binalar için önemli olduğu ön görülmektedir. Bu tez ile mekânsal bütünleşme ve görsel bütünleşme değeri ile belediye hizmet binalarının tasarım kurguları ile veriler elde edilmiştir. Fakat belediye binaları ile ilgili farklı kavramsal tartışmalar ile ileride yapılacak çalışmalarla bu araştırma geliştirilmesi gerekmektedir.

Her mekân, farklı bireyler ya da gruplar tarafından farklı alınılanır ve her mekân farklı durumlarda farklı anlamlar üretir. Burada, mekânı alımlayan bireylerin ya da grupların kültürleri, tarihsel geçmişleri, şartları, inançları, kimlikleri ve arzuları belirleyici rol oynayacağı için farklı parametreler ile farklı araştırmalar gerçekleştirilmelidir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda belediye binalarında sadece hizmet almaya gelen kullanıcıları değil hizmet verenleri de içeren, mekân dizim yönteminin diğer kavramlarının da kullanıldığı daha kapsamlı incelemeler yapılarak bu yapıların karmaşık mekân örgütlenmesine yönelik daha fazla bilgi toplanabilir.

Tez kapsamında mekân dizim yöntemiyle belediye binalarının mekânsal kurgusunun incelenmiş olması, bundan sonra yapılacak alımlama ve algı teorileriyle incelenecek mekân araştırmalarına öncül olabilir.

KAYNAKLAR

- Alpagut, Y.** (2003). *Toplu Konut Dış Mekânlarında Tüm Kullanıcılar İçin Erişilebilirlik Ölçütlerinin Saptanması* (Yüksek Lisans Tezi), İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Arthur, P. ve Passini, R.** (1992)., “Wayfinding; people, sign and architecture”, McGraw-Hill, Canada.
- Andrade, I., Dorneles V. & Bins Ely V.H.M.** (2012). Accessibility for All: Going from theory to Practice, IOS Press.
- Atak, Ö.** (2009). *Mekânsal Dizim ve Görünür Alan Bağlamında Geleneksel Kayseri Evleri, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi.
- Aydınlı, H. İ.** (2003). (1980) Sonrası Türk Belediye Sisteminde Yeni Liberal ve Desentralist Eğilimler, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (5 sayı)
- Baransel, A.** (1993). Çağdaş Yönetim Düşüncesinin Evrimi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, Yayın No: 257
- Benedikt, M. L.** (1979). To Take Hold of Space: Isovist and Isovist Fields, *Environmental and Planning B: Planning and Design*, 6, 47-65.
- Benevolo, L.**, (1995). ”Eskiçağ Dünyasında Kentin Ortaya Çıkışı” Avrupa Tarihinde Kentler, Afa Yayınları, İstanbul, 1995
- Bozkurt, Ö., Ergun T.**, (1998) Kamu Yönetimi Sözlüğü , (Edit. Seriyeye Sezen), TODAİE Yayın No: 283, Ankara. s. 258.
- Carpman, R. J.T. ve Grant A. M.**, (2002). Wayfinding: A Broad View, Handbook of Environmental Psychology edited by Robert B. Bechtel, Arza Churchman, s.427- 442
- Ching, F. D. K.** (2002). Mimarlık, Biçim, Mekân ve Düzen, YEM Yayın, İstanbul.
- Connolly, P. ve Dodge, H.** (1998). The Ancient City: Life in Classical Athens & Rome. Oxford: Oxford University Press.
- Çamaş, E.**, (2000). *Geçmişten Günümüze Kamu Yönetim-Belediye Hizmet Binalarının Mimari Değişimi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Çiftçibaş, G.** (2008). *Belediyelerde Hizmet Pazarlaması ve Üniversite Öğrencilerinin Eğitim Hizmetlerine Yaklaşımı Üzerine Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Çil, E.** (2006). Bir kent okuma aracı olarak mekân dizim analizinin kuramsal ve yöntemsel tartışması, YTÜ Mim. Fak. e-Dergisi, Cilt 1, Sayı 4.

- Doğu, U. ve Erkip, F.,** (2000). Spatial Factors Affecting Wayfinding and Orientation: A Case Study in a Shopping Mall, Environment and Behavior, 32,
- Dollery B. ve Johnson A.,** (2005)“Enhancing Efficiency in Australian Local Government: An Evaluation Of Alternative Models of Municipal Governance”, Urban Policy and Research, Vol. 23, No 1.
- Dürüşken, Ç.** (2009). Roma'nın Dilinden Anlamak, Hece Dergisi, Özel Sayı: Şehirlerin Dili s: 150-151-152.
- Eryılmaz, B.** (1994). Kamu Yönetimi, Üniversiteler Kitabevi, İzmir.
- Evans, J. R., William M.** (1999), The Management and Control of Quality and Performance Excellence. Ohio: South - Western Company.
- Eyice, S.** (1978). “Tarihte Küçükçekmece”, Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi, Sayı 6-7, s:57-120.
- Falay N.** (1996), Belediyelerin Mali Yönetimi, İktisadi ve Siyasal Bir Çözümleme, TESEV Yayınları, İstanbul
- Geuhanno, J.M.** (1998). Demokrasinin Sonu, (Çeviri: M. Emin Özcan) Dost Kitabevi, Ankara.
- Gökaçtı, A. M.** (1996), Dünyada ve Türkiye’de Belediyecilik, Ozan yayınevi., İstanbul.
- Güç, B., Gencel, G., Karadayı, A.** (2012). Mekân-Kullanıcı İlişkilerinin Hastane Örneğinde Sayısal Olarak Modellenmesi, Süleyman Demirel Üniversitesi International Journal of Technologic Sciences, Isparta.
- Güenal, B. ve Esin N.** (2007), “İnsan – Mekân İletişim Modeli Bağlamında Konutta Psiko-sosyal Kalitenin İrdelenmesi, İTÜ Dergisi, Cilt:6, Sayı:1, 19-30
- Gündoğdu M.** (2014), Mekân Dizimi Analiz Yöntemi ve Araştırma Konuları, Art Sanat 2 Dergisi <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuarts/article/>
- Hanson, J.** (1998). Decoding Homes and Houses, Cambridge University Press.
- Harvey, D.** (2002). Sınıfsal Yapı ve Mekânsal Farklılaşma Kuramı. B. Duru, & A. Alkan (Edit) içinde, 20. Yüzyıl Kenti (B. Duru, & A. Alkan, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Hillier, B.** (1983). Space Syntax: A Different Urban Perspective, *Architects Journal*, 138, 48, 47-63.
- Hillier, B. ve Hanson J.** (1984). *The Social Logic Of Space*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Hillier, B. and J. Hanson.** (1997). “The Reasoning Art: Or, the Need For an Analytical Theory of Architecture,” Space Syntax First International Symposium, London.
- Hillier, B. ve Hanson, J.** (1998). Space Syntax as a research program. Urban Morphology.
- Hillier, B.** (1996). *Space is the Machine*, Cambridge University Press.UK.
- Hillier, B. and Leaman, A.,** (1974). How is design possible?, *Journal of Architectural and Planning Research*, January 3, 4-11.

- Hillier, B., Penn, A., Hanson, J., Grajewski, T. ve Xu, J.,** (1993). Natural movement; or, configuration and attraction in urban space use, Environment and Planning B: Planning and Design, Vol. 20, 29-66, Pion, Brondesbury.
- Kaçar, M.** (2012). Panel Adı: ‘*Osmanlı Arşiv Belgelerinde Sultangazi*’, panel konuşma notları, İstanbul.
- Kalabalık, H.** (2005) Avrupa Birliği Ülkeleriyle Karşılaştırmalı Yerel Yönetim Hukuku Teori – Uygulama, Seçkin Yayınları, Ankara 2005.
- Kaplan, H.** (1998). “Redefining accessibility and space use in city centres as it regards responsive urban design” Doktora Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 1-4, 108 - 126, 196-201.
- Karalar, R.** (1998), İşletme: Temel Bilgiler, İşlevler. (Düzeltilmiş 7. Baskı.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Keleş, R.** (1998). Yerinden Yönetim ve Siyaset. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kim Y. O.** (2000). “The Role of Spatial Configuration in Spatial Cognition”, 3rd International Symposium on Space Syntax, Brazil, 49.
- Kocacık, F.** (2000). Toplumbilim Ders Notları. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- Kotler, P.** (1991), Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation, and Control (7th ed.). NJ: Prentice-Hall.
- Kuban, D.** (2013). Lao Tzu, Tao Yolu Öğretisi, YEM Yayın.
- Küçük, M.** (1995). Mimarlık Dergisi 256. sayı, Mimarlar Odası Yayınları.
- Lawson, B.** (2004) “Architectural Design, What Designers Know”, Elsevier Architectural Press, Oxford.
- Lefebvre, H.** (1991) “Production of Space”, İng. çev. D. Nicholson-Smith, Blackwell, Oxford.
- Lynch, K.** (1984), Good city form, Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Mar, R.** (2007), “Design in Concrete and Architectonic Form in Viljo Revell’s Toronto City Hall”, Concrete Toronto: A Guide to Concrete Architecture from the Fifties to the seventies,(Ed Michael McClelland,Graeme Stewart) Cambridge, Mass.: MIT Press.
- McGahan, P.** (1984), "Urban Sociology As A Field Of Study", in the Urbanizm & Urbanization, (Ed Iverson, N.) London, s.34-35.
- Mcneill, W. H.** (2013) Dünya Tarihi, çev. Alaeddin Şenel, İmge Kitabevi Yayıncılık, İstanbul.
- Monteyne, D.** (2011) Boston City Hall and a History of Reception, Journal of Architectural Education, s. 45–62
- Murdick, G. R.** (1990), Service Operation Management. USA: Allyn and Bacon.
- Ortaylı, İ.,** (1985). Tanzimattan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği, Hil Yayınları, İstanbul.
- Ortaylı, İ.** (2008), Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi, Cedit Neşriyat, Ankara

- Ostertag R.** (1980) Belediyeler ve yerel yönetim yapıları, çev. Leyla Baydar Ankara: Yaprak Kitabevi
- Passini, R.E.** (1977). *Wayfinding: A study of spatial problem solving with implications for physical design.* (Doktora tezi), Pennsylvania State University.
- Passini, R.** (1984), *Wayfinding in Architecture*, Van Nostrand Reinhold: New York
- Passini, R. and Shield, G.** (1996). “Wayfinding performance evaluation of four public buildings”, Internal Report, Architectural and Engineering Services, Ottawa.
- Penn, A.** (2001). Space Syntax and Spatial Cognition Or, Why the Axial Line?, Proceedings of the 3rd International Space Syntax Symposium, Georgia Institute of Technology, 7-11 May 2001. Atlanta, 11.1-11.17.
- Peponis, J., Hadjinikolaou, E., Livieratos, C. ve Fatouros, D.A.,** (1989).The Spatial Core of Urban Culture, *Ekistics*, 334/335, pp43-55.
- Peponis, J. ve Wineman J.,** (2002). *Spatial Structure of Environment and Behavior, in Handbook of Environmental Psychology*, edit Robert B. Bechtel, Arza Churchman,J. Wiley & Sons, New York.
- Pirler, O. Gürsoy, Başsoy, A.** (1999) Belediyelerde Teşkilatlanma, Kadro İhdası, Personel İstihdamı ve Eğitimi, Ankara: Türk Belediyecilik Derneği ve Konrad Adenauer Vakfı Yayını.
- Porteous, J.D.** (1996). *Environmental Aesthetics: ideas, politics and planning.* Routledge, London.
- Rapoport, A.** (1990) *The Meaning of The Built Environment: A Nonverbal Communication Approach*, The University of Arizona Press, Tuscon
- Rapoport, A.** (2004) *Kültür Mimarlık Tasarım*, Çev. Selçuk Batur, Yapı Endüstri Merkezi Yayını, İstanbul
- Seamon, D.** (2007), “A Lived Hermetic of People and Place: Phenomenology and Space Syntax”, 6. Uluslar arası Space Syntax Sempozyumu, İstanbul, No: 3
- Scognamillo, G.** (1991); “ Ofislerin Sineması ”, *Arredamento Dekorasyon Dergisi*, Boyut Yayıncılık LTD. ŞTİ., Ofis 91,
- Şengül, T. H.** (2000). "Siyaset ve Mekânsala Ölçek Sorunu: Yerelci Stratejilerin Bir Eleştirisi", *Küreselleşme Emperyalizm Yerelcilik işçi Sınıfı*, (Edit.: E. Ahmet Tonak), İmge Kitabevi, Ankara
- Tekeli, İ.** (1990), "Cumhuriyetin Altmış Yıllık Belediyecilik Deneyinin Değerlendirilmesi Üzerine", *Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl*, Ankara Büyükşehir Belediyesi Metropol İmar A. Ş., IULA-EMME, Ankara, s. 49.
- Turner, A.** (2001). *Depthmap: A Program to Perform Visibility Graph Analysis*, 3rd International Symposium on Space Syntax, Georgia Institute of Technology. <http://www.vr.ucl.ac.uk/publications/depthmap.pdf>
- Turner, A., Doxa, M., O’Sullivan, D. and Penn., A.** (2001), “From Isovists to Visibility Graphs”, *Environment and Planning B*, 28(1), 103-120.

- Urhan, F. H.** (2008) “Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması”, Sayıştay Dergisi, Sayı:70, Sayıştay Başkanlığı Yazı İşleri Müdürlüğü Ankara Üniversitesi Basımevi
- Uyar, H.** (2004) “Türkiye’de ve Dünya’da Yerel Yönetimler: Kısa Bir Tarihçe”, Aydınlanma 1923, S 51, s.3.
- Verdil, A.** (2007). *Mekân Davranış İlişkisinin Dönüşümü-Alışveriş Mekânlarının Mekânsal Dizim Yöntemiyle İncelenmesi*, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Weisman, J.** (1981). “Way finding in the built enviroment an evaluation of architectural legibility”, Enviroment and Behaviour, 2: 189 – 204
- Wiener, J. M. and Franz, G.,** (2004), Isovist As a Means to Predict Spatial Experience and Behavior, Lectures Notes in Computer Science, Springer Berlin / Heidelberg, 42-57.
- Wirth, L.** (1964). On Cities and Social Life: Selected Papers, The University of Chicago Press.
- Wirth, L.** (2002). Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentlileşme. B. Duru, & A. Alkan, 20. Yüzyıl Kenti (Çev. B. Duru, & A. Alkan). Ankara: İmge Kitabevi.
- Wycherley, R. E.** (1998) Antik Çağda Kentler Nasıl Kuruldu?, (Çev. Nur Nirven), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Yıldırım M.** (2007) Beyoğlu Dergisi Ed. A. Haluk Dursun s.6-19 İstanbul
- Url-1** < <http://tdk.gov.tr/>>, alındığı tarih: 29.08.2014.
- Url-2** < <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx> >, alındığı tarih: 19.09.2014.
- Url-3** < <http://www.ibb.gov.tr/tr-tr/kurumsal/birimler/> >, alındığı tarih: 14.02.2015.
- Url-4** < <http://www.bursa.bel.tr/tarihce/sayfa/10/>.alındığı tarih: 07.02.2015.
- Url-5** < <http://www3.jkl.fi/ssalo/townhall/en-466>>.alındığı tarih: 20.03.2015.
- Url-6** < http://en.wikipedia.org/wiki/Toronto_City_Hall>.alındığı tarih: 20.03.2015.
- Url-7** < <http://www.boyutpedia.com/870/7340/yeni-tokyo-belediye-binasi>>.alındığı tarih: 21.03.2015.
- Url-8** < <http://www.tangeweb.com/popup.php?id=26>>.alındığı tarih: 22.03.2015.
- Url-9** < <http://es.wikiarquitectura.com/index.php/Portada>>.alındığı tarih: 22.03.2015.
- Url-10** < <http://www.fosterandpartners.com/>>.alındığı tarih: 25.03.2015.
- Url-11** < <https://aedesign.files.wordpress.com/2010/06/london-city-hall-andrea-gonzalez1.pdf>>.alındığı tarih: 30.04.2015.
- Url-12** < <http://big.dk/#projects-tat>>.alındığı tarih: 02.04.2015.
- Url-13** < <http://www.dezeen.com/tallinn-city-hall-by-bjarke-ingels-group>>.alındığı tarih: 02.09.2014.
- Url-14** < <http://www.etymonline.com/>>, alındığı tarih: 11.11.2014.
- Url-15** < <http://www.egemimarlik.org/54/07.pdf>>, alındığı tarih: 10.04.2015.

- Url-16** < <http://www.spacesyntax.com/project/trafalgar-square/>>, alındığı tarih: 10.04.2015.
- Url-17** < <http://www.webcitation.org/6WFD0Y57e/>>, alındığı tarih: 10.04.2015.
- Url-18** < <http://mcmistanbul.com/proje/kucukcekmece-belediye-hizmet-binasi/>>, alındığı tarih: 20.04.2015.
- Url-19** < <http://www.arkiv.com.tr/proje/kucukcekmece-belediyesi-yeni-hizmet-binasi/2351>>, alındığı tarih: 22.04.2015.
- Url-20** < <http://istanbul.gov.tr/Default.aspx?pid=13018/>>, alındığı tarih: 19.01.2015.
- Url-21** < <http://sultangazi.bel.tr/331-380-belediye-hizmet-binasinikah-salonlari-ve-zemin-alti-otoparki-projesesi-Content.aspx/>>, alındığı tarih: 29.08.2014.
- Url-22** < <http://www.webcitation.org/6WFD0Y57e/>>, alındığı tarih: 09.03.2015.
- Url-23** < www.sisli.gov.tr/ekonomi.html />, alındığı tarih: 19.08.2014.
- Url-24** < <http://www.arkiv.com.tr/>>, alındığı tarih: 18.05.2015.
- Url-25** < <http://www.sultangazi.bel.tr/>>, alındığı tarih: 18.05.2015.
- Url-26** < <http://www.archdaily.com/>>, alındığı tarih: 17.05.2015.

EKLER

EK A: Küçükçekmece Belediye Hizmet Binası

EK B: Sultangazi Belediye Hizmet Binası

EK C: Şişli Belediye Hizmet Binası

EK D: Belediye Binaları Karşılaştırmalı Hizmet birimleri

EK A

Şekil A.1 : Küçükçekmece Belediyesi Hizmet Binası (Url-24).

EK B

genel perspektif

başkanlık binas galeri boşluğu

beyaz masa

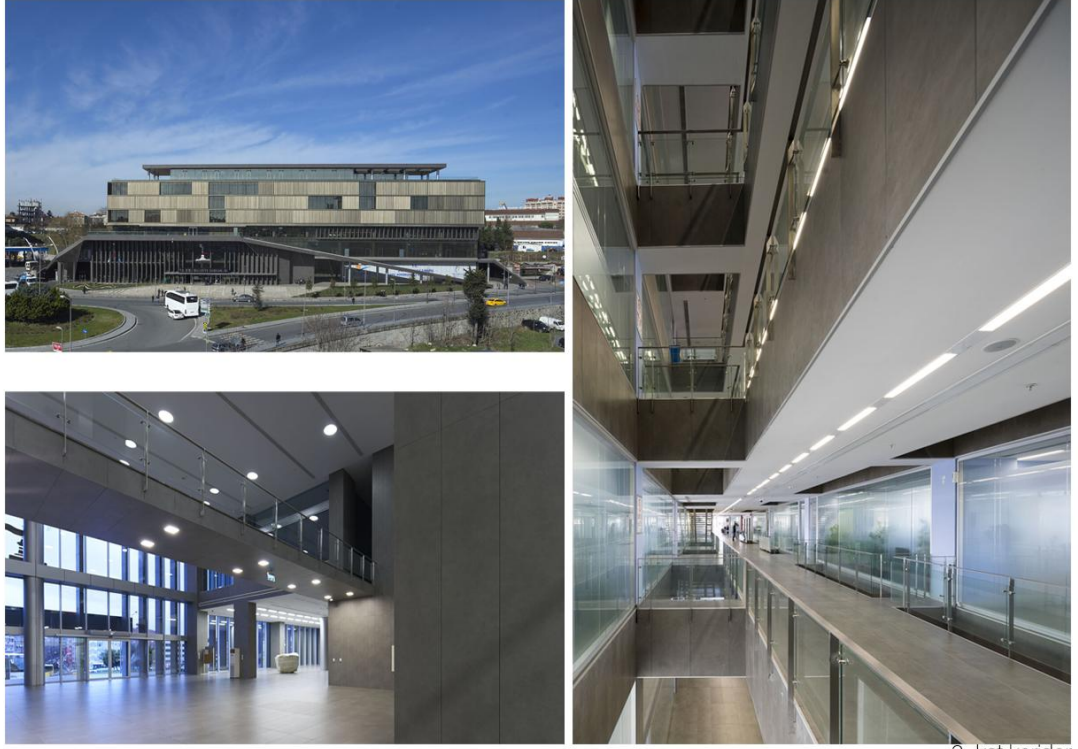
meclis salonu

belediye binası girişi

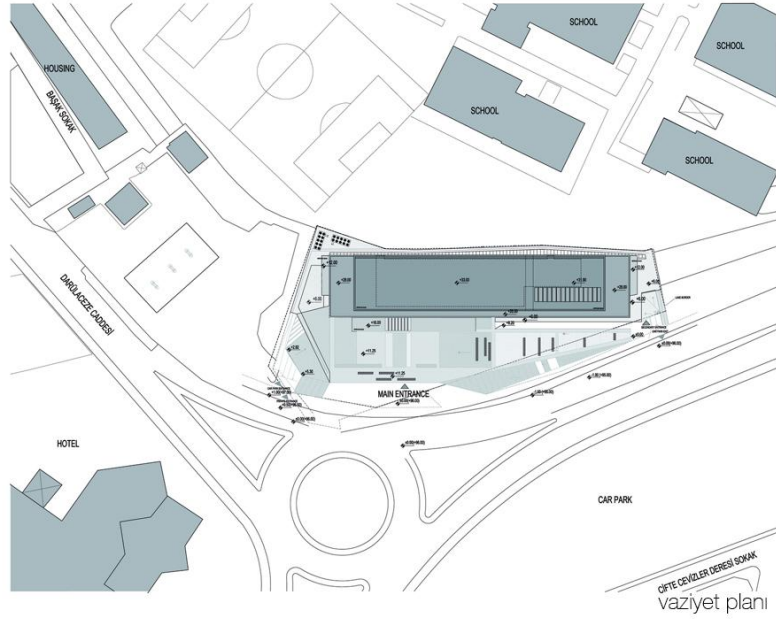
Şekil A.2 : Sultangazi Belediye Hizmet Binası(Url-25).

EK C

giriş holü ve köprü

2. kat koridor

Şekil A.3 : Şişli Belediye Hizmet Binası (Url-26).

EK D

	İŞLEVLER																																														
	BİRİMLER												Müdürlükler										YAKIN ÇEVRE																								
	Başkanlık	Beyaz Masa-Danışma	Meclis Salonu	Meclis Salonu toplantı İzleme Alanı	Vezneler	Sergi Salonu	Nikâh Salonu	Yemekhane	İdari İşler	Evlendirme	Cenaze İşleri	İşletme ve İştirakler	Sivil Savunma Uzmanlığı	Ulaşım Hizmetleri	İç Denetim	Özel Kalem	Mali Hizmetler Müdürlüğü	Yazı İşleri Müdürlüğü	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler M.	Kültür ve Sosyal İşler M.	İmar ve Şehircilik M.	Park ve Bahçeler M.	Emlak İstimlâk Müdürlüğü	Fen İşleri Müdürlüğü	Hukuk İşleri Müdürlüğü	Tefiş Kurulu Müdürlüğü	Temizlik İşleri Müdürlüğü	İnsan Kaynakları ve Eğitim M.	Destek Hizmetleri Müdürlüğü	Zabıta Müdürlüğü	Sağlık İşleri Müdürlüğü	Bilgi İşlem Müdürlüğü	Dış İlişkiler Müdürlüğü	Çevre Koruma Müdürlüğü	Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü	Veteriner İşleri Müdürlüğü	Strateji Geliştirme Müdürlüğü	Kapalı Otopark	Açık Otopark	Peyzaj	Yaya Geçidi	Otobüs Durağı					
Şişli Belediyesi	●	●	●	●	●	●		●	●			●				●		●	●	●	●	●	●	●			●		●	●	●				●	●	●			●	●	●	●	●			
Küçükçekmece Belediyesi	●	●	●	●	●	●		●	●			●				●	●	●	●	●	●	●	●	●	●			●	●	●	●						●	●		●	●	●	●	●	●		
Sultangazi Belediyesi	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●				●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●

Şekil A.4 : Küçükçekmece, Sultangazi ve Şişli Belediyeleri karşılaştırması.

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad : Olgaç Arda Dönmez

Doğum Yeri ve Tarihi : İstanbul 03.06.1988

E-Posta : donmezarda@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2011, İstanbul Kültür Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü

MESLEKİ DENEYİM VE ÖDÜLLER:

Boyut Mimarlık, Tasarım Mahsulleri Ofisi, Ant Yapı, Adnan Kazmaoğlu Mimarlık ve Araştırma Ofisi, İTÜ Nova Teknoloji Tasarım Ofisi, MİMED 2010 2. Kategori Jüri Özel Ödülü, Betonik Fikirler Proje Yarışması 2012 1.lık Ödülü, Betonik Fikirler 2014 Yarışması 2.lık Ödülü.